

87410

TÜRKİYE'DE KADIN MİLLETVEKİLLERİ:

1935-1991

Gülizar ÇAKIR SÜMER

DANIŞMAN:

Metin KIRIMHAN

**İnönü Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliğinin Kamu
Yönetimi Anabilim Dalı İçin Öngördüğü BİLİM UZMANLIĞI (MASTER)**

TEZİ Olarak Hazırlanmıştır

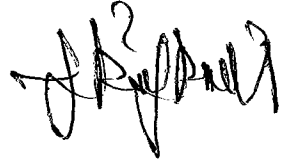
(Malatya, Temmuz, 1999)

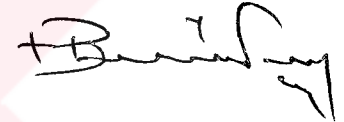
**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

ONAY SAYFASI

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne.

Bu çalışma jürimiz tarafından "KAMU YÖNETİMİ" Anabilim Dalı'nda
BİLİM UZMANLIĞI (MASTER) TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan..... Prof. Dr. S. Kemal KARTAL
(Adı, Soyadı ve Ünvanı)

Üye..... Yrd. Doç. Dr. Dilekason BURAN
(Adı, Soyadı ve Ünvanı)

Üye..... Yrd. Doç. Dr. Metin KIRIMHAN
(Adı, Soyadı ve Ünvanı)

Onay:

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu
onaylarım.

.....

imza

Adı, Soyadı ve ünvanı

.....

Enstitü Müdürü

ONUR SÖZÜ

Bilim Uzmanlığı (Master) Tezi olarak sunduğum "TÜRKİYE'DE KADIN MİLLETVEKİLLERİ:1935-1991 başlıklı bu çalışmanın aktöre ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın tarafımdan yazıldığını ve yararlanan bütün yapıtların hem metin içinde hem de kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu belirtir. bunu onurumla doğrularım.

Gülizar ÇAKIR SÜMER

6/9/1999

Gülizar Çakır Sümer

ÖNSÖZ

Bu araştırmada az da olsa Türkiye’de kadın milletvekillerin sayıca az olmasına gerekçe olarak gösterilebilecek bazı nedenler üzerinde durulmuştur. Ama asıl incelenen konuyu, 1935-1991 yılları arasında yapılan seçimler sonucu T.B.M.M.’ne seçilen kadın milletvekillerine ait bilgiler oluşturmaktadır.

Bu araştırmanın Bilim Uzmanlığı (Master) Tezi olarak hazırlanmasını sağlayan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Metin KIRIMHAN’a. ve Prof.Dr.Kemal KARTAL’a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Gülizar ÇAKIR SÜMER

Temmuz 1999 MALATYA

TÜRKİYE'DE KADIN MİLLETVEKİLLERİ: 1935-1991**Gülizar ÇAKIR SÜMER****İÇİNDEKİLER**

Onay Sayfası	I
Onur Sözü	II
Önsöz	III
İçindekiler	IV
Çizelgeler Dizelgesi	XIII
Kısaltmalar	XIV
1.ARAŞTIRMA HAKKINDA.....	1
1.1.Araştırmanın Önemi	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Denencesi ve Yöntemi.....	3
1.4.Araştırmanın Sunuş Sırası	4
2. DEĞİŞİK ÜLKELERDE KADIN VE SİYASET	6
2.1. Fransa'da Kadın ve Siyaset.....	7
2.1.1. Fransa'da Kadın-Erkek Eşitliği Mücadelesi.....	8

2.1.2. Fransa`da Kadın Milletvekilleri	11
2.2. İngiltere`de Kadın ve Siyaset.....	13
2.2.1. İngiltere`de Kadın-Erkek Eşitliği Mücadelesi.....	13
2.2.2.İngiltere`de Kadın Milletvekilleri.....	16
2.3. İsveç`te Kadın ve Siyaset.....	18
2.3.1 İsveç`te Kadın-Erkek Eşitliği Mücadelesi.....	18
2.3.2. İsveç`te Kadın Milletvekilleri.....	21
3. TARİHİ SÜRECİ İÇERİSİNDE TÜRK TOPLUMUNDA KADIN.....	24
3.1. Orta Asya Türk Devletleri`nde Kadın	24
3.2. Selçuklu Devleti'nde Kadın	27
3.3. Osmanlı Devleti'nde Kadın.....	30
3.4. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde Kadın	37
3.4.1.Eğitim Hayatında Kadın.....	37
3.4.2. Çalışma Hayatında Kadın.....	42
3.4.3. Siyasi Hayatta Kadın	45
3.4.3.1. Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi	46
4. ATATÜRK DÖNEMİ'NDEKİ KADIN MİLLETVEKİLLER	52
4.1. Atatürk ve Kadın Konusu	52
4.1.1. Kurtuluş Savaşımız ve Türk Kadını	54
4.1.2. Eğitim, Öğretim ve Türk Kadını	56
4.1.3. Siyasi Hayatta Kadın Konusu ve Atatürk.....	58
4.2. Atatürk Dönemi'nin Kadın Milletvekilleri.....	59

4.2.1. Mebrure GÖNENÇ (D. 1900-Ö.1981) (MV 1935, 1939, 1943) (*)	61
4.2.2. Hatice ÇIRPAN (D. 1890-Ö.?) (MV. 1935)	61
4.2.3. Türkan ÖRSBAŞTUĞ (D. 1900- Ö.?) (MV. 1935, 1939)	63
4.2.4. Sabiha Gökçül ERBAY (D. 1900- Ö.?) (MV. 1935, 1939, 1943)	63
4.2.5. Şekibe İNSEL (D. 1886-Ö.?) (MV. 1935)	64
4.2.6. Hatice ÖZGENER (D.1865-Ö.?) (MV 1935)	64
4.2.7. Huriye ÖNİZ BAHA (D. 1887-Ö.1950) (MV 1935)	64
4.2.8. Fatma MEMİK (D. 1903- Ö. 1991) (MV. 1935, 1939, 1943)	65
4.2.9. Nakiye ELGÜN (D.1882- Ö?) (MV 1935, 1939, 1943)	65
4.2.10. Fakihe ÖYMEN (D. 1900-Ö.1983) (MV 1935, 1939, 1943, 1946)	66
4.2.11. Benal Nevzat İŞTAR ARIMAN (D. 1903-Ö.1990) (MV. 1935, 1939, 1943, 1946)	66
4.2.12. Ferruh GÜPGÜP (D. 1891- Ö?) (MV 1935)	67
4.2.13. Bahire Bedis MOROVA AYDİLEK (D. 1897-Ö.?) (MV. 1935)	67
4.2.14. Mihri Pektaş (D. 1895-Ö.?) (MV. 1935, 1939, 1943)	68
4.2.15. Meliha ULAŞ (D. 1901-Ö.1942) (MV. 1935, 1939)	68
4.2.16. Esmâ NAYMAN (D. 1899-Ö. 1967) (MV. 1935)	68
4.2.17. Sabiha GÖRKEY (D. 1883-Ö.?) (MV. 1935)	69
4.2.18. Seniha HIZAL (D.1897-Ö.1985) (MV 1935)	69

5. 1939-1991 YILLARI ARASINDAKİ SEÇİM DÖNEMLERİNE GÖRE

T.B.M.M.'NE SEÇİLEN KADIN MİLLETVEKİLLER	70
--	----

5.1. 1939 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	70
5.1.1. Belkıs BAYKAN (D. 1899-Ö. 1983)(MV. 1939, 1943).....	70
5.1.2. Şehime YUNÛS (D.1898-Ö.1978) (MV 1939, 1943)	71
5.1.3. Hacer DİCLE (D. 1902- Ö.1966) (MV 1939).....	71
5.1.4. Şemsa İŞCEN (D. 1902-...) (MV. 1939. 1943).....	72
5.1.5. Mergube GÜRLEYÜK (D. 1894- Ö.?) (MV. 1939).....	72
5.1.6. Muammer DEVELİ (D 1897-Ö.?) (MV. 1939.1943)	72
5.1.7. Salise ABANOZOĞLU (D. 1904-Ö. 1983) (MV. 1939. 1943).....	73
5.2. 1943 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	73
5.2.1. Mebrure AKSOLEY (D.1902-Ö.1984) (MV. 1943. 1946).....	74
5.2.2. Hasene ILGAZ (D. 1902-Ö.?) (MV. 1943.1946).....	75
5.2.3. Tezer TAŞKIRAN (D. 1903- Ö.1979 (MV. 1943. 1946. 1950)	75
5.2.4. Saada Emin KAATÇILAR (D.1898-Ö.?) (MV 1943).....	76
5.3. 1946 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	76
5.3.1. Zehra BUDUNÇ (D. 1896-Ö.?) (MV.1946)	77
5.3.2. Latife Bekir ÇEYREKBAŞI (D.1901-Ö.?) (MV. 1946).....	78
5.3.3. Makbule DIBLAN (D 1913-...) (MV. 1946).....	78
5.3.4. Zekiye MOLAOĞLU DRANAZ (D. 1911-Ö.1960) (MV. 1946).....	79

5.4. 1950 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	79
5.4.1. Nazlı TLABAR (D. 1918- Ö. 1972) (MV. 1950, 1954, 1957).....	80
5.4.2. Halide Edip AĞIVAR (D. 1882-Ö. 1964) (MV. 1950)	80
5.5. 1954 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	81
5.5.1. Aliye TEMUÇİN (D. 1916-...) (MV. 1954).....	81
5.5.2. Nuriye PINAR (D. 1914-...) (MV. 1954. 1957).....	81
5.5.3. Edibe SAYAR (D.1912...) (MV. 1954).....	82
5.6. 1957 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	83
5.6.1. Übeyde ELLİ (D. 1907-...) (MV. 1957).....	83
5.6.2.Emine Piraye LEVENT (D.1915-1992) (MV. 1957).....	83
5.6.3. Hilal ÜLMAN (D. 1918- ...)(MV. 1957)	84
5.6.4. Ayşe GÜNEL (D. 1903- 1988) (MV. 1957)	84
5.6.5. Arife Necla TEKİNEL (D. 1921-...) (MV.1957. 1983)	84
5.6.7. Perihan ARIBURUN (D. 1913-...) (MV. 1957).....	85
5.7. 1961 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	85
5.7.1. Melahat GEDİK (D. 1915-...) (MV. 1961. 1965).....	86
5.7.2. Fatma Saadet EVREN (D. 1920-...) (MV. 1961).....	86
5.7.3. Zehra Neriman AĞAOĞLU (D. 1914-Ö. 1984) (MV. 1961. 1965).....	87

5.8. 1965 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	87
5.8.1. Zarife KOÇAK (D. 1914-...) (MV. 1965).....	87
5.8.2. Nilüfer GÜRSÖY (D. 1921-...) (MV. 1965, 1973, 1977).....	88
5.8.3. Türkan SEÇKİN (D. 1926-...) (MV. 1965).....	88
5.8.4. Sevinç DÜŞÜNSEL (D. 1926- Ö. 1991) (MV. 1965)	89
5.8.5. Nermin NEFTÇİ (D. 1924- Ö. 1987) (MV. 1965, 1969).....	89
5.8.6. Behice BORAN HATKO (D. 1910- Ö. 1987) (MV. 1965).....	90
5.9. 1969 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	90
5.9.1. Fatma Suna TURAL (D. 1927-...) (MV. 1969).....	90
5.9.2. Naime İkbal TOKGÖZ (D.1912 ...) (MV. 1969)	91
5.9.3. Zekiye GÜLSEN (D. 1918-...) (MV. 1969,1973)	91
5.9.4 Mualla AKARCA (D 1918- ...) (MV. 1969).....	92
5. 10. 1973 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda TBMM'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	92
5.10.1. Fatma Feriha ÖZTÜRK (D 1928-...) (MV. 1973).....	92
5.10.2. Ayşe Aliye KÖKSAL (D1924-Ö. 1987) (MV. 1973).....	93
5.10.3. Fatma Gülhis MANKUT (D 1928-...) (MV. 1973).....	93
5.10.4. Şükriye TOK (D. 1927-...) (MV. 1973)	93
5.11. 1977 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın	
Milletvekiller	94

5.11.1. Makbule ÇAĞLAYAN EGE (D. 1931-...) (MV. 1977).....	94
5.11.2. Sevil KORUM (D.1939-...) (MV. 1977).....	94
5.11.3. Ayşel UĞURAL (D.1935-...)(MV.1977).....	95
5.12. 1983 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekilleri	95
5.12.1. Neriman ELGİN (D. 1921-...) (MV.1983).....	96
5.12.2. Göksel KALAYCIOĞLU (D. 1936-...)(MV. 1983, 1987).....	96
5.12.3. Fatma Rezan ŞAHİNKAYA (D.1924-...)(MV. 1983)	97
5.12.4. Türkan TURGUT ARIKAN (D. 1930-...)(MV. 1983).....	97
5.12. 5. Mihriban ERDEN (D.1917-...) (MV.1983).....	98
5.12.6. İmren AYKUT (1940-...)(MV. 1983,1987, 1991)	98
5.12.7. Leyla YENİAY KÖSEOĞLU (D.1929-...)(MV. 1983, 1987, 1991).....	99
5.12.8. Tülay ÖNEY (D.1939-...)(MV.1983).....	100
5.12.9. Günseli ÖZKAYA (D. 1931-...)(MV. 1983).....	100
5.12.10. Işıl SAYGIN (1946-...)(MV. 1983, 1987, 1991).....	101
5.12.11. Bahriye ÜÇÖK (D.1914-1990)(MV 1983)	101
5.13. 1987 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekilleri	102
5.13.1. Türkan AKYOL (D. 1928-...)(MV. 1987).....	102
5.13.2. Birgen KELEŞ (D. 1929-...)(MV. 1987).....	103
5.14. 1991 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekilleri	103

5.14. 1. Tansu ÇİLLER (1946-...) (MV. 1991)	104
5.14.2. Melike TUGAY HASEFE (D. 1933-...)(MV.1991).....	105
5.14.3. Fethiye ÖZVER (D. 1952-...) (MV. 1991).....	105
5.14.4. Güler İLERİ (D. 1948-...) (MV. 1991).....	105
5.14.5. Leyla ZANA (D.1961-...) (MV 1991).....	106
5.15. 6.1.1961-25.10.1961 Temsilciler Meclisi Kadın Üyeleri	106
5.15.1. Ayşe Şukufe EKİTLER (D.1904-Ö. 1987)	107
5.15.2. Hermine AGAVNİ KALUSTYAN (D. 1914-...).....	107
5.15.3. Remziye BATIRBAYGİL (D. 1911-...).....	108
5.16. Cumhuriyet Senatosu Kadın Üyeleri	108
5.16.1. Nimet Zerrin TÜZÜN (D. 1917-...).....	109
5.16.2. Hikmet İŞMEN (D.1918-...).....	110
5.16.3. Solmaz BELÜL (D. 1930-...)	110
5.16.4. Adile AYDA (D.1913-Ö.1992).....	110
5.16.5. Nermin ABADAN UNAT (D.1921-...).....	111
5.16.6 Özel ŞAHİNGİRAY (D.1916-Ö.1990).....	111
5.16.7. Aysel BAYKAL (D. 1938-...)	112
5.17. 15.10.1981-6.12.1983 Danışma Meclisi Kadın Üyeleri	112
5.17.1. Türe TUNÇBAY (D.1929-...)	113
5.17.2. Cavidan TERCAN (D.1937-...).....	113
5.17.3. Nermin ÖZTUŞ (D.1930-...).....	114
6. SAYILARLA KADIN MİLLETVEKİLLERİ	115

6.1. Siyasi Partilere Göre Kadın Milletvekili Sayısı.....	116
6.2. Eğitim Durumu	116
6.3. Mesleki Durum	117
6.4. Tekrar Milletvekili Seçilme ve Seçilmeme Durumu	118
6.5. Medeni Durum	118
6.6. Yabancı Dil	119
6.7 Yaş Grupları.....	121
6.8. Yerel Yönetimlerde Görev Alma.....	121
6.9. İdarecilik	122
7. GENEL DEĞERLENDİRME.....	123
7.1. Bulgular	123
7.2 Öneriler	124
7.3. Sonuç	126
KAYNAKÇA	128

ÇİZELGELER DİZELGESİ

<u>Çizelge No:</u>	<u>Çizelge Adı:</u>	<u>Sayfa No:</u>
Çizelge 1:	Nüfusun, Okur-Yazarlık ve Cinsiyete Göre Dağılımı (%)	40
Çizelge 2:	Seçim Yıllarına Göre Kadın Milletvekilleri Sayısı ve Toplam İçindeki Payı	51
Çizelge 3:	Siyasi Partilere Göre Kadın Milletvekili Sayısı	117
Çizelge 4:	Eğitim Düzeylerine Göre Kadın Milletvekilleri	117
Çizelge 5:	Mesleki Durumlarına Göre Kadın Milletvekilleri	118
Çizelge 6:	Kadın Milletvekillerinin Tekrar Milletvekili Seçilip Seçilmedikleri	119
Çizelge 7:	Medeni Durumuna Göre Kadın Milletvekilleri	120
Çizelge 8:	Yabancı Dil Bilip Bilmediklerine Göre Kadın Milletvekilleri	120
Çizelge 9:	Yaş Gruplarına Göre Kadın Milletvekilleri	121

KISALTMALAR

DİE: Devlet İstatistik Enstitüsü

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

T.K.Ö.: Tercümeihal Kağıdı Örneği

CHP: Cumhuriyet Halk Partisi

DP: Demokrat Parti

MDP: Milliyetçi Demokrasi Partisi

AP: Adalet Partisi

MP: Millet Partisi

YTP: Yeni Türkiye Partisi

TİP: Türkiye İşçi Partisi

HP: Halkçı Parti

ANAP: Anavatan Partisi

DYP: Doğru Yol Partisi

SODEP: Sosyal Demokrasi Partisi

SHP: Sosyal Demokrat Halkçı Parti

MBK: Milli Birlik Komitesi

CS: Cumhuriyet Senatosu

MGK: Milli Güvenlik Konseyi

DPT: Devlet Planlama Teşkilatı

SBF: Siyasal Bilgiler Fakültesi

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

1.ARAŞTIRMA HAKKINDA

Bu başlık altında araştırmamızın önemi, amacı, denencesi, yöntemi ve sunuş sırası belirtilmiştir.

Araştırmanın önemi başlığı altında bu araştırmayı çalışmaya değer kılacak yönünün ve yönteminin ne(ler) olduğu açıklanmıştır.

Araştırmanın amacı Türkiye`de kadın milletvekillerinin sayısındaki azlığın nedenleri yani kadınlarımızı siyasi hayattan uzak tutan nedenlerin neler olduğunun ortaya koyulmasıdır.

Araştırmanın denencesi yani araştırmada ortaya koyulmaya çalışılan konu ile araştırmanın hazırlanmasında kullanılan yöntemler Araştırmanın Denencesi ve Yöntemi başlığı altında incelenmiştir.

Bu başlık altında son olarak araştırmanın sunuş sırası yer almıştır.

1.1.Araştırmanın Önemi

Tarihin hemen her devresi kadın-erkek eşitsizliğine sahne olmuştur. Tabi bu eşitsizlik bazı toplumlarda az bazı toplumlarda ise fazla görülmüş, fazla benimsenmiş ve fazla yaşanmıştır. Her iki cins arasında başa baş bir eşitlik dünyanın en demokratik toplumlarında bile görülmemiştir.

Kadınlar sürekli olarak erkeklerle aynı haklara sahip olmak için çaba harcadılar. Mücadeleler sonucunda bazı toplumlarda ufak tefek bazılarında ise büyük ölçüde haklar elde edildi. Eğitim alanında, çalışma alanında, sosyal ve siyasal alanda pek çok haklar elde edilmiştir.

Bazı ülkelerde elde edilen bu haklar uygulamada da kendini ispatlamıştır. Ama bazı ülkeler vardır ki (örneğin: Türkiye gibi) hakların kağıt üzerinde verilmiş olması yetmiyor. Kağıt üzerinde kendini gösteren 'eşit haklar' uygulamada adeta sise bürünmektedir. T.B.M.M. albümünde beş on sayfada bir denk gelen kadın milletvekilleri 'nadir'i temsil etmektedirler.

Oysa Türkiye Cumhuriyeti'nin temellerinin ardından gerçekleştirilen pek çok yenilikçi hareket içerisinde kadın hakları konusu da yer almıştır. Türk kadınları bu bakımdan şanslı sayılabilir. Çünkü batı kadınlarının verdiği eşitlik mücadelesini Türk kadınları vermemiştir. Türk kadınlarının verdiği mücadele küçük bir aydın kesim tarafından ve hiçbir şiddet olayına başvurulmadan gerçekleştirilmiştir.

1930 yılında belediye seçimlerine, 1934 yılında ise milletvekili seçimlerine hem seçmen hem de seçilen olarak katılan kadınlarımız bugün bu tarihe yakışacak oranda temsil edilememektedirler. Araştırmamız gereği en son seçim dönemi olarak aldığımız 1991 yılı milletvekili seçimleri sonucunda T.B.M.M.'ne seçilen kadın milletvekillerinin genele oranı % 2 bile değildir. İşte bu son seçim döneminde seçilen kadın milletvekillerinin sayısı bu araştırmanın önemini ortaya koymaya yetmektedir. Yetmiş yıla yakın bir siyasi haklar eşitliği ve bu yıllara yakışmayan kadın milletvekili sayısı düşündürücü olmaktadır.

Araştırmanın önemi hakkında kısaca şunu söylemek mümkündür: Yaklaşık yetmiş yıllık bir zamanı kapsayan süre içerisinde kadın milletvekillerinin sayısı her zaman erkeklerden çok az olmuştur. Bir bayan olarak kadın milletvekillerinin sayısının sürekli erkeklerden az olması dikkatimi çekmiştir. Bu yüzden milletvekili olarak seçilen kadınlarımız bende bir merak konusu uyandırmış ve onları yakından

tanıma isteği oluşmuştur. Bu yzden “Kadın Milletvekilleri”ni inceleme gereği duydum.

1.2. Araştırmanın Amacı

Türk kadınları 1934 yılında milletvekili seçme ve seçilme hakkını elde etmiş olmalarına rağmen hiçbir seçim dđneminde % 5’lik orana bile sahip olamadılar. şüphesiz ki bunun pek çok nedeni bulunmaktadır. Yoksa kadınlarımız siyaset yapacak tülke yđnetecek ve tülke sorunlarına çözüm üretecek güfte değiller mi? Elbette ki bu sorunun cevabı “evet” değil. Çünkü erkeklere nazaran az da olsa kadın milletvekillerimiz kadın bakanlarımız ve başbakanlık yapmış bir siyasi parti liderimiz bulunmaktadır.

1935 yılı ile 1991 yılı seçimleri dahil bu güne kadar T.B.M.M.’ne 82 (sekseņiki) kadın milletvekili seğilmiştir. Bu milletvekillerinin tekrar seçilmek suretiyle ulaştıkları en son rakam 126 (yüzyirmialtı) olmuştur.

Kadın milletvekillerimizin hayat hikayeleri ortaya koyularak ne tür özelliklere sahip oldukları belirlenmeye çalışılmıştır. Kadın milletvekillerimizin eğitim durumları, meslekleri, yerel yđnetim deneyimleri, yabancı dil bilip bilmedikleri, yaşları gibi noktalardan hareketle milletvekillerimizin sahip oldukları genel özellikler ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Ayrıca kadın siyasetilerimize ait bilgilerin ve sayısal verilerinde yer aldığı bir kaynağın oluşturulması amacını da taşımaktadır.

1.3. Araştırmanın Denencesi ve Yđntemi

Araştırmanın Denencesi: Türkiye’de kadınlara verilen siyasi haklar pek çok tülke ile hemen hemen anı zamanlarda hatta daha önce verilmiştir. Buna rağmen

bu söz konusu devletlerdeki kadın milletvekillerinin sayısı Türkiye'deki kadın milletvekillerinin sayısından her zaman fazla olmuştur. Türkiye'deki kadın milletvekillerinin sayısı Türkiye Cumhuriyetine yakışmamaktadır.

Bu araştırmada "betimsel" ve "tarihsel" araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Kadın milletvekillerimize ait bilgiler T.B.M.M. arşivinden elde edilmiştir.

1.4.Araştırmanın Sunuş Sırası

Araştırma yedi bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümü Araştırma Hakkında'dır. Araştırmanın önemi, amacı, denencesi,yöntemi ve sunuş sırası bu bölümde açıklanmıştır.

İkinci bölümde değişik bir kaç ülkedeki kadın ve siyaset konusu yer almaktadır. Bu ülkelerde kadınların erkeklerle eşit haklar elde etmek için giriştikleri mücadeleler, belirli tarihlere ait kadın milletvekillerin sayısı ve bu gün mecliste bulunan kadın milletvekillerinin sayısı Türkiye ile karşılaştırma açısından verilmeye çalışılmıştır.

Üçüncü bölümde Orta Asya Türk Devletleri'nde, Selçuklular'da, Osmanlılar'da ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde kadının ekonomik, siyasal ve sosyal hayat içerisindeki yeri ve önemi konuları üzerinde durulmuştur.

Dördüncü bölüm Atatürk Dönemi'ndeki Kadın Milletvekiller başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Atatürk'ün değişik yönleriyle Türk kadını konusuna ilişkin görüşleri ile Atatürk Dönemi'nde gerçekleştirilen 1935 yılı seçimleri ile T.B.M.M.'ne ilk kez milletvekili olarak seçilen 18 (onsekiz) kadın milletvekilimize ait bilgiler verilmiştir.

Beşinci bölümde 1939 yılı seçimlerinden itibaren 1991 yılı seçimleri dahil olmak üzere T.B.M.M.'ne seçilen kadın milletvekiller ve bunlara ait bilgiler yer almıştır. Yine bu bölümde Danışma Meclisi'ne, Temsilciler Meclisi'ne ve Cumhuriyet Şenatosu'na seçilen kadın üyeler ve bunlara ait bilgiler verilmiştir.

Altıncı bölümde bütün kadın milletvekillerimize ait seçilmiş bazı özellikler sayılarla ifade edilmiştir.

Yedinci bölümde ise araştırma sonucu elde edilen bulgular, öneriler ve sonuç yer almıştır.

2. DEĞİŞİK ÜLKELERDE KADIN VE SİYASET

Dünyanın hemen her yerinde kadın ve erkek arasında dikkat çekici özellikte olan bir eşitsizlik yaşanmaktadır. İnsan yaşamının hemen hemen her alanında ama az ama çok miktarda bir eşitsizlik hüküm sürmektedir. Eşitsizliğin yaşandığı alanlar çeşitli olmakla birlikte tüm dünya kadınlarının en çok yakındığı alanı ise siyaset oluşturmaktadır.

“Cinsiyet siyasal yaşama katılımı belirleyen en önemli siyasal kaynaklardan birisidir” (Talaslı, 1996, 45). Talaslı'nın bu ifadesinden şu sonuçları çıkarmak mümkündür. Kadın yada erkek cinsine ait oluş nedeniyle toplumda cinslere ait görevler oluşmuştur. Kadına geçmişten günümüze sürekli olarak yüklenen, adeta kadınla özdeşleştirilen görevler ve sorumluluklar bulunmaktadır. Kadın evinde oturup çocuk doğurmak, yemek pişirmek, ev işleriyle ilgilenmek, iyi bir anne ve iyi bir eş olmak zorundadır. Böylece kadın evinin sorumluluğuyla uğraşarak siyasal olaylara karşı ilgisiz kalmaktadır. Siyasal yaşamda etkin olan cins ise erkek cinsi olmaktadır. Durumun bu şekilde olması sonucu kadınlar siyasi hayattan soyutlanmakta ve siyaset adeta erkek işi haline getirilmektedir.

Kısacası siyaset uğraşısı bütün dünyada erkeğe özgü bir uğraş olarak algılanmaktadır. Eğer bir yerde siyaset varsa orada olması ve onunla ilgilenmesi gerekenin de erkekler olduğu anlayışı yaygınlaşmış haldedir.

İngiltere, Fransa ve İsveç bu gün dünyada kadın milletvekillerinin en çok bulunduğu ülkeler arasında yer almaktadır. Ayrıca bu ülkelerde Türkiye ile hemen hemen aynı tarihlerde kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Ama

kadın milletvekilleri sayısı ve oranı bakımından bu ülkeler ile Türkiye arasında büyük uçurumlar bulunmaktadır. Diğer bir özellik ise Türk kadınlarının göstermediği bir mücadelenin İngiltere, İsveç ve Fransa kadınlar tarafından gösterilmiş olmasıdır.

Türkiye’de kadın milletvekillerinin oran ve sayısının bu ülkelerden kat kat gerilerde olması beklide seçme ve seçilme hakkı için Türkiye’de yoğun bir kadın mücadelesinin yaşanmamasından ileri gelmektedir. Çünkü Türk kadına seçme ve seçilme hakkı adeta bir hediye olarak verilmiştir. Zor kazanılan şeyler asla kaybedilmek istenilmemektedir. Bu yüzden olsa gerek sözünü ettiğimiz bu ülke kadınları meclislerde büyük oranlarda temsil edilmektedirler.

2.1. Fransa’da Kadın ve Siyaset

18. yüzyıl yani Aydınlanma Çağı Batı’da köklü değişim ve yeniliklerin yaşandığı bir çağ olmuştur. Bu çağda kadın ve erkek çok çeşitli alanlarda yoğun mücadelelerin içinde kalmışlardır. İnsanlar bireyselliği bir tarafa bırakıp kitlesel olarak harekete geçerek istek ve emellerine ulaşmaya çalışmışlardır.

Kadın ve erkek ayrımı yapmadan her iki cinsin ortak bir takım emelleri için mücadele edildiği gibi kadınların sadece kadınlık adına ettikleri mücadeleler de olmuştur. Kadınların kadın cinsi adına giriştikleri mücadelenin başında kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin giderilmesi ve kadınlara siyasi haklar verilmesi konuları yer almıştır.

Fransız kadınları yoğun bir mücadele ortamında ölümü bile göze alarak siyasi alanda kendilerine hak verilmesini sağlamışlardır.

2.1.1. Fransa'da Kadın-Erkek Eşitliği Mücadelesi

İnsanların bir takım amaçlar için kitleler halinde ilk kez harekete geçmeleri Fransa'da Fransız İhtilali'yle olmuştur. Kadınlar erkeklerle ortak amaçları için mücadele etmenin yanında kadınlar adına bir takım haklar için de savaş vermişlerdir. Bu savaşın odak noktasını siyasi haklar oluşturmuştur.

Fransa'da kadın hakları uğruna yapılan mücadeleler kadınların istediği şekilde gelişmemiştir. Fransız İhtilaliyle harekete geçen kadınlar kazanım sağlayamadıkları gibi bazı sınırlamalara da uğramışlardır.

Fransız kadınlarının toplantı yapmaları ve dernek kurmaları da engellenmiştir. Hatta 1791 anayasasını Kral XVI. Louis'e ve Kraliçe Marie Antoinette'e gönderen Olympe de Gouges'giyotin cezasına çarptırılmıştır (Kurnaz, 1996, 14).

Asıl adı Marie Aubry olan Olympe de Gouges (1748-1793) devrimci düşünceleri benimsemiş ve kadınların özgürlüğünü savunmuştur. Gouges "İnsan Hakları Bildirgesi"ne karşılık olarak "Kadın Hakları Bildirgesi"ni yazarak bu konudaki isteklerini belirtmiştir. Gouges giyotine giderken bile kadın haklarının savunuculuğunu yapmaktan geri kalmamıştır. "Kadının nasıl giyotine çıkma hakkı varsa kürsüye çıkma hakkı da mutlaka olmalıdır" (Bendason, 35). diyerek yeri geldiğinde kadın hakları mücadelesi uğrunda ölüme gidilebileceğini gözler önüne sermiştir.

Mme Roland (1754-1793) okumaya ve araştırmaya olan merakıyla 18. yüzyıl sonunda kadınlar arasında örneğine nadiren rastlanılan bir davranış ve düşünce özgürlüğü sergilemiştir. Giyotin cezasının infazından önce bugün de

geçerliliğini koruyan şu sözleri söylemekten geri kalmamıştır. “Ey özgürlük! Senin adına ne cinayetler işleniyor!” (Bendason, 35).

Kadınlar erkeklerle aynı şartlar altında çalıştıkları halde erkeklerden daha az miktarda ücret alıyorlardı. Kadınlar siyasi hak mücadelesinin yanında çalışma şartlarının iyileştirilmesi ve erkeklerle aynı miktarda ücret alabilmenin mücadelesini de vermişlerdir.

Fransız toplumunda iki kadın kesimi bulunmaktaydı. Burjuva kadını ve işçi kadınlar olarak sınıflandırılan bu kadınların amaçları ve beklentileri de farklıydı. Bu yüzden bu iki kesim kadınları farklı amaçlarını gerçekleştirme mücadelesini de ayrı ayrı vermişlerdir.

Fransa'daki işçi kadınların ekonomik bakımdan kendilerini rahata kavuşturacak bir takım hakları elde etme mücadelesine karşılık burjuva sınıfa ait kadınlar ise politik alanda bir takım haklar elde etme mücadelesine girişmişlerdir. Kadınların bu mücadeleleri sonucunda kadınlar bir takım kazanımlar elde etmişlerdir. 1880'de çıkarılan ve ilk devrimci adım olarak anılan bir kanunla kadınlara okul müdürü ve okul müfettişi olma hakkı verildi (Ediz, 1995, 71). Bu türdeki küçük kazanımlar kadın ve erkek eşitsizliğini gözler önüne seren listede önemli bir yer işgal etmiyordu. Elde edilmesi gereken haklar için yapılması gereken pek çok iş, verilmesi gereken büyük mücadeleler vardı. Fransız kadınları ulaşmak istedikleri amaca gitme yolu olarak siyasi hakları hedeflediler. Ancak siyasi haklar sonucu isteklerini elde edebilecekler ve böylece kendileriyle ilgili kararlarda söz sahibi olabileceklerdi. Bu yüzden Fransız kadınları tek kurtuluş yolu olarak oy hakkını yani seçme ve seçilme hakkını elde etmeyi amaçlamışlardı.

Fransız kadınlarının uzun yıllar süren ve çeşitli boyutlara varan mücadeleleri sonucunda kadınlara 1944 yılında oy hakkı verilmiştir (Kışlalı, 1996, 75).

Bu haklarla birlikte Fransız kadını için yeni bir takım kazanımların kapısı aralanmıştı. Artık kadınlar da erkeklerle eşit haklara sahip olmuşlardı. Ama bu hakları kazanmakla yetinmeyip her zaman daha fazlasını istemeyi ve sonuç olarak da almayı başarmışlardır.

Kadın haklarının devlet katındaki kurumlaşması 1965'te kurulan Araştırma ve Liyezon Komitesi'yle başladı. Daha sonra bu komite yerini 1971'de Kadınların Çalışma Komitesi'ne bıraktı. Bir danışma kurulu olan bu organ Kadın Dernekleri temsilcileriyle işçi ve işveren sendikaları temsilcilerinden oluşuyordu. Bu kurul 1983 yılında yerini Meslek Eşitliği Yüksek Konseyi'ne bırakarak ortadan kalkmıştır. Fransa'da kadın haklarının devlet katındaki kurumlaşmasının ikinci aşamasına 1974 yılında geçilmiştir. İşe siyasal nitelikteki organların kurulmasıyla başlanmıştır. 1974'te "Kadın Durumuyla İlgili Devlet Bakanlığı" kuruldu. 1978 - 1983 yılları arasında hükümette bir de "Kadınların Çalışmasıyla İlgili Devlet Bakanlığı" kurulmasına gerek duyuldu (Tekeli, 1991, 39).

Fransız kadınlarının yoğun bir şekilde yürüttükleri hak elde etme mücadelesi sonucunda kadınların içinde buldukları kötü durumları düzeltmeyi amaçlayan birden çok örgüt, konsey ve komite kurulmuştur. İşlevini tam anlamıyla yerine getiremeyen örgütlenme yerini bu işlevi daha iyi bir biçimde yerine getirebilecek yeni örgütlenmelere bırakmıştır.

Kadınlar zor şartlar altında sürdürdükleri mücadelenin meyvesini artık almışlardı. Çünkü bir zamanlar dernek kurulmalarına bile izin verilmeyen kadınlar

için kadın durumunu ele alan, kadın haklarını savunan bakanlıklar Fransız yasalarıyla kurulmuştur. Kadınlar için artık hak arama mücadelesi daha kolay bir hal almıştı. Şöyle ki; Fransa'da kadınların günlük hayatta karşılaştıkları zorluklardan siyasi hayata katılımlarına kadar karşılaştıkları pek çok sorunu ele alan ve kadınlar için hayatı daha kolay yaşanılabilir hale getiren düzenlemeler yapılmış ve kanun güvencesine alınmıştır.

2.1.2. Fransa'da Kadın Milletvekilleri

Fransa'da kadınların seçme ve seçilme hakkını elde edişleri 1944 yılında olmuştur. General de Gaulle'un zamanında geçici hükümetçe kabul edilen 21 Nisan 1944 tarihli kararnameyle Fransız kadınları seçme ve seçilme hakkını kazanmış oldular. Bunu takip eden 1945 yılında yapılan belediye seçimlerinde kadınlar seçmen olarak oy kullanmışlardır. Aynı yıl Kurucu Meclis'e 33 (otuzüç) kadın seçilmiştir (Bendason, 90).

Fransa'da kadınlar için 1974'te % 10, 1979'da ise % 20 kota uygun görülmüştür. 1982'de % 25 olarak benimsenen kota Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'nın 3. ve İnsan Hakları Bildirgesi'nin 6. maddelerinde 'yurttaş'ın kategorilere ayrılmasına karşı çıktığı gerekçesiyle iptal edildi (Tekeli, 1998, 53).

1979 yılında Fransa'da Hükümette dört kadın bakan bulunmaktaydı. Buna rağmen meclisteki kadın oranı çok azdı. 491 (dört yüz doksanbir) milletvekillinin 18 (onsekiz)'ini yani % 3.2'sini kadınlar oluşturuyordu (Bendason, 103). 1988'de yapılan seçimlerde ise bu oran % 6.7'e yükselmiştir (Koray, 1991,88).

1993 yılında Fransız Parlamentosu'nda erkekler % 94, kadınlar ise % 6 oranlarında temsil edilmekteydiler (Çalışlar, Uçkan, 1997, 18).

25 Mayıs 1997 seçimlerinden önce Fransız parlamentosunda 577 (beşyüzyetmişyedi) sandalyenin 32 (otuziki)'sine sahip bulunan kadınlar son seçimde atağa geçmiştir. Kadınlar toplumsal alanda eşitliğin sağlanmasının yanı sıra mecliste de eşitlik istiyorlardı (Sabah, 04.05. 1997).

Bu anlamda Fransız Sosyalist Partisi akıllıca davranarak 161 (yüz altmışbir) kadın adayla birlikte seçime katılmıştır. Böylece kadın adayları seçtirme imkanını sunan parti olarak kadınların desteğini sağlayıp iktidar olacak hem de kadınları meclise taşıyacaktı.

1997 mayısında yapılan genel seçimlerde kadınlar adına büyük bir kazanım sağlamıştır. Meclisteki kadın milletvekili sayısı bu son seçimde % 100 artarak 63 (altmışüç)'e yükseltilmiştir (Tekeli. 1998. 54).

Yeni kurulan kabinede 14 (ondört) bakanlığın 5 (beş)'inde kadınlar görev yapmaktadır. Martine Aubry (İş ve İşverenden Sorumlu Bakan), Elisabeth Guigou (Adalet Bakanı) Catherine Trautmaun (Kültür Bakanı), Dominique Voynet (Tarım ve Çevre Bakanlığı Sözcüsü), Segolene Royal (Eğitimden Sorumlu Bakan) gibi kadın politikacılar görev başına getirildiler (Okutan. 14.06.1997).

Fransa'da yapılan son seçimde kadınların bu başarıyı kazanmasında şüphesiz ki kadın seçmenlerin büyük rolü olmuştur. Çünkü Fransa'da seçmenlerin % 53'ünü kadınlar oluşturmaktadır (Bernard. 23.05.1997).

Ayrıca Fransa'da kadın milletvekili sayısının artışında bu ülkedeki çeşitli kadın örgütlerinin bir araya gelerek "Demain Parite" (Yarın Eşit Temsil) adlı bir şemsiye kuruluş oluşturmaları ve bu kuruluşun yarattığı kamuoyu baskısının da büyük etkileri olmuştur. Bu kadınlardan gelen katılım isteklerini değerlendiren Fransız Sosyalist Partisi seçime girecek adayların % 30'unu kadınlar arasında seçme

kararı vererek kadınların bu konudaki duyarlılığını ve yoğun talebini gözler önüne sermiştir (Akalan. 04.06.1997).

Fransız kadınları Türk Kadınlarından 10 yıl gecikmeli olarak seçme ve seçilme hakkını elde etmiş olmalarına rağmen Türk kadınlarından daha fazla oranda temsil edilmektedir. Bu başarıda Fransız kadınlarının bir "siyasi mücadele" tarihinin bulunması, kadınlara yönelik kota uygulamaları ile şüphesiz ki kadın seçmenlerin ve kadın kuruluşlarının etki ve katkısının olduğunu da unutmamak gerekir.

2.2. İngiltere'de Kadın ve Siyaset

Yönetim şeklinin kraliyet olması, yazılı bir anayasasının bulunmaması gibi özellikleri olan İngiltere yönetim şekli "Cumhuriyet" olan pek çok ülkeden daha demokratik bir yapıya sahiptir.

İngiltere 'de kadınlar için siyasi hayatta yer alma mücadelesinin yoğun bir şekilde yaşandığı ülkelerden biridir. Yine Avrupa'da ilk kadın başbakanın görev yaptığı ülke olarak ta bilinmektedir. Ayrıca kralların ülke yönetimindeki yetkililerinin kısıtlanması çabası ilk kez İngiltere'de 1215 yılında imzalayan Magna CARTA (Büyük Ferman) ile olmuştur.

2.2.1. İngiltere'de Kadın-Erkek Eşitliği Mücadelesi

İngiltere'de kadın haklarına yönelik ilk hareket Mary Wollstonecraft'tan gelmiştir. Wollstonecraft "radikal feministler" in ilk belgesi olan "Vindication of the Rights of Woman" (Kadın Haklarının Korunması) adlı kitabını 1792'de yayınladı (Ediz. 1995. 72). Fransız Devrimi'nden aldığı güçle kadın

konusundaki taleplerini siyaset alanına da yansıttı. “Vindication of the Rights of Woman” esas olarak burjuva erkeğiyle eğitim, siyaset ve hukuk alanlarında eşitliği savunur (Walter, 1992, 158). Walter’in bu ifadesinden faydalanarak şunları söylemek mümkündür: ‘Kadının toplumda yükselebilmesi için, eğitimde, çalışma hayatında, hukuk kurallarında ve siyasi alanda erkeklerle eşit olması gerekir. Eğitimsiz kadın çevresini ve toplumu anlayamaz, hakkının ne olduğunu bilemez ve hakkını bilmeyen kadın sürekli olarak kendisine verilenlerle yetinmek zorunda kalır. İngiliz kadınları yıllarca bu konularda eşitlik sağlanması için mücadele etmek zorunda kalmışlardır.

İngiltere’de kadınların giriştikleri siyasi hak elde etme mücadelesi sonucunda seçim kanunu yeniden ele alınmış ve kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir. Ama kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilışinden hoşnut olmayan bazı çevreler bu hakkın iptali için gerekli bir takım tedbirler almışlardır.

Şöyle ki:Seçim Kanunu’nda yer alan “bir kimse” deyimini iki cinsi de içine alır diye yorumlanması sonucu kadınlar bu haktan yararlanmaya başlamışlardır. Fakat kadınlara verilen bu haktan rahatsızlık duyanlar kanunda ufak bir değişiklik yapmışlardır. Seçim Kanunu’nda yer alan “bir kimse” deyimini “bir adam” şeklinde değiştirilerek kadınların seçme ve seçilme hakkından faydalanmaları önlenmiştir. 1867’de milletvekili seçilen John Stuart Mill, kanunda geçen “adam” kelimesine kadınlarında dahil edilebileceğini ve bu yüzden kadınların da oy kullanması gerektiğini savunmuştur (Ediz, 1995,72). Mill’in kadınlar adına olan bu uğraşı bir sonuç getirmemiştir. Ama kadınlar bu olay sonucunda harekete geçerek bir hak arama mücadelesine giriştiler.

1897’de Milicent Fawcett NUWS (National Union For Woman Suffrage) “Kadınların Oy Hakkı İçin Ulusal Birlik” adında bir örgüt oluşturdu. Bu

örgüt yasal olarak ve şiddet olaylarına başvurmadan amacına ulaşmayı hedefliyordu. 1903'te kurulan WSPU (Woman Social and Political Union) "Kadınların Siyasal ve Sosyal Birliği Hareketi" eylemlerinden istedikleri sonucu alabilmek için şiddete başvurmakta çekinmediler (Bendason. 43). Bendason'un bu ifadesinden anlaşıldığı gibi kadınlar, hakları için özellikle de seçme ve seçilme hakkını elde etmek için ellerinden gelen her şeyi yapmışlardır. Bu uğurda her türlü yönteme hatta şiddete başvurmakta bile geri kalmamışlardır. Kadınların şiddet olaylarına başvurmaları bu konuda ne kadar kararlı olduklarını anlamak için yeterlidir.

1907'de 400 kişinin katıldığı söylenen "çamur yürüyüşü" ile 1908'de 500.000 kişinin katıldığı iddia edilen toplu gösteri yürüyüşleri yapılmıştır. Ayrıca cezaevindeki kadınların da bu yürüyüşlere açlık grevleriyle destek vermeleri kadın hareketini başa çıkılmaz bir hale sokmuştur (Ediz.1995. 74).

Kadınlar amaçları uğruna gösteri yürüyüşleri yapmakla kalmayıp eylemlerini bombalama, grev, miting, kundaklama, işyerlerinin işgali gibi boyutlara da taşımışlardır. Sorun tüm toplum kadınlarının sorunuydu. Her şey göze alınmıştı ve kazanmamak için hiçbir neden bulunmamaktaydı.

Bütün bunlara rağmen kadınlara oy hakkının verilmesi talebi 1913 yılında Avam Kamarası tarafından kabul edilmedi. Bu mücadele koşullarında Birinci Dünya Savaşı başlamıştı Ediz'in (1995. 74) Tekeli'den aktardığına göre: "Savaş süresince hükümetleri zaman zaman zor durumda bırakan 'militan' mücadeleye ara vermekle, savaş sonunda oy hakkını elde etmeyi garanti altına alabileceklerini düşünüyorlardı. Savaş süresince ulusal birlik hükümetlerini her yönden desteklediler. Sonuç umdukları gibi idi".

Birinci Dünya Savaşı İngiliz kadınlarının oy hakkını elde etmeleri için belki de bulunmaz bir fırsattı. Çünkü ülke hem dış düşmanlara karşı savaşmak hem de ülke içinde kadınların şiddet olaylarıyla ilgilenmek zorundaydı. Kadınlar ülke içindeki bu şiddet olaylarını keserek ve yeri geldiğinde hükümetlere yardım ederek onların desteğini ve güvenini sağlayacaktı. Olaylar kadınların düşündükleri şekilde gelişti. Kadınların mücadelelerini kesmeleri ve hükümetlere destek vermeleri kadınlara oy hakkına giden yolu açmış oldu.

Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın sonuçlanmasından kısa bir süre önce çıkarılan bir yasa ile 30 (otuz) yaşını dolduran kadınlara oy kullanma hakkı tanınmıştır. On yıl sonra da Avam Kamarası kadın ve erkeği yurttaşlık hakları bakımından eşit konuma getiren yasayı kabul etti (Bendason. 43).

2.2.2.İngiltere'de Kadın Milletvekilleri

1918'de başlatılan ve aşamalı olarak gerçekleştirilmeye çalışılan kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi 1928'de tamamlanmıştır (Çalışlar. Uçkan. 1997. 18).

İngiltere pek çok kadın kraliçe tarafından idare edilmiştir. 1952'de tahta çıkarılan II. Elizabeth ana kraliçe olarak hala İngiltere tahtında bulunmaktadır.

İngiltere Avrupa'nın ilk kadın başbakanı olan Margaret Thatcher'la da anımsanmaktadır. 1979'da iktidara gelen Muhafazakar Parti'nin lideri olan Thatcher hem İngiltere'nin hem de Avrupa'nın ilk kadın başbakanıdır. 1979'da seçildiği başbakanlığı iki seçim dönemi daha kazanarak İngiltere'nin en uzun süre görev yapan başbakan oldu. İzlediği politikalarından ötürü "Demir leydi" ünvanını

alan Thatcher kendi adıyla anılan ekonomik paketler hazırladı. 1990 yılı sonunda güven oyu alamaması yüzünden parti başkanlığından ve başbakanlıktan istifa etti.

İngiltere’de 1918’de katıldıkları ilk seçimden 1970 yılına kadar meclisteki kadın adayların oranı toplam adayların % 5’inden, seçilenlerin de %4’ünden az olmuştur. Bu oranlarda az da olsa ilk değişim 1974 seçimleriyle başlamıştır. 1979 seçimlerinde adayların % 8.4’ünü, 1983 seçimlerinde % 10.9’unu, 1987’de % 14.2’sini, 1992’de 21.2’sini kadınlar oluşturuyordu. 1992’de meclise giren kadın milletvekillerin oranı % 9.2 olmuştur. Bu oran ilk ciddi sıçramadır. O yıl Avam Kamarası’na 62 (altmışiki) kadın milletvekili seçilmiştir. Bu kadın milletvekillerinden 20 (yirmi)’si Muhafazakar Parti’den, 37 (otuzyediyedi)’si İşçi Partisi’nden geri kalanlar Liberal ve diğer partilerden seçilmişlerdir (Tekeli, 1998, 58).

İngiltere’de 1997 Mayıs genel seçimlerinde büyük bir değişim yaşandı. Bu seçim hem kadınlık adına hem de İngiltere siyasi tarihi adına bir devrim niteliği taşıyordu. Çünkü 1997 seçimleriyle tam 120 (yüzyirmi) kadın milletvekili seçilmişti. Böylece o güne kadar erkek görüşünün hakim olduğu meclise giren bu kadınlar kadın görüşünü daha fazla sunmak imkanına kavuştular.

İngiltere’deki kadınların bu başarısı öyle birdenbire ortaya çıkmış bir olay değildir. Kadınların bu zaferine giden yol 1970’lere uzanmaktadır. Öncelikle siyasi partilerin kendi bünyelerinde ve değişik oranlarda uygulamaya koydukları “kota” uygulamasının yürürlüğe koyulması bu süreci başlatmıştır. Bu tür uygulamalara kadınların destekçisi olan derneklerin desteği de eklenince bu olay o günden bu güne taşınmıştır (Tekeli, 1998, 58). Bu da göstermektedir ki kadınların milletvekilli olarak seçilebilmesinde “kota” uygulamasının gerçekten önemli bir

etkiye sahip olduğudur. Ayrıca kadınların kararlılığı ve her şeyi göze almaları sonucu da İngiltere'deki bu başarı sağlanmıştır.

2.3. İsveç'te Kadın ve Siyaset

İsveç dünyada kadın hak ve özgürlüğünün en çok geliştiği ülkelerden birisidir. Parlatentonun yarısına yakın kısmı kadınlardan oluşmaktadır. Bu bakımdan İsveç demokrasi yönünden gelişmiş ülke sınıfına dahil edilebilir.

Kadın haklarına önem veren, bu konuda çalışma ve düzenleme yapan ülkeler demokratik ülke olarak bilinmektedir. Çünkü kadın hakları demokrasinin bir kuralıdır. Ayrıca İsveç'te hemen her alanda faaliyet gösteren çok sayıda örgütün varlığı da yine İsveç'in demokratik bir ülke olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

2.3.1 İsveç'te Kadın-Erkek Eşitliği Mücadelesi

İsveç'te bu gün geniş boyutlara varan örgütlenme özgürlüğü, özellikle de kadınların % 50'ye yakın oranda mecliste yer alması belli süreçler sonucunda oluşmuştur.

İsveç'te 1866 yılına kadar bu günkü anlamda kabul edilebilecek bir parlamento bulunmamaktaydı. 1866'da iki kamaradan oluşan ve Riksdagen adı verilen bir meclis oluşturuldu. Bu iki kamara üyeliği için belli şartları taşımak gerekmektedir. İlk kamaraya ülkenin önde gelenleri yani soylu, görgülü ve varlıklı kişiler seçilmekteydi. İkinci kamaraya seçilebilmek için 25 yaşını seçmek için ise 21 yaşını doldurmuş olmak ve düşük gelir grubunda olmamak gerekiyordu (Çalışlar, Uçkan, 9). Anlaşıldığı gibi Riksdagen'deki bu ilk kamaraya girebilmenin şartı

varlıklı olmaya dayanıyordu. İsveç'te 1866 yılına kadar bu günkü anlamda kabul edilebilecek bir parlamento bulunmamaktaydı (Çalışlar, Uçkan 1997, 19).

Parlamentonun bulunmaması o ülke sorunlarının görüşülüp, karara bağlandığı bir makamın olmadığı anlamını taşımamaktadır. Belli konuların tartışmaya alındığı, kararların verildiği bir tartışma meclisi bulunmaktaydı. Bu tartışma meclisi öyle her kesimden kişilere açık değildi. Hali vakti yerinde olanlar yani belli zenginliğe ulaşmış kişiler, din adamları ve soylular bu tartışma meclisine katılabilmekteydi.

Riksdagen'in bu ilk kamarası elitçi bir yapıdaydı. Kadın cinsine açık olmamakla birlikte erkekler arasında da ayırım yapmaktaydı. Kadınlar ne kadar soylu ve zengin olsalar da bu meclise girememektedirler. Yine bu durum ikinci kamaraya için de söz konusudur. Bu kamaraya da düşük gelir grubundaki erkekler seçilemiyordu. Kadınların seçilme hakkı zaten yoktu.

Bu ayrımcılık demokratik olmadığı gibi gerçekçi de olamamaktadır. Çünkü her şeyden önce halk kadın ve erkek diye ikiye ayrılmış ve kadınların yani ülkenin diğer yarısının görüşü hiçe sayılmıştır. İkincisi erkekler arasında da varlıklı-varlıksız olmaları veya yaş sınırına göre yapılan düzenlemede erkeklerin gerçek iradelerini ortaya koymaları engellenmiş oluyordu. Şöyle ki: 21 (yirmibir) yaşından büyük erkekler eğer ülke nüfusunun % 15-20 hatta daha düşük bir oranını temsil ediyorsa ve gelir durum nedeniyle bunların büyük çoğunluğu oy kullanamıyorsa o seçimler demokratik olmaz. Demokratik olmayan seçimle gelen iktidardan da demokratik bir yönetim beklenemez.

Erkeklerin gelir durumuna bakılmaksızın ikinci kamara için oy hakkı verilmesi 1907-1909 yılları arasında olmuştur. Bu reform dalgası içinde evli kadınlara yerel seçimlerde aday olabilme hakkı verildi (Çalışlar, Uçkan, 1997, 20).

21 (yirmibir) yaşını doldurarak reşit sayılan kadınlara seçme ve seçilme hakkı 1919 yılında verilmiştir (Erol, 1995, 95). Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesinin ardından kadınlar toplumun diğer alanlarında kadın ve erkek eşitliğinin sağlanmasına yönelik çalışmalara başladılar.

1925'te bazı istisnalarla birlikte kadınlar devlet görevlerine alındı. 1927'de kızlar için kız okulları açıldı. 1958'de kadınlara papaz olma imkanı tanındı. 1969'da temel okullarda kadın erkek eşitliği sağlandı. 1976'da kadın ve erkeğin kamu sektöründe işe girişte eşit haklara sahip olduğu kabul edildi. 1980'de kadın erkek ayrımını yasaklayan yasa kabul edildi. 1988 yılında ise kadın erkek eşitliğinin tüm kütallerıyla uygulanması için parlamento tarafından beş yıllık ulusal eylem planı kabul edildi (Erol, 1995, 96).

İsveç'li kadınlar için, kadın-erkek eşitliği için eğitim hayatında, aile hayatında, çalışma hayatında ve siyasi hayatta önemli gelişme ve düzenlemeler yapılmıştır. Yapılan tüm bu düzenlemeler sonucunda eşit kadın, mutlu toplum ve güçlü bir demokrasi oluşturmuştur.

İsveç, bütün dünya tarafından kadın-erkek eşitliğinin sağlanması konusunda en ileri gitmiş ülkelerden biri olarak kabul edilmektedir. İsveç'i bu bakımdan tüm dünya için örnek alınması gereken ülke olarak gösterebiliriz. İsveç'in bu başarısı ancak kadın-erkek eşitliği sağlamayı amaç edinmiş hükümetlerin iradesiyle açıklanabilir (Tekeli, 1998, 13). Bu ifadeye paralel olarak şunu söylemek mümkündür. İsveç'te kadınların imrenilecek halde oluşunu her hükümetin bir

ekonomi politikası, bir kültür politikası, bir dış politikası gibi kadın-erkek eşitliği politikalarının olmasına ve buna ağırlık vermelerine bağlayabiliriz.

2.3.2. İsveç'te Kadın Milletvekilleri

1919 yılında seçme ve seçilme hakkının verilisinin ardından İsveç'li kadınlar için ilk kez parlamentoya girme yarışı başlamıştır.

1970 yılına kadar iki kamaralı yapısını sürdüren parlamentoda 1950 yılına kadar kadınlar % 5 orana sahiptiler. 1970 yılında birinci kamarada % 10'luk oranı temsil eden 15 (onbeş) kadın, ikinci kamarada ise 233 (ikiyüzotuzüç) sandalyenin 36 (otuzaltı)'sında kadın milletvekili bulunmaktaydı. (Çalışlar, Uçkan, 1997,23). 1970 yılında bu iki kamaralı yapıya son verilerek günümüz anlamında bir parlamento oluşturulmuştur.

İsveç'in 25-30 yıl öncesinde sahip bulunduğu kadın milletvekillerine bugün aralarında Türkiye'yi de sayabileceğimiz pek çok ülke ulaşamamış durumdadır. Örneğin Türkiye'de 1969 yılı seçimlerinde parlamentoya 5 (beş) kadın milletvekili girmiştir. Bu oran ise % 1.8'dir. Bu küçük karşılaştırma bile Türkiye'nin bu bakımdan ne kadar gerilerde olduğunu, yapması gereken pek çok düzenleme ve uygulama olduğunu gözler önüne sermektedir.

1971 yılında İsveç Parlamentosu'ndaki kadın parlamenterlerin erkek parlamenterlere oranı % 14. 1974'te % 21, 1977'de % 23, 1980'de % 28, 1983'de % 30, 1986'de % 31, 1989'da % 38, 1991'de % 33, 1994'te % 41 olarak belirlemiştir. İsveç Parlamentosu kadın milletvekillerinin yüksek oranlardaki temsiline ve çok genç bayan parlamenterlere de sahiptir (Çalışlar, Uçkan, 1997, 58).

Yukarıdaki verilerden anlaşıldığı gibi İsveç Parlamentosu % 40'ı aşan kadın temsiline sahne olmasının yanında çok genç bayan parlamenterlere sahip olması bakımından da dikkat çekmektedir. Henüz 20 (yirmi)'li yaşlarda bulunan kadın parlamenterler meclisin yaş ortalamasını da oldukça düşürmektedir. Tabii burada seçme ve seçilme yaşının yasalarda nasıl belirlenmiş olduğu da önemlidir. Seçilme yaşının aşağılara çekilmesiyle birlikte Türkiye'ye oranla on yaş daha genç olan kadınların da seçilmesi sağlanmaktadır. Bu da kadın adayların sayısını arttırdığı gibi kazanmalarını da kolaylaştırmaktadır. Çünkü ne kadar çok kadın aday olursa o kadar çok kazanma şansı söz konusu olmakta ve daha çok kadın ülke yönetiminde söz sahibi olmaktadır.

Çalışmamıza paralel olarak ve ilgi alanımıza girmesi dolayısıyla İsveç Parlamentosu'nu yukarıdaki özelliklerinin dışında bizim için dikkat çeken bir özelliği ise Anadolu kökenli bir bayanın İsveç Parlamentosu'nda Parlamenter olarak görev yaptığını öğrenmemizdir.

Nalin Baksi. İsveç Parlamentosu'ndaki Anadolu kökenli tek parlamenterdir. Batman doğumlu olan Baksi 28 yaşındadır (Çalışlar. Uçkan. 1997. 120).

Yine çalışmamız esnasında öğrendiğimiz ve ilgi alanımıza giren bir konu ise Hollanda Parlamentosu'nda da iki Türk kadın parlamenterin bulunduğu. 1968 Sivas doğumlu Nebahat Albayrak ve 1968 Karaman doğumlu Fadime Örgü. Hollanda Parlamentosu'ndaki iki Türk kadın parlamenterdir (Öztürk. 1998. 16).

İsveçli kadınların parlamentoda % 40 oranında temsil edilmesine neden olan etkenler çeşitlidir. Kadınlar için kota uygulamaları ve hükümet programlarında kadın haklarını koruyucu, toplumda cinsler arasındaki dengesizlikleri

giderici yönde düzenlemelerin bulunması toplumda kadınları güçlü hale getirmektedir.

Kadınların bu başarıyı göstermelerinde diğer bir neden ise örgütlerdir. İsveç'te çok sayıda ve örgütlü olarak çalışan kadınların varlığıdır. İsveç tam anlamıyla bir "örgütler ülkesi"dir. İsveç'te her hangi bir örgüte üye olmayan insan başka bir deyişle "örgütsüz insan" yoktur. Siyasi partiler ve sendikalar dışında her İsveçli birden çok örgüte üyedir (Erol, 1995, 45). Yine buradan İsveç'in demokratik bir ülke olduğu sonucuna varılabilir. Çünkü örgütlenme özgürlüğünün bu kadar yaygın olduğu ülkede demokrasi vardır. Herkes kendi fikrini, amacını örgütler aracılığıyla desteklemekte ve yaşamaktadır. Kadınların üyesi olduğu pek çok örgütün kadınları desteklemesi sonucu kadın parlamenter sayısı arttığı gibi kadınların parlamenterliği de sağlam temellere oturtulmuş olmaktadır.

3. TARİHİ SÜREÇ İÇERİSİNDE TÜRK TOPLUMUNDA KADIN

Türk kadınının tarihine bakıldığında çok değişik konumlarda olduğu görülür. Türk toplumunda en alttan en tepeye kadar her alanda görev yapan kadın tipleri olmuştur. Tarlada çalışan, hareme kapatılan ve tüm hakları elinden alınmış kadın yanında, sultan kadınlara da tarihi süreç içerisinde rastlanmak mümkün olmuştur.

Türk toplumunda kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olduğu beraberce ülkenin yönetimini gerçekleştirdikleri dönemler olmuştur. Kadınlar erkekler gibi ata biner, kılıç kuşanır, ava çıkar, muhafızlık yapar ve erkeklerin yanında savaşlara katılırlardı. Kadınların bu tür davranışları çoğu günümüz toplumunda bile "tuhaf" karşılanırken, o dönemlerde gayet normal bir olay olarak görülür ve kadınlar eleştirilmezdi.

Zamanla çeşitli etkilerin sonucu Türk toplumu kadına daha değişik gözle bakmaya başlamıştır. Kadın yaşamın her alanında gerilemeye, gittikçe de diplerde kalmaya başlamıştı. Her türlü özgürlüğü bulunan kadınlar ev içine ve kafes arkasına kapatılmıştır.

3.1. Orta Asya Türk Devletleri'nde Kadın

Orta Asya Türk Devletleri'nde (Göktürk, Uygur, Hun) kadınların özgür oldukları, geniş hak ve yetkilere sahip oldukları kısaca erkeklerle hemen her alanda eşit oldukları, bir çok araştırmacımızın üzerinde birleştikleri bir konu olmuştur.

“Eski budunlar arasında, hiçbir budun Türkler ölçüsünde kadın cinsine hak tanımamışlar ve saygılı olmamışlardı” (Gökalp, 1987.146).

Türk toplumunda kadın önemli bir yer işgal ediyordu. Cinsiyet farklılığı yani kadın ya da erkek olmanın farklılığı dışında bir ayırım söz konusu olamazdı. Çağdaşları olan toplumların kadınlardan her zaman önde her zaman daha büyük değere sahip olan Türk kadınları kadın hakları bakımından şampiyon olabilecek bir toplumda yaşıyorlardı.

Eski Türkler’de özellikle Şamani döneminde kadın ve erkeğin bir arada olduğu dini toplantılar tertiplenmekteydi. Ayrıca kadın ve erkeklerin yaşları ve mevkilerine göre sıralandıkları anlaşılmaktadır (Arsel, 1996, 26). Bu ifadeden anlaşıldığı gibi Eski Türkler’de Türk kültürü sade bir biçimde uygulanmaktadır. Henüz diğer kültürlerin etkisi altına girilmemiştir. Çünkü Türkler’in çeşitli şekillerde etkileşim halinde buldukları diğer kültürlerde kadın ve erkeğin değil eşit koşullarda yaşamaları aynı ortamı paylaşmaları bile yasaktı. Oysa Türk kültürü her şeyi kadınlarla paylaşmayı öngörür durumdaydı.

Göktürkler’e ve Uygurlar’a ait ayrı yazı sistemleriyle yazılmış Türkçe belgelerden anlaşıldığına göre toplumda kadının önemli bir yeri vardı. Hak ve sorumluluklar, siyasetin en üst kademesine kadar olmasa bile yine de kadınlarla paylaşılmıştı. Devletin bütünlüğü ve otoritesinde kadın ve erkek birlikte temsil edilmekteydi (Altındal, 1991, 37).

Aile içinde kadın ve erkek eşit haklara sahipti. Tek kadınla evlilik yaygındı. Tek kadınla evliliğin yaygın oluşu Türkler’de kadına verilen önemi ortaya koymaktadır.

Kadınlar evlenme konusunda da söz hakkına sahiptiler. Kadının görüşü alınmadan evliliği isteyip istemediği sorulmadan evlendirilmezdi. Hatta kadınlar erkeklerle kılıçla veya başka şekillerde yarışarak yada dövüşerek evleneceği erkeği seçebiliyordu.

Kadının sorumlulukları, görevleri sadece evi içinde çocukları ve eşine karşı değildi. Eski Türkler'de aile içindeki iş bölümü ve eşitlikçi yapı diğer toplumsal alanlarda da geçerliydi. Kadın valilere, kale muhafızlarına, savaşçılara rastlamak mümkündü.

Eski Türklerde kız evladın dünyaya gelişi diğer kavimlerde olduğu gibi mutsuzluk ve üzüntüyle karşılanmazdı. Kız evladın dünyaya gelmesi sevinç verici bir olay olarak karşılanırdı (Doğramacı, 1992, 443). Bu bakımdan da Eski Türklerin çağdaşlarından ne kadar ileri seviyede bir düşünce ve davranış sergilediği ortadadır. Çünkü diğer toplumlarda kız çocuklarının doğması aile üzerine çöken bir uğursuzluk gibi görülür ve adeta yas tutulurdu.

Orhun Kitabeleri'nde yer alan "Devleti idare eden Han" ve "Devleti bilen Hatun" cümleleri kadının önemini ortaya koymaktadır. "Han ve Hatun emreder" şeklindeki emirname geçerli olurdu. (Doğramacı, 1997, 3).

Eski Türklerde devletin idaresi konusunda kadın ve erkeğe eşit hak tanınmıştı. "Han buyuruyor, Han emrediyor" cümleleri ile başlayan emirler geçersiz sayılırdı. Çünkü bu şekilde çıkarılan emirlerde sadece Han'ın düşüncesi ortaya koyuluyor, Hatun'un düşüncesi ise dikkate alınmıyordu. Ancak "Han ve Hatun buyuruyor" şeklinde çıkarılan emirler geçerli sayılırdı. Böylece Han'ın tek tarafı olarak karar alması engelleniyor ve Hatun'un da devlet işlerinden haberdar olması sağlanıyordu.

Bunun dışında yabancı ülkelerden gelen elçi yada temsilcilerin huzura kabulünde de aynı kural geçerliydi. Han ve Hatun'un bir arada bulunduğu zamanlarda temsilciler kabul edilirdi. Aksi durumda görüşme yapılmazdı. Yine bu uygulama da kadını devlet işlerine ortak kılma amacını taşımaktadır.

Eski Türklerde kadın (eş) yalnız bir tane olabilirdi. Hakan başka illerden kuma adıyla başka kadın alabilirdi. Ama Türk töreleri bu kadını Hakan'ın yasal eşi çocuklarını da mirasçı kabul etmezdi (Gökalp, 1987, 145). Mirastan ikinci kadına pay düşmemesi düşüncesinden olsa gerek Eski Türklerde tek evlilik yaygındı. Yine bu şekilde ilk kadının hakkı korunmakta ve miras yoluyla güvence altına alınmaktaydı.

Sonuç olarak Eski Türklerde kadına verilen önemden, kadın haklarına saygıdan ve topluma hakim olan eşitlikçi yapıdan dolayı Eski Türklerin diğer çağdaşlarından daha demokratik oldukları sonucunu çıkarabiliriz. Demokratiktiler çünkü kadın-erkek eşitti, kadın hakları vardı, kadın haklarına saygı ve bağlılık vardı.

3.2. Selçuklu Devleti'nde Kadın

Selçuklu Devleti Türk soylu bir devlet olup İran'da yerleşmiş ve Acem kültürü ile vücuda gelmiş olan Türk oymaklarının bir araya gelmesiyle kurulmuş bir devlettir. Bu Türkler zamanla İslamiyet'i benimseyerek Arap kültüründen geniş ölçüde etkilenmişlerdir (Altındal, 1991, 66). Yukarıdaki ifadeden anlaşıldığı gibi Selçuklular çok farklı kültürlerin etkisine maruz kalmıştır. Türk kültürünün yanında Acem kültürü ve Arap kültürü karmaşası yaşanmıştır. Bu çok kültürlü etkileşim sonucunda çeşitli sorunlar yaşanmıştır. Türk kültürünün yanında Acem kültürü ve İslamiyet'i benimsemiş Arap kültürü toplumu kuşatmıştır.

Toplumsal hayatın çeşitli alanlarında bu kültürlerden hangisinin uygulanacağı sorunu Selçukluları zor durumda bırakmıştır.

Bu kültür karmaşasından en çok etkilenenler de şüphesiz ki Selçuklu kadınları olmuştur. Çünkü Türk kültürü içinde geniş hak ve özgürlüklere sahip olan kadınlar bu kültür karmaşasında nasıl yaşayacağını şaşırmıştır.

Müslümanlığın Türkler tarafından benimsenmesinden sonraki ilk dönemlerde Türk kadının toplum içindeki eski konumu devam etmiştir. Daha doğrusu devam etmek zorunda kalmıştır. Çünkü atalardan kalma bir kural olan kadına saygı ve eşitlikçi yapıyı birden terk etmek topluma ağır gelirdi. Bu yüzden olsa gerek Selçuklu kadınları Müslümanlığın kabul edilmiş olmasına rağmen diğer Müslüman toplumlardaki kadınlardan daha geniş hak ve özgürlüklere sahiptiler.

Zamanla İslam dininin sosyo-kültürel ağırlığının artması, ortak din bağı nedeniyle Arap-İran gelenek ve göreneklerinin toplumu hissedilir derecede etkisi altına alması sonucu kadın özgürlüğünde kısıtlamalar başlamıştır (Ediz, 1995,39). Bu etki Türk kadınları için başlangıçta ağır olmuştur. Çünkü kadınlar kendi gelenek ve görenekleri çerçevesinde özgür bir hayat sürdürüyorlardı. Bu özgürlükleri kaybetmeme uğruna verilen mücadeleler sonuçsuz kalmıştır. Selçuklu kadınları da etkisine girdikleri kültürlerin kadınları gibi özgürlükleri kısıtlanarak yaşamaya mecbur kalmışlardır.

Selçuklular'da saraylı kadın göreceli olarak İslam dinin etkilerinden belirli ölçüde uzak kalabilmiştir. Alt yapı kadını ise İslam dininin etkileriyle yaşamıştır (Altındal, 1991, 68). Tabi ki saraylı dediğimiz azınlığın belirli özgürlüklere sahip olması çoğunluğu oluşturan Anadolu kadının da aynı özgürlüklere sahip olduğu anlamını taşımaz. Bu durum Türk toplumunda kültür bakımından ve

yaşayış bakımından birbirinden kopuk iki ayrı kadın tipinin oluşmasına neden olmuştur.

Buna rağmen Selçuklu alt yapı kadını Eski Türk gelenek ve göreneklerine sahip çıkma eğilimindedirler. Örneğin Türklere ait olmayan: Bizans ve İran kültürüne özgü olan harem anlayışı sarayda ve çevresinde var olmasına rağmen halk arasında yoktur. Çünkü Türk geleneklerinde harem anlayışı yoktu (Altındal, 1991, 69). Harem olayının halk arasında görülmemesi alt sınıf kadını üst sınıf kadınından ayırmış, duvarlar arasına kapatılmış, tüm özgürlükleri alınmış kadın olmaktan alıkoymuştur.

Ediz'e göre (1995, 42) Selçuklular'da kadının yalnız siyasi alanda değil sosyal alanlarda da soyutlanarak erkeğin mutlak otoritesine girmesi İslam dini esaslarının topluma yerleşmesinin sonucudur .

Altındal'a göre (1991, 70): Selçuklularda ve Selçukluların dağılmasıyla oluşan beyliklerdeki Türk soylu kadının durumu Oğuz oymaklarındaki kadının durumundan kötü. Osmanlı toplumundaki kadının durumundan iyi durumdadır.

Sonuç olarak denilebilir ki: Selçuklular'ın hayatında Türk, Acem ve Arap kültürü etkili olmuştur. Yaşanan bu çok kültürlü ortamda nereye, hangi kültürün nasıl uygulanacağı sorunu ortaya çıkmıştır. Bu durum yaşamın tüm alanında sorun yarattığı gibi kadınlar açısından da sorunlar yaratmıştır. Çünkü Türk kültüründe kadın erkekle eşit hak ve özgürlüklere sahip durumdaydı. Ama diğer toplumlarla kurulan ilişkiler sonucu Türk kültürü ağırlığını yitirip geri çekilmeye diğer toplumların kültürlerine yer vermeye başlamıştır. O toplumlarda kadına verilen değer Türk toplumunda kadına verilen değerden daha azdı. Kurulan ilişkiler sonucu

ister istemez bu kültür kuralları topluma yayılmıştır. Böylece Türk toplumundaki kadının haklarında gerilemeler başlamıştır. Bu durum Türk kadını için ağır bir darbe olmuştur. Bir zamanlar hatun olarak ülke yöneten, sefere çıkan, savaşlara katılan, kılıç kuşanıp ata binen Türk kadını bu ortamda geri planda kalmıştır. Kadına uygulanan kuralların etkisiyle toplumdan soyutlanan kadın hak ve özgürlükler bakımından oldukça gerilemiştir.

3.3. Osmanlı Devleti'nde Kadın

Osmanlı Devleti'nin ilk zamanlarında basit bir medeniyet ve iyi ahlak ilkelerine sahip oldukları görülür. Eşitlik ve özgürlük saraya hatta evlere düzen veren değerlerdir (Doğramacı, 1997:8). Anlaşıldığı gibi Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Döneminde kadın erkek eşitliği konusunda Eski Türklerdeki anlayış egemendir. Kadın ve erkek eşit hak ve özgürlüklere sahiptir. Toplumsal hayatta kadın ve erkek eşit haklara sahip olduğu gibi sarayda da aynı durum mevcuttu. Devlet işleriyle ilgilenmek sadece sultanın görevi ve sorumluluğunda değil eşinin de görev ve sorumluluğu altındadır. Erkeği kadından üstün gören anlayış henüz toplumda yaygınlaşmamış durumdaydı.

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerindeki bu eşitlikçi ve özgürlükçi yapı zamanla diğer kültürlerin de etkisiyle değişmeye, eşitlikçi olmayan bir yapıya bürünmeye başlamıştır. Bu değişiklikler toplumun her alanında olduğu gibi kadın hayatını da etkilemiştir.

Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan yaklaşık bir asır kadar sonra Osmanlı sarayı, halk sanatından ayrılmış ve kendine ait ayrı bir kültür ve sanat oluşturmaya başlamıştır. Sarayda oluşturulmaya çalışılan bu yeni kültür ve sanat

İslam diniyle bir çok noktada birbirine zıt düşmüştür. Ama egemen sınıfı oluşturan unsurların sınıfsal çıkarları nedeniyle ve biraz da zorlamaya oluşturdıkları damışıklı birlik içinde aralarında pek bir çatışma olmamıştır (Altındal 1991, 81).

Sarayda uygulanan ve sanki saraylı olmanın ayrıcalığını yansıtacak şekilde oluşturulan bu ayırım devlet bütünlüğü adına doğru bir karar olmasa gerek. Çünkü halk arasında yaşanan ve yaşatılmaya çalışılan "ata kültürü" nün saray ve çevresinde uygulanmaması her şeyden önce saraya "sıcak bakışı" engellemektedir. Geçmişine, ata kültürüne sahip olmayan yöneticiden ve dolayısıyla yönetimden kuşku duyulur. Sonunda bu çifte kültür uygulaması sonucu halk ile saray arasında aşılmaz engeller ve uçurumlar oluşmuştur. Birbirinden dil, giyim, düşünce kısaca yaşam biçimi her yönüyle farklı iki kesim oluşmuştur. Böylece aynı ülke içinde yaşayış tarzı bakımından iki kesim, iki farklı yorum oluşmuştur.

Osmanlılar Harem'i Bizans ve İran'dan örnek almışlardır. Bu özeniş saray çevresinde beylerin, vezirlerin ve paşaların konaklarında uygulanmaya başlanmıştı. Böylece üst sınıf içinde birden fazla kadınla evlilik yaygınlaşmış oldu (Altındal, 1991, 85). Türk kültürüne ait olmayan, saray ve saray çevresinde yaygın hale getirilen harem olayı kadına olan saygıyı ve eşitlikçi yapıyı sarsmıştır.

Harem sadece saray ve çevresine özgü bir olay olarak kalmamış zamanla halk arasında da yaygın hale gelmiştir. Ama halk arasında gelişen "harem" anlayışı ile saray ve çevresinde gelişen "harem" anlayışı birbirinden farklı şekillerde gelişmiştir. Halk arasında yaygın olan hareme anne, kız kardeş, hala, teyze gibi yakın derecedeki akraba kadınlar dahildir. Harem kadınların oturduğu yer anlamına gelmekteydi. Yani kadın ve erkeğin aynı ortamda bulunmayıp kendilerine ayrılan odalarda oturmalarını ifade ediyordu ki, bu olay günümüzde bazı bölgelerimizde

yaygın durumdadır. Oysa saray ve çevresindeki harem anlayışı daha farklıydı. Şöyle ki bu haremden sultanlar, valide sultanlar, harem ağaları, cariyeler, köleler, çalgıcı ve oyuncu kadılar bulunmaktaydı.

Haremden bulunan cariyenin tek bir amacı bulunmaktaydı. Padişahın dikkatini çekmek ve bu dikkat çekiş sonucunda ona bir çocuk doğurarak belki de ileride sultan olabilmek hemen hemen haremden her cariyenin tek amacı olmuştur (Yücel, 1987.39).

Osmanlı toplumunda köylü kadın kocasıyla her işi bölüşmektedir. Tarıma ilaveten evdeki halıya, kumaşa ve kilime kadar dokuyarak eve katkıda bulunur. Kadın örtünme gereği duymamaktadır (Göksel, 1993. 130).

Uygulanan farklı kültür sonucu köylü ve kentli kadın olarak ikiye ayrılan kadınların yaşayış tarzı birbirinden farklı bir şekil almıştı. Köylü kadın erkeğiyle aynı koşullarda, aynı işi yapabiliyordu. Kadın çalışma hayatına erkeğiyle birlikte katılmanın yanında tek başına da katılabiliyordu. Bu durumda köylü kadının belli bir hareket serbestliği bulunduğu söylenebilir. Yani Osmanlı Devleti'nde ki köylü kadının kentli kadına oranla az da olsa eski geleneklere uygun bir yaşayış sürdürdüğü sonucu çıkarılabilir.

Kentli ve saraylı kadınlar ise köylü kadınlar gibi çalışma hayatına katılamazlardı. Onlar evde veya sarayda eğlence, hayır işleri ve ailesiyle ilgilenirdi. Yani kadınlardan beklenen en asil görev çocuk doğurmak ve onu en iyi şekilde yetiştirmektir. Yönetici sınıfa dahil olmalarına rağmen kadınların ülke yönetimine katılması söz konusu değildi. Kadının tek ve ana görevi ailesi ve çocuklarına karşıydı. Kadın ailesinin içinde ve ailesi için var olmalıydı.

Görünürde böyle olmasına rağmen harem, devlet için zararlı olabilmiştir. Haremdeki valide sultanlar kendi isteklerine ulaşmak için oğullarının nüfuzlarından yararlanmaktaydılar. Cariyeler ise amaçlarını çeşitli entrikalarla gerçekleştirmeye çalışırlardı. Harem adeta bir yarış ve mücadele ortamı haline gelmişti. Hürrem Sultan'ın haremde bir cariye iken Kanuni'nin dikkatini çekmesi, çeşitli hilelerde Sultan'ın eşini saraydan kovdurarak sultanlığa kadar yükselmesi haremde öyle basit bir olay olmadığını anlatmaya yeterlidir. Bu da gösteriyor ki Osmanlı'da saraylı kadınlar örtülü olarak gizliden gizliye bir takım siyasi mücadele içine girmişlerdir.

Osmanlı toplumunda kadın hak ve özgürlüklerindeki kısıtlamalarda İslam dininin de etkili olduğu söylenebilir. İslamiyetin din olarak benimsenmesi Türk aile düzeninde bazı değişikliklere de zemin hazırlamıştır (Doğramacı, 1997:9). Bu değişimde İran, Arap ve Bizans kültürlerinin etkilerini de unutmamak gerekir. Kentli köylü ayırımı yapılmaksızın bütün kadınlar için çarşaf ve peçe kullanılması zorunlu hale getirildi. Bu konuda fermanlar çıkarılmıştır. Çarşafsız ve peçesiz olarak sokağa çıkan kadınlara çeşitli cezalar verilmiştir.

Evlenme, boşanma, miras ve mahkemede şahitlik gibi konularda farklı uygulamalar olmuştur. Bu uygulamalar iki cins arasında eşitsizliği belirgin biçimde gözler önüne sermekteydi. Erkekler birden fazla kadınla evlenebilmekteydiler. Kız çocuklar erkek çocuklara oranla mirastan daha az pay alıyorlardı. Mahkemede iki kadının tanıklığı bir erkek tanıklığına eşit sayılıyordu.

Tanzimat Dönemine gelinceye kadar kadınla ilgili bu tür kısıtlamalar daha da artarak devam etmiştir. Ardı ardına çıkarılan fermanlar kadınları adeta ev içine kapatıp, her türlü toplumsal alandan el ayak çekmesine neden olmuştur.

Tanzimat Dönemi'ndeki bu yaşamın ilginç bir yönü de vardır. Şöyle ki: Türk kadını bu baskıya tam anlamıyla boyun eğmemiştir. Özellikle padişah fermanlarıyla düzenlenen giyim kuralları yerine moda cereyanları kadına etki yapmaktadır. Kıyafetlerde değişim hareketleri kendini göstermeye başlar (Göksel, 1993, 132).

Tanzimat'la birlikte batıyla kurulan ilişkiler batıya özgü yaşam ve düşünce tarzına ortam hazırlamıştır. Toplumsal hayatın her yönünde batılılaşma mücadelesi başlamıştı. Batıdaki kadın hareketine örnek hareketler küçük çaplı da olsa uygulamaya başlamıştır.

Tanzimat'la birlikte toplumda kadın ve erkek arasında eşitsizlik sağlayan bazı kanunlar değişime uğrar. Cariyelik sistemi kaybolur. Ölen babanın mirasından kız evlatlar da yararlanmaya başlar. Sokağa çıkma yasağı yavaş yavaş kaybolduğu gibi kız öğrenciler için okullaşma hareketi başlatılır. 1858'de kızlar için ilkokul ve ortaokul öğrenimine müsaade edilmiştir. Ebelik ve öğretmen okulları açılarak kadınlar için "Ebelik" ve "Öğretmenlik" bir meslek haline getirilmiştir (Göksel, 1993, 133, 134).

Osmanlı Devleti'nde kadınları harekete geçirecek ve kadın hareketinin başlamasına engel bir neden yoktu. Fakat bir kıvılcıma ihtiyaç vardı. Bu kıvılcım batıyı gören Türk aydınları tarafından başlatıldı. Bu aydınlar yazdıkları eserlerinde kadın ve sorunlarını ele almaya başlamışlardır. Zamanla da bu konularda açıklık sağlanmıştır (Kurnaz, 1996, 14). Açıklık kazanmıştır çünkü önceleri üstü kapalı bir biçimde işlenen kadın konusu zamanla üstü kapalılıktan çıkıp açıkça ortaya konulmuştur.

Kadın haklarının ve kadın konusunun işlendiği gazete ve dergiler çıkarılmıştır. Artık erkek yazarların yanında kadın yazarlar da kendileriyle ilgili konularda yazı yazmaya, düşüncelerini ifade etmeye başlamışlardır. Bu dönemde kadınları bilgilendirmek, olan biten her şeyden haberdar etmek ve bilinçli kadın oluşturma uğruna bir çok gazete ve dergi çıkarılmıştır. Bu gazete ve dergiler yurt dışındaki kadın haklarından da söz ederek Türk kadınına ışık tutmuştur.

Bilhassa II. Meşrutiyetten sonra kadın konusundaki fikir hareketleri hızlanmıştır. Bu dönemde kadınlık adına büyük sayılabilecek başarılar kazanılmıştır.

II. Meşrutiyet döneminde kız öğrencilerin eğitimine ağırlık verilmeye başlanmıştır. Yine üniversitelere kız öğrencilerin girmesi bu dönemde olmuştur (Kurnaz, 1997, 80).

Bu dönemde kadın ve erkek arasındaki çeşitli eşitsizlikleri giderici ufak tefek düzenlemeler yapıldıysa da kadını alt düzeyden üst düzeye çıkaracak önemli çareler ortaya koyulamamıştır.

Yine bu dönemde çıkarılan gazete ve dergilerle kadın hareketi hızlanmış ve güç kazanmıştır. Bu gazete ve dergilerde batı dünyasındaki kadın hareketleri anlatılmakta, ülke içinde kadına yönelik uygulamalar kıyaslama yoluyla eleştirilmekteydi.

Bu dönemde kadınlarımız eğitim, ekonomi, siyaset, kültür ve yardımlaşma alanlarına yönelik pek çok dernek gazete ve dergi meydana getirmişlerdir. Yani II. Meşrutiyet Dönemi kadın faaliyetleri açısından oldukça renkli bir dönem olmuştur.

II. Meşrutiyet'in destekçisi olan gazete, dergi ve derneklerde aktif rol alan kadınlar Kurtuluş Savaşı sonrasında doğrudan siyasal amaçlı bir parti bile

kurmuşlardır. Artık siyasal hayata girme konusu yavaş yavaş gündeme gelmiştir. “Kadınlar Halk Fırkası” adıyla kurulan partinin kuruluş gerekçesi hükümete sunulan beyannamede şöyle açıklanmıştı. “Kadın ülkenin her yerinde yaşanan siyasi, sosyal ve ekonomik sorunların içinde olmasına ve bu sorunlardan etkilenmesine karşın bu alanlarda gözle görülür biçimde çalışmamaktadır. Amaç yer yer ortaya çıkan kadın varlığının ve kişiliğinin kitlevi bir şekle dönüştürülmesidir”. Parti için kurulma izni alınamadı. Partinin siyasal içerikli maddeleri çıkarılarak ve programı yumuşatılarak bir dernek olarak kurulmasına izin verildi (Çakır, 1993, 75, 76). O günün koşullarında kadınların böyle bir girişimde bulunması kadınlık adına cesaret verici bir olaydı. Ama bütün ümitler boşa çıktı. Çünkü kadınların hiçbir siyasi hakkı yoktu. Siyasi hakkı olmayan kadınların bir siyasi parti kurmaları ve bu şekilde faaliyette bulunmaları düşünülemezdi.

İkinci Meşrutiyet Dönemi’nde ortaya çıkan sosyal gelişmeler, ekonomik buhran ve erkek işçilerin sayısındaki azalmalar nedeniyle kadınlar sanayi alanına girmiştir. Ama erkeklerden çok daha az ücret almışlardır (Kurnaz, 1997, 138).

Buraya kadar yazılanlardan ortaya çıkan sonuç şu olmaktadır: Osmanlı toplumunda kadınlar, haklarını koruyamamış, bazı kültürlerin etkileri sonucunda da mevcut haklarını tamamen kaybetmiştir. Kadın peçe ve çarşafa sokulmuş, bu yetmiyormuş gibi toplumdaki el ayak çektirilmiştir. Tanzimatla ve özellikle II. Meşrutiyetle birlikte kadınlar bir takım sosyal faaliyetlere girmiştir. Özellikle basın hayatında aktif rol alan kadınlarımız için siyaset uzakta kalmıştır. Ayrıca kadınların ekonomik hayata katılması yönünde gelişmeler olmuştur. II.

Meşrutiyetle birlikte kadınlarımız imalat sanayine yönelmiştir. Kız öğrencilerin eğitimine ağırlık verilerek kız öğrenciler için okul açma çalışmaları yoğunlaşmıştır.

3.4. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde Kadın

Eğer bu gün Türkiye'de kadının siyasetle olan ilişkisinin yetersizliğinden ve kadın milletvekili sayısının azlığından yakınılıyorsa bunun çeşitli nedenleri vardır. Eğitimsel, ekonomik, yasal ve siyasal birtakım yetersizlikler kadını değil siyaset tüm toplumsal hayattan uzaklaştırmaktadır.

Toplumsal hayatı düzenleyen bütün kurallar erkeklerin lehine olmuştur. Erkeği destekleyen, erkeği ön plana çıkaran kurallar kadını görmezlikten gelmiştir. Kadın haksız ve hukuksuz olarak gerilerken erkek tam tersine yükselmiştir.

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte atılan hızlı ve ilerici adımlarla Türk toplumu için özellikle de kadınlar için zor ve karanlık günler geride kalmıştır. Tepeden tırnağa yapılan değişikliklerle kadınlığın ilerlemesi için gerekli ortam hazırlanmıştır.

3.4.1.Eğitim Hayatında Kadın

Kadın ve erkek arasındaki eşitsizlikler diğer alanlarda olduğu gibi eğitim alanında da kendini göstermiştir. Erkek çocukların eğitimine önem verilirken kız çocuklar kendileri için açılan sınırlı sayıdaki okullarda eğitim yapılmıştır. Erkek okullarının sayısı ve çeşitleri çokken kız öğrenciler için durum böyle olmamıştır.

Cumhuriyetin ilanından sonra eğitim işine de el atılarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yapılması gereken şey kız ya da erkek demeden her iki

cinsin eşit şartlar altında eğitim görmelerini sağlamaktı. Bu konuda bir takım düzenlemeler yapılarak eğitimde eşitlik sağlanmıştır.

1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile eğitim hizmetleri merkezileştirilmiştir. Kız ve erkek bütün öğrenciler için eğitim zorunlu hale getirilmiştir. Böylece kızlarımıza ilkokulla birlikte ortaokul, lise ve yüksek öğrenimden faydalanma fırsatı sağlamıştır (Doğramacı, 1992, 445).

1927 yılında Türkiye'deki bütün ortaokullarda karma eğitime geçilmiştir. 1928'de Harf İnkılabıyla birlikte tüm eğitim kurumlarında yeni latin harfleriyle eğitim başlamıştır.

Çizelge 1'e bakarak kadınlarımızın Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze okur-yazarlık durumlarını görebiliriz. 1935 yılı verilerine bakıldığında kadınlarımızın durumu yanında erkeklerimizin de pek iç açıcı olmayan durumu ortaya çıkmaktadır. Erkek nüfusun % 70.65'i, kadın nüfusun ise % 90.19'i okuma yazma bilmemektedir.

Türkiye'de okuma-yazma bilen nüfus artmakta okuma-yazma bilmeyen nüfus azalmaktadır. Buna rağmen kadın ve erkek arasındaki farklılık devam etmektedir.

1928'de Latin alfabesinin kabulü zamanında yok denilecek kadar az olan okur-yazar kadın oranı zamanla artış göstererek bu gün büyük oranlara ulaşmıştır. 1990 yılı verilerine göre erkeklerin % 88.78'i, kadınların ise % 71.95'i okur yazar durumdadır.

Okuma-yazma bilen kadın nüfusunun artışına ülkedeki eğitim ve öğretim şartlarının iyileştirilmesi, okul sayılarının artışı, eğitimde eşitlik ve genellik gibi ilkeler neden olmuştur. Tüm bu olumlu gelişmelere rağmen okur-yazar nüfusa

baktığımızda kadınların erkeklerden daha düşük orana sahip olduğunu görürüz. Bunun çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Ama başlıca nedenler arasında kız çocuğa ev ve tarla işlerinde hazır işçi gözüyle bakılması, kızın evlenip gidecek oluşu nedeniyle maaşından faydalanılamayacağı ve okumuş kızın inançlara ters düşmesi yer almaktadır. Ayrıca okula gönderme sadece okur-yazarlığın kazanılması olarak düşünülerek ilkokuldan sonraki basamaklar gereksiz gibi görülmektedir. Bu yüzden ilkokul sonrası eğitim basamaklarında olsun yüksek öğretim basamaklarında olsun kız öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerin sayısından her zaman az olmuştur.

1995-1996 Eğitim Öğretim yılında ilkokula devam eden öğrencilerin 3.370.218'i erkek, 3.033.082'si kız öğrencidir. Aynı dönemde ortaokul ve dengi okullara devam eden öğrencilerin 1.605.478'i erkek, 1.039.962'si kız, lise ve dengi okullara devam eden öğrencilerin 1.313.318'i erkek, 849.547'si ise kız öğrencidir. 1995-1996 döneminde ise yüksek öğretimde 706.400 erkek, 454.288 kız öğrenci devam etmekteydi (D.İ.E., 1997).

Çizelge 1: Nüfusun Okur-Yazarlık ve Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

Sayım Yılı	Toplam	Erkek		Kadın		Okuma-Yazma Bilmeyen		Okuma-Yazma Bilen		Okuma-yazma bilen s içinde kadın nüfus oranı
		Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	
1935	12862754	6213276	6649478	70.65	90.19	29.35	9.81	26.35	26.35	
1940	14900126	7440395	7459731	63.80	87.08	36.20	12.92	26.36	26.36	
1945 (1)	15166911	7565317	7601594	56.33	83.16	43.67	16.84	27.92	27.92	
1950 (2)	17856865	8944072	8912793	54.26	80.15	45.34	19.35	29.84	29.84	
1955	19366996	9819568	9547428	43.94	74.14	55.79	25.52	30.78	30.78	
1960	22542016	11491184	11050832	46.33	75.11	53.59	24.83	30.82	30.82	
1965	25664797	13073518	12591279	35.86	67.11	64.04	32.83	33.05	33.05	
1970	29273361	14798036	14475325	29.69	58.20	70.31	41.80	36.77	36.77	
1975	33530605	17256413	16274192	23.74	49.45	76.02	50.47	38.50	38.50	
1980	37523623	18999101	18524522	20.01	45.32	79.94	54.69	39.99	39.99	
1985	43112337	21800854	21311483	13.45	31.77	86.35	68.02	43.51	43.51	
1990	49163110	24856528	2430582	11.18	28.01	88.78	71.95	44.21	44.21	

Kaynak: İstatistiklerle Kadın, 1995,8

(1) : 7 ve daha yukarı yaştaki nüfus

(2) : 5 ve daha yukarı yaştaki nüfus

Bu rakamlardan anlaşıldığı gibi ilköğretim kademesinde kız ve erkek öğrenciler arasında fazla bir rakam farkı bulunmamaktadır. Ama eğitim basamağı yükseldikçe kız ve erkek arasındaki rakam farkı artmaktadır. Nihayet yüksek öğrenim kademesinde neredeyse yarı yarıya düşmektedir. Bu da kız çocukların daha önce sıraladığımız veya başka türlü nedenlerden ötürü okula gönderilmediğini ortaya koymaktadır.

Kadınlar eğitim olanaklarından erkeklere nazaran daha az faydalandıklarından dolayı eğitim düzeyleri de düşük olmaktadır. Eğitimli insan iç ve dış toplumda gelişen olaylara karşı eğitimsiz insanlardan daha duyarlı olabilmektedir. Aldığı eğitime göre kendince yorum yapıp yine kendine göre bir çözüm getirebilmektedir. Kadınlar genellikle dinleyici durumunda kalmaktadır. Böyle bir ortamda erkek görüşü yaygın hale gelmektedir.

Kadınlarda okur-yazarlık oranı arttıkça hemen her meslek ve iş sahasında kadına rastlanır hale gelmiştir. Oysa kadın eğitiminin ikinci planda tutulduğu dönemlerde her meslekte kadın bulmak çok zordu. Okur-yazar kadın oranının artması ve eğitim basamaklarının kadınlar tarafından tamamlanmasıyla birlikte pek çok meslek ve iş erkek tekelinden kurtulmuştur. Ama erkeğin eğitiminin birinci derecede önemli olduğu ülkemizde erkekler daha fazla yükselme şansı bulmaktadır. Yönetici düzeyinde daha çok erkeklerin yer alması kadınları güçsüz bırakmaktadır. Eğitim bakımından kadınlardan daha şanslı olan erkekler ülke yönetimine daha hakim durumdadırlar.

3.4.2. Çalışma Hayatında Kadın

Türkiye’de kadının çalışmaya pek imkan bulamadığı ve çalışması halinde de erkeklerden daha düşük ücret aldığını daha önce belirtmiştik. “Evin reisi erkektir ve eve para getirmesi, evin geçimini sağlaması gereken de erkektir” görüşü günümüzde bile yaygınlığını ve geçerliliğini koruyabilmektedir. Ama kadının evi içinde ve tarlasında yaptığı işler çalışma olarak kabul edilmemektedir.

Cumhuriyet dönemine kadar kadının eğitim ve öğretimine, ev dışında çalışmasına pek imkan bulunmamaktaydı. Kadının ekonomik faaliyetleri tarım kesiminde ve çoğunlukla de kendi işletmeleri ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca kadının evi dışında bir yerde çalışmasının aile yaşamını bozacağı konusundaki yanlış değer ve inançlar kadını ev dışı çalışma hayatından alıkoymuştur (Doğramacı, 1997, 112). Kadının eğitim ve öğretimine yeterli önem verilmemesi sonucu kadınlarımız meslek sahibi olamamışlardır. Yine kadının evi ve tarlası dışındaki bir ortamda çalışmasını engelleyen nedenler yüzünden kadınlar bir iş ve meslek sahibi olamamışlardır.

Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar geçen süre içerisinde kendine tanınan imkanlarla Türk kadını iş ve meslek sahibi olmuştur. Önceden erkek mesleği olarak nitelendirilen ve kadına kapalı tutulan mesleklerde artık kadınlar da çalışmaktadır. Ama yine de çalışan kadınlarımızın büyük çoğunluğu tarım sektöründe yer almaktadır.

1990 yılı istatistik verilerine göre Türkiye’de kadınların % 82’lik çoğunluğu tarım sektöründe çalışmaktadır. Tarım kesiminde ücretli olarak çalışan kadınların oranı ise % 3.2 gibi çok düşük bir rakamı temsil etmektedir (D.İ.E., 1997).

232). Bu da gösteriyor ki. tarım kesiminde çalışan kadınlarımızın tamamına yakını ailesi için yani ücretsiz çalışmaktadır.

Kadınlarımızın tarım sektöründe bu derece yoğun olarak çalışmasının nedenleri çeşitlidir. Amâ kadının diğer sektörlerde çalışacak düzeyde eğitime sahip olmayışı nedeniyle ve erkek işçilerin kadınlara oranla daha fazla tercih edilmesi sebepleri kadını tarım sektörüne itmektir. Erkeklerin diğer sektörlere geçişiyle boşalan tarım sektörünü de kadınlar doldurmaktadır.

- 1996 yılında ilim ve teknik elemanlar, serbest meslek sahipleri ve bunlarla ilgili mesleklerde çalışanlardan 15.252 (bin)'i erkek, 6.446 (bin)'i kadındır.
- Müteşebbisler, direktörler ve üst kademe yöneticileri sınıfına dahil olanların 393 (bin)'i erkek, 26 (bin)'i kadındır.
- Ticaret ve satış personeli grubuna dahil olanların 1.832 (bin)'i erkek, 132(bin)'i kadındır.
- İdari personel ve benzeri çalışanların 680 (bin)'i erkek, 376 (bin)'i kadındır.
- Hizmet işlerinde çalışanların 1.416 (bin)'i erkek, 210 (bin)'i kadındır.
- Tarımcı, ormancı, hayvancı, balıkçı ve avcı grubunda çalışanlar 5067 (bin)'i erkek, 4845(bin)'i kadındır (D.İ.E., 1997, 266).

Her ne kadar yukarıdaki veriler kadının her alanda çalışma hayatına katıldığıının göstergesi olsa da durum istenilen ölçüde değildir. Tarım sektöründe

erkeklerle aynı sayılabilecek miktarda olan kadınlar diğer bütün çalışma alanlarında erkeklerden oldukça az miktardadırlar. Kadınların tarım alanlarında erkeklerle sayıca eşitlikte olmasının nedenlerini daha önce belirtmiştik.

Artık kadınlarımız için kapalı kalmış herhangi bir meslek ve iş alanı yok gibidir. Kadınlarımız için sunulan her türlü imkana rağmen yine de kadınlarımızın iş hayatına katılımı istenen düzeyde değildir.

Ev ve ailenin kadının yaşamında birinci derecede öneme sahip olması nedeniyle çalışma yaşamında kadının erkeklerle sınırlı bir rekabeti olmaktadır. Özellikle de daha çok sorumluluk, çaba ve zaman isteyen üst düzeydeki görevler için kadınların erkeklerle rekabeti pek mümkün olmamaktadır (Koray, 1991, 103). Kadının iş hayatına katılımında eğitimin yeterli olmadığı sonucu doğmaktadır. Kadının evli oluşu, eşine ve çocuklarına karşı kendini sorumlu hissetmesi gibi nedenler de kadını çalışma hayatından geri çeken nedenlerdir. Hele üst düzeyde çalışan kadınlar için bu durum çok daha zor olmaktadır. Hem aile hayatını hem de iş hayatını en verimli şekilde yürütmek zor olmaktadır. Birinin feda edilmesi gerektiğinde kadınların büyük çoğunluğu aileyi tercih etmek zorunda kalmaktadırlar.

Kadınlar için çalışma hayatının bu fedakarlık ve zorluklar içermesi sonucu kadınlar üst düzeydeki görevlerden uzak kalmakta ve bu görevleri erkeklere bırakmaktadır. Söz konusu siyaset olduğu zaman ise kadınların pek azı buna cesaret etmektedir. Bu yüzden bu alanda çalışanların büyük çoğunluğunu erkekler oluşturmaktadır.

3.4.3. Siyasi Hayatta Kadın

“Kadın erkek eşitsizliği en somut, en çarpıcı biçimde siyasal haklar ve siyasal katılma alanında kendini göstermektedir” (Talış, 1996, 14).

Siyaset hep erkek işi olarak tanımlanmış ve kadın için “kapalı bir kapı” olmuştur. Bir yerde siyaset varsa orada olması ve onunla ilgilenmesi gerekenin de erkek olduğu görüşü yaygındır. Kadına yüklenen görevler kadını diğer alanlarda olduğu gibi siyasal hayattan da uzak tutmuştur.

Türk kadını siyasi haklarını batı kadını gibi yoğun bir mücadele sonucu değil adeta bir hediye olarak almıştır. Batılı kadınlar gösteri yürüyüşleri, parlamento işgalleri, grevler, kundaklamalar sonucu siyasi haklara ulaşırken Türk kadını Cumhuriyet’in ilanı ile bu hakka kavuşmuştur.

Kadınlara siyasi haklar verilmesine ilişkin olarak yoğun tartışmalar yaşanmıştır. Değil kadınlara siyasi haklar verilmesi kadınların nüfus sayımına dahil edilmesi teklifi bile tepkilere neden olmuştur.

I. Mecliste kadın haklarına ilişkin tartışmalar yaşanırken Mustafa Kemal Atatürk buna müdahale etme gereği pek duymamıştır. Fakat bunun yanında Meclis’te yaptığı konuşmalarında kadınların kahramanlıklarını överek, özgürlüklerinin ve eğitim haklarının gerekliliğini açıklamaktadır (Ediz, 1995, 134).

Atatürk kadın hakları konusunda doğrudan müdahale etmenin o günün şartlarında yerinde bir karar olmayacağı düşüncesinden hareket ederek dolaylı yoldan müdahalede bulunmuştur. Çıktığı yurt gezilerinde kadın konusuna yönelik olarak yaptığı

pek çok konuşmada kadının toplum için ne derece önemli olduğunu anlatmaya çalışmıştır.

Atatürk bu konuda da planlı ve programlı hareket ederek başarı sağlamıştır. Her şeyin yeri ve zamanı olduğundan kadın hakları için de uygun yer ve zamanı beklemiştir. Amaçlarına adım adım yaklaşmıştır. Bu konuda önce halkı bilgilendirerek kademe kademe amacına ulaşmıştır. Önce Tevhid-i Tedrisat ardından Medeni Kanun'un kabulüyle kadın ve erkek arasındaki ikili uygulamalara son verilmiştir. Medeni Kanun kadının toplumda hak ettiği yeri almasını sağlamıştır. Sıra kadınlara siyasi hakların verilmesine gelmişti.

3.4.3.1. Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi

II.TBMM'de kadınlara siyasal haklar verilmesi konusundaki ilk tartışma 1924'de anayasa metni üzerinde yapılan görüşme ve tartışmalar sırasında gerçekleşmiştir. Anayasa'da ve buna bağlı olarak seçim mevzuatında yapılacak değişiklikleri içeren tasarının görüşülmesi sırasında yoğun tartışmalar yaşanmıştır (Ediz, 1995, 146). Anayasa'da yer alan "18 yaşını dolduran her Türk'ün seçme" ve "30 yaşını dolduran her Türk'ün seçilme hakkı" olduğunu belirten maddeler üzerinde tartışmalar olmuştur. Kadın haklarından yana olan milletvekilleri "her Türk" kavramı içine Türk vatandaşı olan kadınların da girdiğini ve bu yüzden kadınlara da seçme ve seçilme hakkının verilmesi gerektiği savunmuşlardır. Ama kadın haklarına karşı olan milletvekillerinin karşı tutumları sonucu kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmemiştir.

1924 Anayasa'sı üzerinde yapılan tartışmalar sonucu "Her Türk milletvekili seçimine katılmak hakkına sahiptir" şeklindeki madde "Her erkek Türk" şeklinde değiştirilmiştir (Talışlı, 1996, 55). "Her Türk" kapsamına kadınların alınmaması kadın ve erkek arasındaki ayrımcılığı ortaya koymakta adeta kadın yok sayılmaktaydı.

Tabi ki bu durum karşısında kadınlar da boş durmamışlar bir takım uğraşlar içerisine girmişlerdir. 1927'de Türk Kadınlar Birliği tüzüğüne "kadına siyasi haklar sağlamak için çalışacağız" yolundaki madde eklenir (Göksel, 1993, 65).

Kadınlara siyasi hakların verilmesi konusunda Türk Ocakları'nın da büyük katkısı olmuştur. Türk Ocakları düzenledikleri çeşitli toplantılarda kadın hakları yanında tavır göstererek kadınlara siyasal hakların verilmesini istemişlerdir (Altındal, 1991, 123).

Artık kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi için ortam hazırды. İlk adım Belediye seçimleri konusunda atılmıştır. 3 Nisan 1930'da Başbakan İsmet İnönü ile İçişleri Bakanı Şükrü Kaya tarafından TBMM'ne sunulan "Belediye Kanunu" tasarısı kadınları siyaset sahnesine çıkarma amacını taşıyordu. Bu yasayla, kadınların da 18 yaşından sonra oy kullanmak suretiyle seçme hakkını kullanmaları ve belediye seçimlerinde aday olabilmeleri kabul edilmiştir. Ama iş burada bitmiyordu. Kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkı henüz verilmemişti.

Kadınların siyasi hakları konusundaki ikinci adım 1933'te atılmıştır. 1924'te yürürlüğe konulan "Köy yasında da değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişikliklerle kadınlara "Köy İhtiyar Heyeti" ve "Muhtar" seçimleri için seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır (Ediz, 1995, 150). Belediye kanununun ardından köy

kanununda yapılan değişiklik ve düzenlemelerle kadınlar yerel seçimlerin hepsinde hem seçme hem de seçilme hakkı elde etmişlerdir. Kadınların siyasi haklarına ait çember gittikçe daralmıştı. Artık yapılması gereken tek şey vurulması gereken son hedef kalmıştı: Milletvekili seçme ve seçilme hakkı.

Türkiye’de siyasal alandaki kadın ve erkek eşitsizliğine nokta koymak için 5 Aralık 1934’ü beklemek gerekecekti.

Atatürk’ün manevi kızı olan ve o günlere canlı tanıklık yapan Afet İnan o günleri şöyle anlattığını görüyoruz:

1934 kışında bir şafak vakti, manevi kızı Afet İnan’ın yanına giden Atatürk ona şöyle der: “İnönü’nün elini öp ve ona teşekkür et.” Bunun nedenini soran Afet İnan’a Atatürk şu cevabı verir: “Genel seçimlerde kadınlara oy kullanma ve seçilme hakkı verilmesini Hükümet Büyük Millet Meclisi’ne teklif edecek” (Özbudun, 1994, 17). Artık yapılacak şey hazırlanan teklifin T.B.M.M’de oylamaya sunulmasıydı. Söz konusu teklifi Meclis Genel Kurulu’na görüşülmesi sırasında heyecanlı konuşmalar yapılarak bu devrimin anlamı belirtilmiştir (Gençosman, 1971, 145).

Yapılan teklif Anayasa’nın 10. ve 11. maddelerinde değişikliği öngörüyordu. Buna göre “22 yaşını bitiren kadın ve erkek her Türk milletvekili seçmek ve 30 yaşını bitiren kadın erkek her Türk milletvekili seçilme hakkına sahiptir”.

Seçme ve seçilme hakkının elde edilişi bakımından Türk kadınları batılı kadınlardan daha şanslı durumdaydılar. Çünkü batılı kadınların yoğun mücadele vererek, kan dökerek ve gerektiğinde de şiddete başvurarak elde ettikleri seçme ve seçilme hakkını Türk kadınları meclisteki oylama sonucu almışlardır. Artık Türk kadını da

erkekler gibi milletvekili seçme ve seçilme hakkını elde ederek siyasi yaşama tam katılım hakkını elde etmiştir.

Türk kadınına siyasi haklar adeta bir hediye olarak verilmiştir düşüncesi tamamen doğru olmasa gerek. Çünkü Türk kadının köşesine çekilip meclisin bu konuda vereceği kararı beklememiştir. Kadınlar da kendi çaplarında ufak da olsa bir siyasi hak mücadelesi vermişlerdir. Çeşitli örgütler, cemiyetler ve birliklerin yaptıkları faaliyetlerin de muhakkak bir katkısı olmuştur.

Türkiye`de kadınların siyasi haklarının elde edilmesi için harekete geçmelerinin kanıtı olarak "Türk Kadın Birliği"nin kuruluşu gösterilmektedir. Türk Kadın Birliği, kamuoyunun ve milletvekillerinin kadınlara siyasi haklar verilmesi konusunda henüz hazır olmadığı bir ortamda ortaya çıkarak bu alandaki düşünce evrimleşmesini gerçekleştirmeyi amaç edinmiştir (Ediz, 1995, 165). Düzenlenen çeşitli mitinglerle de bu istek desteklenmek istenmiştir. Ama o günün koşullarında Türk kadının eğitimi, ekonomik gücü ve diğer yönleri bu konunun tam anlamıyla geniş kitlelere hitap etmesine engel nedenlerdi. Bu yüzden olsa gerek o yıllarda ki kadın hareketi geniş kitlelere yayılamamış ve bir azınlığın hareketi olarak kalmıştır. Ve yine bu yüzden olsa gerek "Türkiye`de kadınlar siyasi haklar konusunda batılı kadınların verdiği mücadeleyi vermemişlerdir" düşüncesi daha kabul görür hal almıştır.

1935 yılında Milletlerarası Kadınlar Kongresi'ne katılmak üzere dünyanın dört bir yanından İstanbul'a gelen kadınlar yüz yıllar boyu verilen mücadeleye rağmen henüz elde edemedikleri haklara birkaç yıl içinde sahip olan Türk kadınlarını kutlamışlardır (Gençosman, 197, 144).

Kadına sadece ülke savunmasında ve kalkınmasında ihtiyaç olmamalıydı. Siyasi hayatta da kadına ihtiyaç olmalıydı. Bu gayet doğal bir ihtiyaç, bir zaruriyeti. Kadının tarladaki üreticiliğinden meclise kadar her alanda görevi vardı. Kadına verilen haklarla kadın toplumda olması gereken yere oturmuştur. Türk kadını 5 Aralık 1934'te kazandığı seçme ve seçilme hakkının ardından TBMM'deki yerini de almıştır.

1934'te elde edilen milletvekili seçme ve seçilme hakkının ardından 1935 yılında seçime gidilmiştir. O günden bu güne kadar yapılan seçimlerde Türk kadını istenilen düzeyde bir başarı gösterememiştir. Erkeklere oranla TBMM'de sürekli daha az olan kadın milletvekilleri 1935'te yapılan seçimde 18 (onsekiz)'i geçemediler. Bu düşük temsil her geçen yıl biraz daha azalarak devam etmiştir. Çizelge 2'de Türkiye Cumhuriyeti'nde ki kadın milletvekillerinin seçim yıllarına göre sayısı ve toplam içindeki oranı gösterilmektedir.

Çizelge 2: Seçim Yıllarına Göre Kadın Milletvekili Sayısı ve Toplam İçindeki Payı

Seçim Yılı	Milletvekili Sayısı	Kadın Milletvekili Sayısı	Toplam İçindeki Pay (%)
1935	395	18	4.6
1939	400	16	4.0
1943	435	16	3.7
1946	455	9	2.0
1950	487	3	0.6
1954	535	4	0.7
1957	610	8	1.3
1961	450	3	0.7
1965	450	8	1.8
1969	450	5	1.1
1973	450	6	1.3
1977	450	4	0.9
1983	400	12	3.0
1987	450	6	1.3
1991	450	8	1.8

Kaynak: Doğramacı, 1997, 139

4. ATATÜRK DÖNEMİ'NDEKİ KADIN MİLLETVEKİLLER

Türk kadını adına kazanılan ve bugüne kadar uzanan başarıların temelleri Atatürk Dönemi'nde ve onun desteğiyle atılmıştır. O sürekli olarak Türk kadınının hak ettiği yerde olmayışının ve yaşaması gereken biçimde yaşayamayışının endişesini duymuştur. Bunun içindir ki kadın hakları konusuna büyük önem vermiştir.

Cumhuriyet'in ilanıyla yapılan reform dalgaları kadınları da kapsam alanına almıştır. Yapılan inkılaplarla ve verilen haklarla Türk kadını hak ettiği konuma getirilmeye çalışılmıştır. Kadının dış görünümünde, eğitiminde ve iş hayatına katılımında atılan adımlara bir yenisi ve belki de en önemlisi olan seçme ve seçilme hakkı da eklenmiştir. Böylece kadın erkeğin gölgesinden ve himayesinden kurtularak "kendi" olmaya başlamıştır. Yapılan seçimlerle milletvekili olan kadınlar ülke yönetiminde kadın sesi ve fikrini duyurma imkanı bulmuşlardır.

Atatürk döneminde meclise milletvekili olarak giren kadınlarımızı incelemeye geçmeden önce Atatürk'ün kadın ve çeşitli alanlarda Türk kadını konularına ait düşünceleri kısaca açıklamaya çalışılmıştır.

4.1. Atatürk ve Kadın Konusu

Atatürk'ün kadın konusuna yönelik düşünceleri sadece Türk toplumu için geçerli ve etkili olmamıştır. Atatürk'ün bu konudaki görüşleri gelişmiş ülke kadınlarının yanında "mazlum uluslar"ın da üzerinde durduğu ve durması gereken evrensel kurallar

olmuştur (Abadan-Unat. 1997. 15). Atatürk'ün kadın konusundaki görüşleri bu gün bile dünya aydınları tarafından üzerinde durulan ve Birleşmiş Milletler Teşkilatı tarafından yayılmaya çalışılan görüşlerdir (Göksel. 1993. 145). Türk Milleti olarak Mustafa Kemal Atatürk'e sahip olduğumuz için şanslıyız. Özellikle de biz kadınlar olarak "kadın" konusundaki duyarlılığıyla tüm dünyada örnek alınan bir lidere sahip olduğumuz için büyük bir mutluluk duymalıyız. Kadın konusuna yönelik olarak 60-70 yıl önce ileri sürdüğü fikirler geçen yıllara rağmen hala geçerliliğini koruyabilmektedir. Kadına ve kadın haklarına önem veren bir lider olduğundan olsa gerek Türk kadınları haklarını elde etmek bakımından pek zorluk yaşamamıştır.

Atatürk'e göre kadının anlamı:

- Bizce. Türkiye Cumhuriyeti anlamınca kadın, bütün Türk tarihinde olduğu gibi bu gün de en muhteşem mevkide her şeyin üstünde, şerefli ve yüksek bir mevcudiyettir (Doğramacı. 1997. 153).

Atatürk 1925'te Kastamonu'da yaptığı bir konuşmada şunları söylemiştir:

Bir sosyal toplum, bir millet kadın ve erkek olarak adlandırılan iki cins insandan oluşmuştur. Kabil midir ki bir kitlenin bir parçasının ilerlemesi için her türlü çalışmanın yapılması ve diğerinin doğal olarak gerilmesi halinde o toplum ilerleyebilir ? Kadınlar toprağa zincirlerle bağlıyken erkeklerin ilerleyip, göklere yükselebilmesi mümkün müdür? (Abadan-Unat. 1997. 55).

Bir toplum gerçek anlamda ilerlemek ve yükselmek istiyorsa tek bir cins destekleyip diğer cinsi engellememelidir. Kadın olsun erkek olsun her iki cins birlikte ve elele adım atmalıdır. Kadın ve erkeğin birlikte hareket edişinin getirdiği kazanıma en

güzel örnek Kurtuluş Savaşı'dır. Sadece erkeklerin ön plana alınıp desteklendiği bir toplum tek kanatlı bir kuşa benzer. Nasıl ki tek kanatlı kuşun gök yüzüne ulaşma mücadelesi boşunaysa, kadını göz ardı eden bir milletin ilerleme ümidi de aynıdır. Kısaca denilebilir ki kadın ve erkek hayatın her alanında birlikteyse yükselmeye ayrılık halinde ise alçalmaya mahkumdur.

Mustafa Kemal Atatürk bir toplumun ilerleyebilmesinin, o topluma ileri toplum veya geri toplum denilmesinin nedenini de kadına daha doğrusu o toplumda kadına verilen değere bağlamaktadır. Kadına değer veren; kadınla birlikte hareket eden toplum yüksek karakterli toplumdur. Tersi durumda ki toplum ise düşük karakterli toplumdur.

4.1.1. Kurtuluş Savaşımız ve Türk Kadını

Kurtuluş Savaşımız bir "Topyekün Savaş" olmuştur. Erkek, kadın, çocuk, genç, ihtiyar demeden omuz omuza verilen bir mücadele örneğidir.

Kadınlarımızın belki cephede ön safhalarda savaşmamıştır. Ama yeri geldiğinde kazma, kürek, taş, sopa.... ne bulduysa ve elinden geldiğince düşmanla göğüs göğüse gelmiştir. Kadınlarımızın cephe gerisinde "bir karınca misali" çalışarak ordunun hayat kaynağı olan mermi, silah, giyecek ve yiyecek ihtiyacını sağlamıştır. Vatan uğruna eşini, bebeğini feda edebilme büyüklüğünü göstermiştir. Kadınlarımız ordu için vatanın kurtuluşu için gerekli en büyük destek olmuştur.

Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk İstiklal Savaşını yönetirken her zaman büyük güç aldığı Türk kadınına, Tür anasını unutmamış ve kadınlara karşı vefa duygusunu daima belirtmiştir (Göksel, 1993, 148).

Dünya'da hiçbir milletin kadını "Ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştım, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını kadar emek verdim" (Doğramacı, 1997, 154) diyemez. Türk kadını çalışkanlığı, kahramanlığı, ve fedakarlığıyla vatanı kurtuluşa taşıyarak tüm dünyada görülmemiş bir mücadele örneği sergilemiştir.

"Kimse inkar edemez ki, bu harpte ve ondan evvelki harplerde milletin hayat kabiliyetini tutan hep kadınlardır" (M.E.B., 1990, 84).

"Bundan sonra Türk ırkı, kadınlarını, erkeklerin yapmaya mecbur olduğu askerlik vazifesi dahil, bütün hizmetlere ortak ederse Etilerde, İskitlerde, Amazonlar'da olduğu gibi kendi ırkından başkalarının hiçbir yardımına muhtaç olmaksızın büyük milli ülkülerine başlı başına ve müstakil olarak yürümek kabiliyetini kazanabilir (Doğramacı, 1997, 155).

Atatürk, kadınlarımıza sadece savaş gibi zor şartlarda ve kötü günlerde ihtiyaç duyulup görev verilmesinden yana değildi. O, kadının erkeklerin faaliyet gösterdiği bütün alanlarda verilen fırsatlarla başarılı olacağını biliyordu. Zor günlerde yardımına ihtiyaç duyulan kadınlar bu zor günlerin ardından köşesine itilip seyirci bırakılmamalıydı. Kadın her alanda var olup, üstüne düşeni yapmalıydı. Bu yüzden de kadını gerilere iten kurallara karşı verdiği mücadeleyle Türk kadınına olması gereken yere yerleştirmiştir.

1935 yılında İstanbul'da toplanan Milletlerarası Kadınlar Kongresi'nde "Türk Kadınlarını asker de yapacak mısınız?" şeklindeki soruya Atatürk'ün şu cevabı verdiğini görüyoruz:-**"Biz erkeklerimizi bile harp felaketinden uzak bulundurmak isteyen insanlarız. Fakat harp etmek zorunda bırakılırsak, yurt kavgasında, kadınlarımız erkeklerimizle beraber bulunacaktır"** (Atay, 1971, 39). Bu sözler Atatürk'ün Türk kadınına ne derece güvendiğini ortaya koymaktadır. Kadınların bir mecburiyet olmamasına rağmen ülke savunmasına katılacağını, canla başla çalışacağını biliyordu. Türk kadınının yeri ister savaş olsun ister barış olsun erkeğinin yanındadır. Türk kadınının büyüklüğü de buradadır. O her zaman olması gereken yerde olmuştur ve olacaktır.

4.1.2. Eğitim, Öğretim ve Türk Kadını

Atatürk Türk kadınının her alanda diğer ülke kadınlarından üstün olmasını isterdi. Özellikle eğitim konusunda kadınlara daha fazla görev düşmekteydi. Yeni alfabenin kabulüyle eğitim kadın ve erkek bütün herkes için yaygın hale getirilmiştir.

Eğitim ve öğretimde kadının ayrı bir yeri vardır. Kadın annedir ve çocuğa verilen ilk terbiyeyi de anne vermektedir. Gelecek nesillerin daha sağlam bir kafa da yetişmesi için annelerin eğitilmiş olması büyük önem taşımaktadır.

Atatürk, Türk kadını her alanda yetiştirip aile dışındaki hayata çıkarmaya çalışırken onun ilk ve en önemli görevinin "anlık görevi" olduğunu

unutmaz. Çünkü o insanın “İlk öğreticisi” olduğu gibi aynı zamanda “sonsuz öğretmeni”dir (Göksel, 1993, 158).

Çocuk tüm yaşamı boyunca kullanacağı temel bilgi ve davranışları anneden alır. Bu yüzden bilgi, düşünce ve davranış bakımından istenilen nesillerin yetişmesi için annenin eğitimi ve bilgili olması gereklidir.

Yine Atatürk Mart 1923'te “Kadınlarımız erkeklerin geçtikleri bütün tahsil derecelerinden geçeceklerdir. Daha sonra erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin destekçileri olacaklardır” demiştir (Abadan-Unat, 1997, 14).

Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile merkezileştirilen eğitim hizmetlerinden bütün kadınlarımız faydalanmıştır. Sadece ilkokul değil, ortaokul, lise ve üniversite kapıları kadınlarımıza açılmıştır. Eğitim alanında erkeklerin lehine olan düzen kaldırılarak kadınların da aynı basamaklardan geçmesi sağlanmıştır.

Türk kadını dünyanın en ağır ve faziletli kadını olmalıdır. Türk kadını ahlakta ağır, fazilette ağır bir kadın olmalıdır. Milletın kaynağı ve sosyal hayatın esası olan kadın ancak faziletli olduğu takdirde kendisinden beklenen vazifesini yapabilir. Kadının vazifesi her bakımdan güçlü nesiller yetiştirmektir. Bu yüzden ki Türk kadını çok yüksek olmalıdır (Doğramacı, 1997, 159). Atatürk yeni nesillerin olması gereken şekilde yetiştirilmesinde en büyük görevin Türk kadınlarında olduğunu bunu da ancak kadının faziletli olmasıyla gerçekleştireceğini söylemiştir. Bu yüzden kadının erkeklerle aynı eğitim basamaklarından geçmesini ve hatta erkeklerden daha aydın olması gerektiğini belirtmiştir.

“Ey yükselen yeni nesil ! Cumhuriyeti biz kurduk onu yükseltecek ve devam ettirecek olan sizlersiniz” sözü gençlere ve dolayısıyla annelere düşen görevin büyüklüğünü gözler önüne sermektedir.

“Kadınlık meselesinde dış görüntü ve kıyafet ikinci derecededir. Asıl mücadele sahası kadınlarımız için şekilde ve kıyafette muvaffakiyetten ziyade, asıl muzaffer olması lazım gelen sahada nurla, irfanla, gerçek faziletle süslenmek ve cihazlanmaktır (M.E.B., 1990, 85).

Atatürk’ün Türk kadınına eğitim konusunda güvenmesi, iyi bir eğitici gözüyle bakmasından ve belki de iyi eğitimciler olması nedenlerden olsa gerek, Türk kadını meslek olarak öğretmenliği kendine yakın ve sıcak bulmuştur. Bu gün Türkiye’de eğitim kurumlarında eğitici olarak kadınların büyük ölçüde yer aldığı görülmektedir.

4.1.3. Siyasi Hayatta Kadın Konusu ve Atatürk

“Kadının siyasi ehliyetsizliğine mantıki hiçbir sebep yoktur. Bu husustaki tereddüt ve menfî zihniyet mazinin toplumsal bir halinin can çekişen bir hatırasıdır” (Doğramacı, 1997, 156).

Atatürk demokrasinin, demokratikleşmenin bir göstergesi ve kuralı olarak kadın haklarını göstermiştir. Kadına saygı göstermeyen, kadın haklarını tesis etmeyen toplum demokratik bir toplum olamaz. Bu görüş gayet yerinde ve günümüz için de geçerli durumdadır. Çünkü günümüzde ülkelerin demokratik olup olmadığının bir göstergesi olarak siyasi hayattaki kadın katılımı ele alınmaktadır.

“Siyasal ve toplumsal hakların kadınlar tarafından kullanılması, insanlığın mutluluğu ve prestiji açısından zorunluluktur (Bircan, 1997. 186). Kadın bir süs eşyası gibi köşesine çekilip siyasi ve sosyal olaylara kayıtsız kalmamalıdır. Kadına tanınan siyasi ve sosyal haklar mutlaka kullanılmalıdır. Kadının bu hakları kullanması endişe verici olmadığı gibi bu şekilde düşünülmesi bire toplumu ileriye götüremez Tam tersine kadının siyasi ve sosyal hayatın içinde yer aldığı toplumlar mutlu toplum olur. Böyle toplumlarda sorun yaşanmayacağı gibi toplum adına büyük başarılar da kazanılır.

5 Aralık 1934`te kadınlara milletvekili seçme ve seçilme hakkının verilmesinin ardından Atatürk konuya ilişkin olarak şunları söylemiştir:

“Bu kararlar Türk kadınları siyasal ve sosyal alanda pek çok batı ülkesindeki kadınlardan daha üstün bir durum kazanmıştır. Bundan sonra, peçe altında, kafes ardında kadın kalmayacaktır. Türk kadınları en önemli haklarını kazanmışlardır. Bundan ötürü ben, bu kararı en önemli reformlarımızdan biri sayıyorum” (Arat, 1997. 76).

Atatürk Türk kadınına uygun şartların sağlanması ve gerekli hakların tanınması halinde kendisinden beklenilenin ötesinde bir yükselme göstereceğini biliyordu. Bu yüzden ki Ulu önder, Türk kadınının içinde bulunduğu durumdan sıyrılıp çıkaracak pek çok reform yapmıştır.

4.2. Atatürk Dönemi'nin Kadın Milletvekilleri

1935 seçimleri Türkiye'nin seçim tarihinde başlı başına bir dönüm noktasıdır. 1935 yılında yapılan seçimlerle Türk kadını T.B.M.M ile tanışmıştır. Bu

seçimlerden kısa bir zaman öncesine kadar seçme hakkı dahi olmayan kadınlarımız T.B.M.M'nin beşinci döneminde yani 1935 yılında "parlamentar" sıfatını kazanarak ülke yönetimine ortak olmaya sesini duyurmaya başlamıştır. Artık meclis koltuklarında kadınlar da oturmaya ve ülke sorunlarına ilişkin konularda görüş bildirmeye başlamışlardır.

Türk kadınlarının Meclis'te temsil edilme açısından en parlak dönemi bu dönem olmuştur. Toplam olarak 395 (üçyüzdoksanbeş) milletvekilinin bulunduğu Meclis'e 18 (onsekiz) kadın milletvekili girdi. Bu dönemde % 4.6 oranlık paya sahip olan kadınlarımız bu başarıyı 1991 seçimleri de dahil olmak üzere yakalayamamışlardır.

1 Mart 1935'te Beşinci Dönem Büyük Millet Meclisi açıldığında, milletvekili sıralarında oturan bu onsekiz kadın milletvekillerinin çoğunun öğretmen olduğu dikkat çekmektedir. Bunun yanında çiftçi, ev hanımı, doktor ve belediye meclisi üyeleri de bulunmaktadır.

Kadın Milletvekillerimize yönelik aşağıdaki bilgilerde büyük ölçüde "T.B.M.M Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği"nden faydalanılmıştır. Çalışmamız boyunca T.B.M.M. Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği kısaca (T.K.Ö.) olarak kullanılmıştır.

Birden fazla dönemde milletvekili seçilen kadın milletvekillerine ait bilgiler milletvekili seçildikleri ilk dönemde verilmiştir.

4.2.1. Mebrure GÖNENÇ (D. 1900-Ö.1981) (MV 1935, 1939, 1943)^{1 (*)}

1900 yılında İstanbul'da doğdu. Memur bir babanı kızı olan Gönenc İlkokulu Üsküdar Kız Sanayi Mektebi'nde okudu. Tahsiline Türkçe ve Fransızca olarak Beşiktaş İttihadi Osmani mektebinde devam etti. 1919'da Üsküdar Amerikan Kız Koleji'nden mezun oldu. Sırasıyla Beylerbeyi Kız Okulu'nda Fransızca, Gedikpaşa Amerikan Okulu'nda Türkçe, Çamlıca Lisesi'nde İngilizce ve Üsküdar Amerikan Okulu'nda İngilizce ve fen bilgisi öğretmeni olarak görev yapmıştır (T.K.Ö, 868).

1927 yılında Adanalı bir doktor ile evlenerek Adana'ya yerleşmiştir. 1930'da Adana Belediye Meclisi'ne girmiş ve daha sonra Mersin Belediye Meclisi Üyeliğine seçilmiştir.

Kadınlara 1930 yılında verilen "Belediye Seçimlerine Katılma Hakkı"nın hemen ardından belediye meclislerine girerek görev yapmaya başlamıştır. Daha sonra kadınlara "Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkı"nın verilisinin ardından 1935-1939 Seçim döneminde milletvekili seçilmiştir. Beşinci, altıncı ve yedinci dönem milletvekilliğini peşpeşe kazanmıştır. Afyonkarahisar'dan milletvekili olmuştur. Evliydi.

4.2.2. Hatice ÇIRPAN (D. 1890-Ö.?) (MV. 1935)

Asıl adı Hatice olmasına rağmen Satı Kadın olarak bilinmekteydi Altı çocuklu çiftçi bir köylü kadını olan Satı kadın Kazan Köyü muhtarlığından milletvekilliğine ulaşmıştır. 1890 yılında Kazan köyünde doğmuştur.

¹ D: Doğum, Ö: Ölüm, MV: Milletvekili seçildiği yıllar

Ankara'nın Kazan Köyü muhtarı olan Satı Kadının milletvekilliğine seçilmesi şöyle gerçekleşmiştir. Atatürk'ün Kızılcahamam'a doğru gittiğini haber alan Hatı Çırpan köyü silip süpürtüp köy halkını toplayıp köye yarım saat olan Bitik Nahiyesi'ne giderler. Atatürk gelince Atatürk'ün elini öper. Köylüler hazırlamış oldukları ayranı ikrama çekince Satı Kadın ellerinden ayranı alır ve Atatürk'e ikram eder. Bucak müdürü Kazan Köyünün muhtarının bu kadın olduğunu söyleyince Atatürk ona muhtarlıktan memnun olup olmadığını sorar ve memnun olduğunun cevabını alır. Atatürk'ün köye gelişinin üzerinden birkaç ay sonra köye gelen bekçi kendisini bölük kumandanının çağırdığını söyler. Yanına bir komşusunu da alarak bölük kumandanının yanına varınca bölük kumandanı Satı Kadın'a "Biz seni köy muhtarlarının başına ireyis yapacağız" der. Bunun üzerine Satı Kadının cevabı: "İyi ya olurum. hükümetin emrine kelim bile feda olsun" (Gençosman, 1971, 182). diyerek köyüne döner.

45 yaşında çiftçilik yapan aynı zamanda baba mesleği olan muhtarlık görevini yürüten ayağı çarıklı, eli bastonlu, heybeli, ellerindeki çatlaklarla tipik bir Anadolu kadınıdır Satı kadın. Atatürk'le bu karşılaşmasının sonucunda milletvekilliğine seçileceğini hayal bile edememiş olsa gerek.

Aradan birkaç gün geçtikten sonra gazetelerde Hatı Çırpan'ın aday gösterildiği yazıyordu. Seçimler yapıldı ve Kazan köyü muhtarı Hatı Çırpan muhtarların başı olarak bildiği "ireyisliğe" seçildi. T.B.M.M'nde tek dönem milletvekilliği yapmıştır. Evliydi.

4.2.3. Türkan ÖRSBAŞTUĞ (D. 1900- Ö.?) (MV. 1935, 1939)

1900 yılında Üsküdar'da doğan Örsbaştuğ üniversitede felsefe öğrenimi gördü. Fransızca bilen ve felsefe öğretmeni olarak görev yapan Türkan Örsbaştuğ idareci olarak görev yapmıştır. Üsküdar Kız Sanat Okulu Müdürlüğü görevinde bulunmuştur.

Yine Atatürk Dönemin'nde milletvekili olarak meclise girmiştir. Antalya'dan milletvekili seçilen Örsbaştuğ bir sonraki seçim döneminde de Antalya'dan adaylığını koyarak altıncı dönemde de milletvekili olarak görev yapmıştır. Bekardı.

4.2.4. Sabiha Gökçül ERBAY (D. 1900- Ö.?) (MV. 1935, 1939, 1943)

1900 yılında Bergama'da doğan Erbay. Yüksek Öğretmen Okulundan mezun olup Edebiyat öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliğinin yanında müdür muavinliği ve müdürlük görevlerinde bulunmuştur (T.K.Ö. 883).

Beşinci dönemde Balıkesir'den milletvekili seçilen Erbay'ın milletvekilliği iki dönem daha devam etmiştir. Altıncı ve yedinci dönemlerde Samsun milletvekili olarak T.B.M.M'ne girmiştir. Üç dönem üst üste milletvekilliğinin yanında T.B.M.M. Başkanlık Divanı Katip Üyeliği'ni de yapmıştır (T.B.M.M.. 1994. 99). Bekardı.

4.2.5. Şekibe İNSEL (D. 1886-Ö.?) (MV. 1935)

1886'da İstanbul'da doğan İnsel, orta okul mezunu olup çiftçilikle uğraşmıştır. Beşinci dönem Bursa milletvekili olarak görev yapmıştır (T.B.M.M., 1994, 100). Evliydi.

4.2.6. Hatice ÖZGENER (D.1865-Ö.?) (MV 1935)

1865 yılında Selanik'te doğdu. Rüştüyeden sonra özel eğitim görmüştür. Daruleytan müdürlüğünden emekli olan Özgener Rumca bilmekteydi (T.B.M.M., 1994, 191). Beşinci dönemde ara seçimle Çankırı milletvekili olarak T.B.M.M'ne girmiştir. Evliydi.

4.2.7. Huriye ÖNİZ BAHA (D. 1887-Ö.1950) (MV 1935)

1887 yılında doğmuş. Orta okuldan sonra özel eğitim alarak Bursa Amerikan Okulu Türkçe öğretmenliğini kazanmıştır. Daha sonra Londra Üniversitesi'nde pedagoji öğrenimi gördükten sonra Türkiye'ye dönmüştür. Kız öğretmen okulunda pedagoji ve uygulaması derslerini yürütmüştür.

Kilis'te Teali Nisva adında bir okul kurarak gönüllü olarak kadınları okutmuştur. Milletvekili seçilmeden önceki son görevi ise Yeniköy Rum Okulu'nda Tarih, Coğrafya, Yurt Bilgisi ve Türkçe Öğretmenliği olmuştur (T.K.Ö. 897). Beşinci dönem Diyarbakır milletvekilliği yapmıştır. Evliydi.

4.2.8. Fatma MEMİK (D. 1903- Ö. 1991) (MV. 1935, 1939, 1943)

1903 yılında Safranbolu'da doğmuş. 1929 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun olmuştur. 1931'de Guraba Hastanesine dahili hastalıklar asistanlığına atanmıştır. 1935'te Guraba Hastanesi Poliklinik Şefliği'ne tayin edilen Memik. Fransızca bilmekteydi.

Doktorluk görevinin yanında Cumhuriyet Halk Fırkası Eminönü Kaza Merkezi İdare Heyeti asıl üyeliği ve vilayet merkezi yedek üyeliği görevlerini de yürütmüştür. Ayrıca 1935'ten beri Topkapı Fukaraperver Heyeti İdare üyeliğini, pek çok mezkur müessesenin fahri doktorluğunu ve Guraba Hastanesi'nin poliklinik şefliğini yapmıştır. Beşinci, altıncı ve yedinci dönem Edirne Milletvekili olarak T.B.M.M.'ye girmiştir. Bekardı (T.K.Ö.. 899).

4.2.9. Nakiye ELGÜN (D.1882- Ö?) (MV 1935, 1939, 1943)

1882'de İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Kız Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra aynı okulda öğretmenlik ve müdür muavinliği görevlerinde bulunmuştur. İnas İdadisi'nde öğretmenlik ve müdür muavinliği görevlerinde bulunduktan sonra istifa ederek Vakıf Okullarının ıslahı görevini yürütmüştür. Çeşitli liselerde de müdürlük görevinde bulunmuştur (T.K.Ö.. 904).

1930 yılında kadınlara Belediye Seçimlerinde oy kullanma ve aday olma hakkının verilmesinin ardından siyasete olan ilgisinden dolayı mesleğinden ayrılmıştır. Bu ayrılış sonunda siyasetle olan ilişkisi yoğunlaşmıştır.

1934 yılında yapılan seçimle İstanbul Genel Meclis ve Daimi Encümende görev almıştır. 1935 milletvekili genel seçimine kadar bu görevleri yürütmüştür. Yerel yönetimdeki başarısı milletvekilliğinde de devam etmiştir. Üç dönem üst üste milletvekili seçilmiştir. Beşinci, altıncı ve yedinci dönemlerde milletvekili olarak Erzurum'u temsil etmiştir. Bekardı (T.K.Ö., 904).

4.2.10. Fakihe ÖYMEN (D. 1900-Ö.1983) (MV 1935, 1939, 1943, 1946)

1900 yılında İşkodra'da doğan Öymen, İstanbul Üniversitesi Coğrafya Bölümü'nden mezun olmuştur. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra Türk Maarif Cemiyeti Kız Lisesi Müdürlüğüne atanmıştır (T.K.Ö., 913). Fransızca bilen Öymen, öğretmenliği bırakarak siyasete atılmıştır.

Dört dönem üst üste milletvekili seçilmiştir. Beşinci, altıncı ve yedinci dönemlerde İstanbul, sekizinci dönemde ise Ankara milletvekili olarak görev yapmıştır. Evliydi. (T.B.M.M., 1994, 104).

4.2.11. Benal Nevzat İŞTAR ARIMAN (D. 1903-Ö.1990) (MV. 1935, 1939, 1943, 1946)

Babası avukat olan Arıman, 1903'te İzmir'de doğmuştur. İlk ve ortaokulu İzmir'de bitirdikten sonra Sorbonne Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Rumca ve Fransızca bilen Arıman'ın yazarlık yönü oldukça iyiydi (T.B.M.M., 1994, 104).

Sosyal, edebi ve kadınlık konularında gazetelere pek çok yazı yazmıştır. Yine bu konularda çeşitli konferanslar vermiştir. Tiyatro piyeslerinin yanında romanları da bulunmaktadır (T.K.Ö. 915).

Cumhuriyet Halk Fırkası'na İzmir'de ilk kadın aza olarak girdikten sonra dört yıl boyunca İzmir C.H.P. Vilayet İdare Heyeti azası olarak görev yaptı. 1930'da İzmir'de belediye azalığına seçildi. 1934'te yapılan seçimde en çok oy almak suretiyle ikinci defa belediye azalığına seçildi. Bekardı (T.K.Ö.. 915).

İzmir'den milletvekili olarak adaylığını koyan Arıman 1935, 1939, 1943 ve 1947 yıllarında yapılan genel seçimler sonucunda peş peşe milletvekilliğini kazanmıştır (T.B.M.M., 1994, 104). "Onsekizler" olarak adlandırabileceğimiz bu ilk kadın milletvekillerimizden yalnızca Öymen ve Arıman peş peşe dört dönemde milletvekili seçilerek sekizinci dönemde de kendilerini ispat etmişlerdir.

4.2.12. Ferruh GÜPGÜP (D. 1891- Ö?) (MV 1935)

1891 Kayseri doğumlu olan Güpgüp ilk okuldan sonra özel ders almak suretiyle müzik, biçki ve dikişle uğraşmıştır. Kayseri İl İdare Heyeti üyeliği görevinde de bulunan Güpgüp Arapça bilmekteydi. Beşinci dönem Kayseri milletvekili olarak T.B.M.M.'ne seçilmiştir (T.K.Ö., 925). Evliydi.

4.2.13. Bahire Bedis MOROVA AYDİLEK (D. 1897-Ö.?) (MV. 1935)

1897'de Bosna'da doğmuş daha sonra Bolu'ya yerleşmiştir. İlk ve ortaokulu Bolu'da bitirdikten sonra dört yıl resmî öğretmenliği yapmıştır. Fakat gözlerindeki bir rahatsızlıktan dolayı öğretmenliği bırakmak zorunda kalmıştır (T.K.Ö., 934).

Bolu Belediye Meclisi üyeliğinde bulunmuş. Beşinci dönem Konya Milletvekili olarak T.B.M.M'ne girmiştir.

4.2.14. Mihri Pektaş (D. 1895-Ö.?) (MV. 1935, 1939, 1943)

1895'de İstanbul'da doğan Pektaş 1916'da Amerikan Kız Koleji'nden mezun oldu. İki sene Amerikan Kız Koleji'nde Türkçe öğretmenliği yaptıktan sonra Bezmialem Kız Lisesi'nde İngilizce öğretmeni olarak görev yaptı. 1922 yılından milletvekili seçildiği tarihe kadar Robert Koleji'nde İngilizce öğretmenliği yapmıştır. İngilizce ve Fransızca bilen Pektaş beşinci, altıncı ve yedinci dönemlerde milletvekili seçilerek Malatya'yı temsil etmiştir. Evliydi (T.K.Ö.. 943).

4.2.15. Meliha ULAŞ (D. 1901-Ö.1942) (MV. 1935, 1939)

1901'de Sinop'ta doğan Ulaş Darülfünun Edebiyat Bölümü'nü bitirmiştir. Çeşitli okullarda Coğrafya, Türkçe ve Edebiyat öğretmenliği yapmıştır. Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde hem dil öğrenmek için öğrencilik hem de Türkçe öğretmenliği yapmıştır. İngilizce bilen Ulaş milletvekili seçildiğinde Samsun Lisesi Edebiyat öğretmenliğinde görevliydi (T.K.Ö.. 959).

Beşinci ve altıncı dönemde Samsun milletvekili olarak görev yapmıştır. Evliydi (T.B.M.M.. 1994, 110).

4.2.16. Esmâ NAYMAN (D. 1899-Ö. 1967) (MV. 1935)

1899'da İstanbul'da doğan Nayman, Özel Fransız Okulu'ndan mezun olmuştur. Yabancı dil öğretmenliği yapan Nayman İngilizce, Fransızca ve Rumca

bilmektedir. Adana Belediye Meclisi Üyeliği görevinde de bulunmuştur. Beşinci dönem Seyhan Milletvekili olarak seçilmiştir. Evliydi (T.K.Ö., 961).

4.2.17. Sabiha GÖRKEY (D. 1883-Ö.?) (MV. 1935)

1888'de Üsküdar'da doğan Görkey Darülfünun Riyaziye Bölümü mezunu olup Fransızca bilmektedir. Milletvekili seçilmeden önce Tokat Ortaokul Matematik öğretmeni olarak görev yapmaktaydı. Beşinci dönem Sivas milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir. Evliydi (T.K.Ö., 969).

4.2.18. Seniha HIZAL (D.1897-Ö.1985) (MV 1935)

1897 yılında Adapazarı'nda doğmuştur. Darülfünun Fen Fakültesi'nden mezun oldu. Fen bilgisi öğretmenliği. Maarif Vekaleti Umum Müfettişliği. İstanbul Kız Öğretmen Okulu müdür Muavinliği. Bursa Kız Öğretmen Okulu Müdürlüğü yapmıştır. Milletvekili seçilmeden önce Yeni Türkiye Okulu'nda Müdür olarak görev yapmaktaydı. Beşinci dönemde Trabzon milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir. Bekardı (T.K.Ö., 973).

5. 1939-1991 YILLARI ARASINDAKİ SEÇİM DÖNEMLERİNE GÖRE T.B.M.M.'NE SEÇİLEN KADIN MİLLETVEKİLLER

Bu başlık altında 1939'dan 1991'e kadar yapılan seçimlere göre T.B.M.M.'ne seçilen kadın milletvekiller'e ait bilgiler yer almaktadır.

5.1. 1939 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekiller

Altıncı dönemi oluşturan 1939 seçimleri "Atatürk'süz" gerçekleştirilmiştir. Atatürk'ün ölümünün ardından İsmet İnönü Cumhurbaşkanlığına seçilmişti.

Daha önce elde ettiğimiz verilere göre 1939 seçimlerinde toplam milletvekili sayısı 400 (dört yüz) iken kadın milletvekillerinin sayısı ise 16 (on altı) da kalmıştır. İşte bu seçimlerde daha doğrusu kadınların milletvekili olarak seçilebilecekleri ikinci seçim dönemi olan altıncı dönemde kadın milletvekili sayısında azalma başlamıştır. 1935'teki % 4.6'lık oran, 1939 seçimleriyle % 4.0'a düşmüştür. Bu dönemde T.B.M.M.'ne 16 (on altı) kadın milletvekili girmiştir.

5.1.1. Belkıs BAYKAN (D. 1899-Ö. 1983)(MV. 1939, 1943)

1899'da İstanbul'da doğan Baykan sırasıyla Beşiktaş Kız Rüştüyesi, Bezmialem Valde Sultanisi ve İstanbul Darülfünun Tabiiye Şubesi'ni bitirmiştir. Eşinin görevi gereği Ankara'ya yerleşmiştir.

1923 yılında göreve başladığı Ankara Kız Lisesi'nde milletvekili seçildiği tarihe kadar görev yapmıştır. Ankara İl Yönetim Kurulu azalığı, Kadın Esirgeme Kurumu ve Kızılay Gençlik Teşkilatı azalığı görevlerinde de bulunan Baykan Fransızca bilmekteydi. Altıncı ve yedinci dönemlerde Ankara milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir (T.K.Ö.. 1019).

5.1.2. Şehime YUNUS (D.1898-Ö.1978) (MV 1939, 1943)

1898'de İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Darülfünun Fen Fakültesinden mezun olmuş pek çok okulda öğretmenlik ve müdürlük yapmıştır (T.B.M.M.. 1994, 118).

İzmir İl Yönetim Kurulu üyeliğinin yanında İzmir Halkevi başkanlığını da yürütmüştür. Altıncı ve yedinci dönemlerde İzmir milletvekili olarak Meclis'e girmiştir. Evliydi (T.B.M.M.. 1994, 123).

5.1.3. Hacer DİCLE (D. 1902- Ö.1966) (MV 1939)

1902'de Kastamonu'da doğmuştur. Kastamonu Kız Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra öğretmen olarak görev yapmıştır. Almanca bilen Dicle onbeş yıllık öğretmenlik hayatından sonra istifa ederek siyasete atılmıştır (T.K.Ö.. 1075).

Kadınlara verilen siyasi hakların ardından memlekete öğretmenlik dışında bir yoldan da hizmet verme isteğiyle siyasete girmiştir. Yerel yönetimlerde azalıklarla başlayıp milletvekilliğiyle devam etmiştir. Daimi Encümen ve C.H.P İl Yönetim Kurulu

üyeliği görevlerinden sonra altıncı dönem Kastamonu milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir. Evliydi (T.K.Ö.. 1075).

5.1.4. Şemsa İŞCEN (D. 1902-...) (MV. 1939, 1943)

1902'de İstanbul'da doğdu. İzmir Karşıyaka Rüştüyesi ve Kandilli Lisesini bitirdi. Yüksek öğrenimini Fen Fakültesi Tabiiye Şubesi'nde yaptı. Evlidir (T.B.M.M., 1994, 127).

İzmir Kız Öğretmen Okulu'nda ve Adana Kız Öğretmen Okulu'nda fen bilgisi öğretmenliği yaptı. Sağlık durumunun bozulması nedeniyle öğretmenlikten istifa etmek zorunda kaldı. Fransızca bilen İşcen Seyhan İl Genel Meclisi üyeliğinde bulundu. Altıncı ve yedinci dönemlerde milletvekili olarak Seyhan'ı temsil etti (T.K.Ö.. 1112).

5.1.5. Mergube GÜRLEYÜK (D. 1894- Ö.?) (MV. 1939)

1894'te Sivas'ta doğdu. Rüştüye mezunu olan Gürleyük belediye meclisi azalığı da yapmıştır. Altıncı dönem Sivas milletvekili olarak Meclis'e girmiştir. Evlidir (T.B.M.M., 1994, 128).

5.1.6. Muammer DEVELİ (D 1897-Ö.?) (MV. 1939,1943)

1897'de İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Darülfünun Fen Fakültesi'ni bitirerek öğretmen olmuştur. Ayrıca Dişçilik Bölümü'nü de bitirerek diş tabibi ünvanını da almıştır. Almanca ve Fransızca bilen Develi. Berlin'e giderek mesleği üzerinde geniş incelemeler yapmıştır. Çeşitli okullarda öğretmenlik yaptıktan sonra Tokat'a öğretmen

olarak tayin edilmiştir. Öğretmenlik mesleğinin yanında Tokat Hava Kurumu Kadınlar Kolu Başkanlığı'nı da yürütmüştür (T.K.Ö., 1122).

Diş tabibi diplomasının da olmasına rağmen öğretmenlik mesleğini seçen Develi son tayin yeri olan Tokat'tan altıncı ve yedinci dönemlerde milletvekili seçilmiştir. Evliydi (T.B.M.M., 1994. 128).

5.1.7. Salise ABANOZOĞLU (D. 1904-Ö. 1983) (MV. 1939, 1943)

1904'te Trabzon'da doğmuştur. Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra Rize Kız Öğretmen Okulu'nda matematik öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Daha sonra Trabzon'a tayini çıkan Abanozoğlu Trabzon Kız Okulu'nda görev yapmıştır. Fransızca bilen Abanozoğlu evlenmesi nedeniyle öğretmenlik görevinden istifa etmiştir (T.K.Ö., 1125).

1939'da yapılan seçimlerle Trabzon milletvekili olarak seçilen Abanozoğlu yedinci dönemde de Trabzon milletvekili olarak seçilmiştir (T.B.M.M., 1994. 129).

5.2. 1943 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne

Seçilen Kadın Milletvekiller

1943 seçimleri iki dereceli seçim sisteminin uygulandığı son seçim olmuştur (Ezherli. 1998. 88).

Çizelge 2'ye göre 1943'te başlayıp 1946'da biten yedinci dönemde T.B.M.M.'ne 16 (onaltı) kadın milletvekili girmiştir. Toplam 435 (dört yüz otuz beş)

milletvekilinin bulunduğu mecliste kadınlar % 3.7' lik oranı temsil ettiler. Kadın milletvekillerinin oranı bu seçimlerde de düşüş olmuştur.

“Cumhuriyet döneminde 1945 yılına kadar yapılan seçimlerin en büyük özelliği tüm seçimlere tek parti olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin tek başına katılmasıdır” (Öztekin. 1993. 157). Yedinci dönem seçimleri C.H.P'nin tek parti olarak katıldığı son seçim olmuştur.

5.2.1. Mebrure AKSOLEY (D.1902-Ö.1984) (MV. 1943, 1946)

1902'de Selanik'te doğmuştur. Babasının ordu müfettişi olması nedeniyle Balkan Savaşı'na kadar Selanik'te kalmışlar. Birinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'ye gelmişler. İzmir'de başladığı Liseyi İstanbul Çamlıca Lisesi'nde bitirmiştir. Eşinin tahsili nedeniyle Almanya, Fransa, İngiltere ve Macaristan'da bulunmuştur. Almanya'da daha uzun süre kalışı nedeniyle Almanca'yı öğrenmiştir (T.K.Ö.. 1178).

Yurt dışından Türkiye'ye döndükten sonra eğitimine devam etti. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden çok iyi dereceyle mezun olmuştur.

Daha çok sosyal yardım faaliyetleriyle uğraşan Aksoley 1938'de Ankara Halkevi Köycülük Kolunda, 1939'da Erzincan Felaketzedelerine Yardım Komitesi'nde çalışmıştır. Yardım Severler Cemiyeti'nin genel katipliğini de yapmıştır. C.H.P'nin Çankaya Ocağı'nın reisliğinde aynı zamanda Kavaklıdere Halk Dağıtma Birliği'nin reis vekilliğinde de bulunmuştur (T.K.Ö.. 1178).

Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanı olarak ta görev yapan Aksoley yedinci ve sekizinci dönem Ankara Milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir.

Milletvekilliği görevinin ardından 06.01.1961-25.10.1961 tarihleri arasındaki Kurucu Meclis'in Temsilciler Meclisi'nde görev almıştır. Bu görevin ardından 07.06.1964-14.10.1973 tarihleri arasında İstanbul Üyesi olarak Cumhuriyet Senatosu'nda görev almıştır. Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divan Katip Üyesi olarak ta görev yapan Aksoley evliydi (T.B.M.M., 1994. 131).

5.2.2. Hasene ILGAZ (D. 1902-Ö.?) (MV. 1943,1946)

1902'de İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Kız Öğretmen Okulu mezunu olup az düzeyde Fransızca bilmekteydi. Milletvekili seçilinceye kadar İstanbul'da başöğretmen olarak görev yapmıştır (T.B.M.M., 1994. 137). Öğretmenliğin yanında pek çok hayır kurumunda çalışmıştır.

1923'ten 1943'e kadar ocak, bucak, ilçe ve il idare heyeti üyelik ve reisliklerinde bulunmuş. İstanbul Şehremini Halkevi reisliği ve Fatih İlçesi Hava Kurumu başkanlığı görevlerini de yürütmüştür (T.K.Ö., 1225). Yedinci dönemde Hatay'dan milletvekili seçilen Ilgaz sekizinci dönemde Çorum'dan milletvekili olarak seçilmiştir. Evliydi (T.B..M.M., 1994. 137)

5.2.3. Tezer TAŞKIRAN (D. 1903- Ö.1979 (MV. 1943, 1946, 1950)

1903 yılında Kafkasya'da doğan Taşkiran İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nden mezun olmuştur. Fransızca, İngilizce ve Almanca bilmekteydi. Ankara'da çeşitli liselerde öğretmenlik ve müdürlük yaptıktan sonra eşi Dr. Nimet Taşkiran'la Viyana'ya gitti. Daha sonra Türkiye'ye dönen Taşkiran İstanbul'da

öğretmenlik ve müdürlük görevlerinde bulunmuştur. Sağlık koşullarının elverişsizliği nedeniyle müdürlük görevinden ayrılarak öğretmen olarak çalışmaya devam etmiştir (T.K.Ö., 1242). Ulu Önder Atatürk'ün manevi kızıdır.

1943 seçimleriyle yedinci dönem Kastamonu milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir. Sekizinci ve dokuzuncu dönemlerde ise tekrar milletvekili seçilerek Kars'ı temsil etmiştir (T.B.M.M., 1994, 140).

5.2.4. Saada Emin KAATÇILAR (D.1898-Ö.?) (MV 1943)

1898'de İzmir'de doğan Kaatçılar Tıp Fakültesi mezunu olup Fransızca bilmekteydi. Tıp fakültesinden mezun olduktan sonra mesleğini serbest olarak sürdürmüştür. Doktorluğun yanında İzmir İl Genel Meclisi Azası ve Kızılay İdare Heyeti Katibi olarak ta görev yapmıştır. Yedinci dönemde Manisa milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir. Bekardı. (T.B.M.M., 1994, 143).

5.3. 1946 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne

Seçilen Kadın Milletvekiller

1946 yılına kadar yapılan seçimlere C.H.P. tek parti olarak katılıyordu. 1946 yılından sonra tek partili döneme son verilip çok partili döneme geçilmiştir.

Ayrıca 1946 seçimlerinde çift dereceli seçim sistemi uygulanmamıştır. 1943 seçimlerinde son kez uygulanan çift dereceli seçim sistemi yerine 1946 seçimlerinde tek dereceli seçim sistemi uygulanmıştır. Seçmenler 1946 seçimlerinde tek dereceli seçim sistemine göre oy kullanmışlardır.

Tek dereceli seçim sisteminde seçmenler yönetenleri doğrudan doğruya kendileri seçmektedir. Çift dereceli seçim sisteminde ise seçmenler önce yönetenleri seçecek delegeleri seçmekte sonra da delegeler yönetenleri seçmektedir (Çam. 1990. 447). Tek dereceli seçim sistemi halkın gerçek iradesini doğrudan doğruya yansıttığından dolayı daha demokratiktir.

Daha önce elde ettiğimiz verilere göre sekizinci dönemi oluşturan 1946 seçimlerinde T.B.M.M.'ne toplam 455 (dört yüzellibeş) milletvekili seçilmiştir. Bu milletvekillerinden sadece 9 (dokuz) tanesi kadındır. Bu rakam % 2'lik bir oranı temsil etmektedir. Yine bu seçimlerde kadın milletvekillerinin sayısı ve oran bakımından düşüştü olduğu görülmektedir.

5.3.1. Zehra BUDUNÇ (D. 1896-Ö.?) (MV.1946)

1896'da Selanik'te doğmuştur. Pek çok okulda öğretmenlik ve müdürlük yaptıktan sonra Bursa'da "Bizim Mektep" adında bir özel okul kurmuştur. Bursa'nın Yunanlılar tarafından işgali sırasında Garp Cephesi komutanlığı emrine girerek İstihbarat işlerinde çalışırken tutuklanarak Selanik ve Milas'a götürüldü. Dönüşünde tekrar öğretmen olarak görevine devam etmiştir. Daha sonra Bursa Belediye Encümeninde, Belediye Meclisinde görev almıştır. Halkevi, Köycülük ve yayın komiteleri üyelik ve başkanlığının yanı sıra Çocuk Esirgeme, Kızılay, Hava Kurumu derneklerinin İdare Kurulları üyelik ve ikinci başkanlığını yürütmüştür. Sekizinci dönemde Bursa milletvekili olarak T.B.M.M.'ne giren Budunç bekardı (T.K.Ö.. 1360). Öğretmen olarak başladığı meslek hayatını yerel yönetimlerde, çeşitli sosyal kurumlarda

çalışarak devam ettiren Budunç bu başarılarına bir yenisini daha ekleyerek milletvekili olmuştur.

5.3.2. Latife Bekir ÇEYREKBAŞI (D.1901-Ö.?) (MV. 1946)

1901'de İstanbul'da doğan Çeyrekbaşı Lise mezunu olup Fransızca ve Rumca bilmekteydi. Fransızca öğretmeni olarak çeşitli okullarda hizmet verdikten sonra İstanbul belediye meclisi azası olarak görev yapmıştır. Kızılay, Çocuk Esirgeme, Yeşilay, Kadınlar Esirgeme Kurumu, Eğitim Cemiyeti gibi pek çok hayır kurumunun idare ve merkez heyetinde görev almıştır. İstanbul'da toplanan İkinci Balkan Konferansında Türkiye Temsilcileri arasında yer almış ayrıca 1935'te İstanbul'da toplanan milletlerarası Kadınlar Cemiyeti'nin toplantısında Türkiye Temsilciler Heyeti Başkanı olarak görev yapmıştır (T.K.Ö., 1420).

Milletvekili seçilmeden önce İzmir Belediye Meclisi Azalığı ve Yardımseverler Derneği'nin başkanlığını yürütmüştür. Sekizinci dönem İzmir milletvekili olarak Meclis'e girmiştir. Evliydi (T.B.M.M., 1994, 160).

5.3.3. Makbule DIBLAN (D 1913-...) (MV. 1946)

1913'de Adana'da doğdu. İngilizce bilen Dıblan Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Birinci sınıf iç hastalıklar mütehassısı olan Dıblan, Rize Memleket Hastanesi'nde İç Hastalıklar Mütehassısı ve Verem Dispanseri Başhekimi olarak görev yaptı. Sekizinci dönem Seyhan milletvekili olarak T.B.M.M.'ne giren Dıblan bekardır (T.B.M.M., 1994, 167).

5.3.4. Zekiye MOLAOĞLU DRANAZ (D. 1911-Ö.1960) (MV. 1946)

1911`de Trabzon`da doğmuştur. Amerikan Kız Koleji'ni bitirdikten sonra İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Matematik Bölümü`nden mezun olmuştur. Bir buçuk yıl İngilizce öğretmenliği yaptıktan sonra İstanbul Kandilli Kız Lisesi'nde Matematik öğretmenliği ve müdür muavinliği yapmış olan Dranaz, evliydi. Son olarak İstanbul Amerikan Kız Koleji`nde matematik öğretmeni olarak görev yapmış ve sekizinci dönem Trabzon milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir. Evliydi. (T.K.Ö., 1492)

5.4. 1950 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne

Seçilen Kadın Milletvekiller

1950 seçimleri 5545 sayılı yeni seçim kanununa göre yapılmıştır. Bu kanuna göre seçimlerin genel ilkesi şöyledir: “Milletvekili seçimi tek dereceli ve ekseriyet usulüne göre genel, eşit, gizli oyla yapılır. Oy serbest ve şahsidir. Oyların sayılması ve ayrılması açıktır. Her il bir seçim çevresi, nüfusta 150`nin üstünde olan her köy, kasaba ve mahalle bir seçim bölgesidir” (Ezherli, 1998, 88).

Yeni seçim kanunun uygulandığı 1950 seçimlerinde kadın milletvekillerinin sayı ve oran bakımından düşüşü devam etmiştir. Daha önce elde ettiğimiz verilere göre toplam milletvekili sayısının 487 (dört yüz seksen yedi)' ye yükseldiği 1950 seçimlerinde kadınlar “yok derecede” temsil edilmişlerdir. Toplam milletvekili sayısında yükselmenin, kadın milletvekillerinin sayısının da artış yerine

azalmanın olduğunu söyleyebiliriz. Bu dönemde 0.6'lık oranla 3 kadın milletvekili Meclis'e girmiştir. Bu azalış her seçim döneminde belirgin şekilde kendini göstermiştir.

5.4.1. Nazlı TLABAR (D. 1918- Ö. 1972) (MV. 1950, 1954, 1957)

1913'te İstanbul'da doğan Tlabar, son sadfâzam Ahmet Tevfik Paşa'nın ve dahiliye nazırı Memduh Paşa'nın torunudur. Almanya'da Felsefe tahsili görmüş olan Tlabar Almanca, Fransızca, İngilizce ve Rumca bilmekteydi. Demokrat Parti'nin (DP) kuruluşuyla çeşitli kademelerde görev almıştır. İstanbul ili Yayın ve Propaganda Bürosu Başkanlığı ve Beyoğlu İlçe Başkanlığı yapmıştır. Serbest gazetecilik yapan Tlabar Belçika ve Avusturya'da çıkarılan haftalık dergilerde Türkiye muhabirliğini ve sorumluluğunu yapmıştır. Evliydi (T.K.Ö., 1715).

Dokuzuncu, onuncu ve onbirinci dönemlerde DP (Coşkun, 1995, 295). İstanbul milletvekili olarak seçilen Tlabar T.B.M.M. Başkanlık Divan Katip Üyeliği'ni de yapmıştır (T.B.M.M., 1994, 192).

5.4.2. Halide Edip ADIVAR (D. 1882-Ö. 1964) (MV. 1950)

1882'de İstanbul'da doğmuştur. Amerikan Kız Koleji'ni bitiren Adıvar İngilizce ve Fransızca bilmekteydi. Öğretmenlik ve müfettişlik yanında üniversitede İngiliz Edebiyatı okutmuştur. Edebiyat Fakültesi İngiliz Edebiyatı Profesörü olarak görev yapmıştır. Dokuzuncu dönem İzmir Milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir.

Yunan askerlerinin İzmir'e çıkmaları üzerine düzenlenen Fatih ve Sultanahmet mitinglerinde yaptığı konuşmalarla dikkatleri üzerine çekmiştir. Atatürk'ün

karargahında görev almış ve kendisine “onbaşı” rütbesi verilmiştir. Pek çok roman ve öyküleri bulunmaktadır.

5.5. 1954 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.’ne Seçilen Kadın Milletvekiller

Daha önce elde ettiğimiz verilere göre 1954 yılında yapılan ve onuncu dönemi oluşturan seçimlerde toplam milletvekili sayısının 487 (dört yüz seksen yedi)’den 535 (beş yüz otuz beş)’e yükseldiğini buna rağmen kadın milletvekilleri sayısında yine istenilen artışın olmadığını görüyoruz. Bu dönemde dört kadın milletvekili Meclis’e girmiştir. Temsil ettikleri oran ise % 0.7’dir.

5.5.1. Aliye TEMUÇİN (D. 1916-...) (MV. 1954)

1916’da Foça’da doğan Temuçin Ankara Kız Meslek Öğretmen Okulu’nu bitirdi. Çeşitli okullarda öğretmenlik ve müdürlük yaptı. İzmir Manisa ve Ankara’da sürdürdüğü mesleğinden onuncu dönem Ankara milletvekili seçilerek ayrılan Temuçin evlidir (T.K.Ö. 1952). Demokrat Parti (DP) milletvekili olarak görev yaptı (Coşkun, 1995, 295).

5.5.2. Nuriye PINAR (D. 1914-...) (MV. 1954, 1957)

1914’te İstanbul’da doğdu. Bordeaux Üniversitesi Kimya ve Tabii İlimler Bölümü’nden mezun olup 1937’de İstanbul Üniversitesi Jeoloji Enstitüsü’ne asistan olarak atandı. 1942’de “İlim Doktoru”, 1944’de “Jeoloji Doçenti” ünvanını almış,

1953'te sınavı kazandığı ve hakkında da olumlu rapor verildiği halde yer olmadığından profesör olarak atanmamıştır. Bekardır (T.K.Ö. 2061).

Türkiye depremlerini incelemiş, çeşitli ülkelerde jeoloji konferanslarına katılarak Türkiye'yi başarıyla temsil etmiştir. İngilizce ve Fransızca bilen Pınar Jeoloji Doçenti iken milletvekilliğine adaylığını koymuştur. Onuncu ve onbirinci dönem İzmir milletvekili olarak T.B.M.M.'ne girmiştir (T.K.Ö. 2061). Demokrat Parti milletvekili olarak görev yapmıştır (Coşkun, 1995, 295).

5.5.3. Edibe SAYAR (D.1912...) (MV. 1954)

1912'de Safranbolu'da doğan sayar. 1939'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Zonguldak'ta stajını yaparak Hakimlik sıfatını kazandı. Fransızca bilen Sayar yayın hayatına atılarak çeşitli gazete ve dergilerde siyasi, edebi ve sosyal konularda yazılar yazdı. Yardım Sevenler Derneği ve Türk Kadınlar Birliği Başkanlıklarında bulundu (T.K.Ö. 2209).

Serbest avukatlık stajını da tamamlayan Sayar, onuncu dönem milletvekili olarak Zonguldak'ı temsil etmiştir. Ayrıca T.B.M.M. Başkanlık Divanı Katip Üyeliği de yapmıştır. Evlidir (T.B.M.M. 1994, 246). Demokrat Parti milletvekili olarak görev yapmıştır (Coşkun, 1995, 295).

5.6. 1957 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne

Seçilen Kadın Milletvekiller

Daha önce elde ettiğimiz verilere göre, onbirinci dönemi oluşturan 1957 seçimleriyle toplam milletvekili sayısı 610 (altıyüzon)'a yükselmiştir. Bu yükselişte kadınlar yine beklenen düzeyde temsil edilememişlerdir. Bu dönemde 8 (sekiz) tane kadın milletvekili seçilerek % 1.3'lik bir oranı temsil etmişlerdir.

5.6.1. Übeyde ELLİ (D. 1907-...) (MV. 1957)

1907'de İstanbul'da doğdu. Erenköy Kız Lisesi mezunu olup Fransızca bilmektedir. Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanlığı ve hayır kurumları idareciliklerinde bulunmuştur. CHP teşkilatının ocak, bucak, ilçe başkanlıklarında ve il idare kurulu üyeliklerinde bulunmuştur. Çankaya Belediye Meclisi Azalığı da yapmıştır. Evlidir (T.K.Ö. 2241). Onbirinci dönem CHP Ankara milletvekili olarak Meclis'e girmiştir.

5.6.2.Emine Piraye LEVENT (D.1915-1992) (MV. 1957)

1915 yılında İstanbul'da doğmuştur. İstanbul Eczacılık Fakültesi'ni bitirmiş ama eczacı olarak hemen görevine başlamamıştır. Aydın'da orta okullarda fizik ve kimya öğretmenliği yapmıştır. Daha sonra eczane açarak serbest eczacılık yapmıştır. Aynı zamanda Demokrat Parti İl İdare Heyetinde görevlendirilmiş, onbirinci dönem D.P. Aydın Milletvekili olarak seçilen Levent evliydi (T.K.Ö. 2257).

5.6.3. Hilal ÜLMAN (D. 1918- ...)(MV. 1957)

. 1918'de İzmit'te doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi mezunu olan Ülman İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Üsküdar Kız Lisesi ve Amerikan Koleji tarih öğretmenliklerinde bulunan Ülman evlidir (T.K.Ö., 2276). Onbirinci dönem DP Bursa milletvekili olarak T.B.M.M.'ne seçilmiştir (Coşkun, 1995, 295).

5.6.4. Ayşe GÜNEL (D. 1903- 1988) (MV. 1957)

1903'te Selanik'te doğmuş. İstanbul Öğretmen Okulu mezunu olup Fransızca bilmekteydi. Çanakkale'de İlkokul müdürlüğü ve Orta okulda Türkçe öğretmenliği yapmıştır. Evlendikten sonra öğretmenlik mesleğinden ayrılmıştır. 1935'te Daimi Encümen Azalığına seçilmiş İstanbul'a nakil sonucunda sosyal hizmetlerde bulunmuştur. Demokrat Parti Teşvikiye Ocağının idari kuruluna, ardından Beşiktaş ilçe idare heyetine ve DP Barbaros Dispanseri Başkanlığına seçilmiştir. 1957'de milletvekili seçimlerini kazanarak onbirinci dönem İstanbul milletvekili olarak seçilen Günel evliydi (T.K.Ö. 2341).

5.6.5. Arife Necla TEKİNEL (D. 1921-...) (MV.1957, 1983)

1921 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinden mezun olan Tekinel İtalyanca, Fransızca ve Latince bilmektedir. Avukatlık stajının ardından meslek hayatına serbest olarak atıldı. 1950 yılında DP'den İstanbul Belediye Meclisi Azalığına, 1953'te Sarıyer Encümen Azalığına seçildi.

Milletvekili seçilinceye kadar da Sarıyer İdare Heyeti reisliğini de yapan Tekinel evlidir (T.K.Ö. 2353).

Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) Kurucu Üyelerinden olan Tekinel (T.B.M.M., 1994, 262) onbirinci dönem DP, on yedinci dönem MDP İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.6.7. Perihan ARIBURUN (D. 1913-...) (MV. 1957)

1913'te İstanbul'da doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olan Arıburun İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Hakimlik stajının ardından Temyiz Mahkemesi Üçüncü Ceza Dairesi'nde çalıştı. Ayrıca Cide'de hakim muavinliği yaptı. Evlenmesinin ardından mesleğinden ayrılan Arıburun daha sonra serbest avukatlık yapmaya başladı. Onbirinci dönem İzmir milletvekili olarak seçildi (T.K.Ö. 2359). DP'den milletvekili seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.7. 1961 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne

Seçilen Kadın Milletvekiller

27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinden sonra yeni bir anayasa hazırlığı içerisine girilmiştir. İlk değiştirilen yasalardan biriside "Milletvekili Seçimi Yasası" olmuştur. 1961 Anayasası "Millet Meclisi" ve "Cumhuriyet Senatosundan" oluşan iki meclisli bir sistem öngörüyordu. Bu meclis üyelerinin seçimi aynı kurallara göre yapılacaktır (Öztekin, 1993, 158). Milletvekili seçimleri tüm yurttaki aynı günde, eşitlik, genellik ve gizlilik ilkelerine uygun olarak tek dereceli olarak yapılacaktır.

1961 seçimlerinde çoğunluk seçim sistemi terk edilerek nispi temsil seçim sistemi uygulamaya koyulmuştur. Nispi temsil seçim sistemi bir çok siyasi partinin temsiline, çok sesliliğe yer vermekte alınan oyların meclise daha orantılı bir şekilde yansımaları sağlamaktadır.

Seçim Kanunu'nda yapılan bu değişiklikler de kadın milletvekilleri sayısındaki istenilen artışı sağlayamamıştır. Daha önce elde ettiğimiz verilere göre bu dönemde T.B.M.M.'ne 3 (üç) kadın milletvekili girmiştir. 450 (dört yüzelli) milletvekilinin bulunduğu mecliste kadın milletvekillerin oranı % 0.7 'de kalmıştır.

5.7.1. Melahat GEDİK (D. 1915-...) (MV. 1961, 1965)

1915'te İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olup İngilizce, Fransızca ve Rumca bilmektedir. Hakimlik stajını İstanbul Adliyesi'nde tamamladıktan sonra Denizli Adliyesi'nde bir yıl hakim muavinliği yaptı. 1947'de İstanbul Barosu'na kayıt yaptırarak serbest avukatlık yapan Gedik evliydi (T.K.Ö. 64). Onikinci dönem Aydın ve onüçüncü dönem Samsun Adalet Partisi (A.P) milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.7.2. Fatma Saadet EVREN (D. 1920-...) (MV. 1961)

1920 yılında İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olup Fransızca bilmektedir. 1948'de İstanbul Barosu'na kayıtlı olarak avukatlığa başlamıştır. Milletvekili seçildiği tarihe kadar da serbest avukatlık görevini yürüten Evren evlidir. 1946'da D.P. Kadın Kolu başkan vekiliyken 1948'de Millet

Partisi (M.P.)'ne geçerek Genel İdare Kurulu Azası olarak görev almıştır. Partinin feshedilmesinin ardından Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (C.K.M.P.) kurucuları arasında yer aldı. C.K.M.P Genel İdare Kurulu Azalığında da bulunan Evren onikinci dönemde bu partinin İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir (T.K.Ö., 213).

5.7.3. Zehra Neriman AĞAOĞLU (D. 1914-Ö. 1984) (MV. 1961, 1965)

1914'te İzmir'de doğmuştur. Fransa'da bir yıl hukuk tahsili görmüş olan Ağaoğlu Fransızca bilmekteydi. Çok çeşitli hayır kurumlarında çalışmış, Türk Kadınlar Birliği İdare Heyeti üyeliğinde de bulunan Ağaoğlu evliydi (T.K.Ö., 314).

Onikinci dönem A.P. Manisa Milletvekili olarak TB.M.M.'ne girmiştir (Coşkun. 1995. 296).

5.8. 1965 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekiller

Daha önce elde edilen verilere göre 1965 yılında yapılan seçimlerde kadın milletvekili sayısında bir önceki seçime oranla artış olmuştur. Toplam milletvekili sayısının 450 (döryüzelli) olduğu bu dönemde 8 (sekiz) tane kadın milletvekili çıkarılmıştır. Temsil ettikleri oran ise % 1.8'dir.

5.8.1. Zarife KOÇAK (D. 1914-...) (MV. 1965)

1914'te Kayseri'de doğan Koçak, Sivas Kız Öğretmen Okulu mezunu olup az düzeyde İngilizce bilmektedir. 1945 yılına kadar öğretmenlik yaptıktan sonra öğretmenlikten ayrılarak yardım sevenler derneğinde Türk Kadınlar Birliği'nde çalıştı.

C.H.P'nin çeşitli kademelerinde görev aldı. 1962'de parti meclisine ve parti idare kuruluna seçilen Koçak, 1965 yılında yapılan onüçüncü dönem milletvekili seçimleriyle C.H.P. Bitlis milletvekili olarak seçilmiştir. Evlidir (T.K.Ö., 502).

5.8.2. Nilüfer GÜRSOY (D. 1921-...) (MV. 1965, 1973, 1977)

1921'de Bursa'da doğan Gürsoy, Türkiye'nin Üçüncü Cumhurbaşkanı Mahmut Celal Bayar'ın kızıdır. Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Filoloji Bölümü mezunu olup Fransızca, İngilizce, Latince ve Eski Yunanca bilmektedir. Fakülteden mezun olduktan sonra aynı bölümde asistan olarak göreve başladı. Doktora tezi "Evipides'in Siyasi Görüşleri" adını taşımaktadır. Doçentlik sınavına hazırlandığı sırada 27 Mayıs hareketi meydana gelmiştir. Askeri birliğin muhafazası altında bulunduğu sırada fakülte tarafından görevine son verildi. Evlidir (T.K.Ö., 508). Onüçüncü dönem A.P. Bursa milletvekili, onbeş ve onaltıncı dönem Demokrat Parti (D.P) İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir.

5.8.3. Türkan SEÇKİN (D. 1926-...) (MV. 1965)

1926'da Malkara'da doğdu. Bolu Öğretmen Okulu mezunu olup az düzeyde Almanca bilmektedir. İki yıl vekil öğretmenliğin ardından sekiz yıl ilkokul öğretmenliği yaptı. Daha sonra Özel Anaokulu, Özel Dershane ve Kız Öğrenci Yurdu İşletmeciliğinde bulunan Seçkin evlidir. Öğretmenler Derneği, Okul Aile Birlikleri. Çocuk Esirgeme Kurumu Yönetim Kurullarında görev aldı. Edirne C.H.P. kadın kolu

başkanlığı da yapan Seçkin onüçüncü dönem C.H.P. Edirne milletvekili olarak seçilmiştir (T.K.Ö., 531).

5.8.4. Sevinç DÜŞÜNSEL (D. 1926- Ö. 1991) (MV. 1965)

1926'da İstanbul'da doğan Düşütsel, Hükuk Fakültesi mezunu olup İngilizce bilmekteydi. 1949'da serbest avukatlığa başlamış aynı zamanda İş Bankası A.Ş. ve Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü avukatlığını yapmıştır. 1961 yılında Yeni Türkiye Partisi (Y.T.P)'ne girmiş ve Genel İdare Kurulu üyesi olarak görev yapmıştır. Onüçüncü dönem Y.T.P Kars milletvekili olarak seçilen Düşütsel. evliydi (T.K.Ö.. 584).

5.8.5. Nermin NEFTÇİ (D. 1924- Ö. 1987) (MV. 1965, 1969)

1924'te İstanbul'da doğan Neftçi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olup az düzeyde İngilizce ve Fransızca bilmekteydi. Serbest avukatlığın yanında İstanbul Parti Teşkilatı Kadın Kolu Başkanı, İl Yönetim Kurulu üyeliği ve ilçe başkanlığı da yapmış olan Neftçi, evliydi. Onüçüncü dönem C.H.P Muş milletvekili (T.K.Ö. 639) ve ondördüncü dönem Muş bağımsız milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

T.B.M.M. başkan vekili olarak seçilen Neftçi Sadi Irmak tarafından kurulan ve ancak dört ay süren hükümette dışarıdan Kültür Bakanı olarak görev yapmıştır (Coşkun, 1995, 49).

5.8.6. Behice BORAN HATKO (D. 1910- Ö. 1987) (MV. 1965)

1910'da İstanbul'da doğan Hatko, İstanbul Darülfünun Felsefe Bölümü'nü bitirerek Michigon Üniversitesi'nde sosyoloji tahsili etmiştir. 1939'da "Felsefe Doktoru" ünvanını alan Hatko, İngilizce ve Fransızca bilmekteydi. 1939'da Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ne Sosyoloji Doçenti olarak tayin edildikten sonra 1948'de kadrosu kaldırıldığından dolayı görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Evliydi (T.K.Ö. 686). Onüçüncü dönem Türkiye İşçi Partisi (T.İ.P) Urfa milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.9. 1969 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne

Seçilen Kadın Milletvekiller

Daha önce elde ettiğimiz verilere göre, 1969 yılında yapılan ve ondördüncü dönemi oluşturan seçimlerde toplam milletvekili sayısı 450 (dört yüzelli) olup kadın milletvekillerin sayısı 5 (beş)'te kalmıştır.

Bu dönemde kadın milletvekillerin temsil ettikleri oran % 1.1'dir.

5.9.1. Fatma Suna TURAL (D. 1927-...) (MV. 1969)

1927'de İzmir'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü mezunu olup Fransızca bilmektedir. (TBMM, 1994, 398)

Trabzon ve İstanbul'da çeşitli okullarda öğretmen olarak görev yaptı. Seçimden önceki görevi ise Kadıköy Mimarlık ve Mühendislik Özel Yüksek Okulu'nda

Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliğidir. Evlidir (T.K.Ö, 731). Ondördüncü dönem Millet Partisi (MP) Ankara milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.9.2. Naime İkbal TOKGÖZ (D.1912 ...) (MV. 1969)

1912'de Naslıç' te doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olan Tokgöz, Fransızca bilmektedir. 1931 yılından 1941 yılına kadar öğretmen olarak daha sonra çeşitli kurumların hukuk işlerinde görevli olarak çalıştı. 1946-1947 yılları arasında Yargıtay 5. Dairesi'nde Raportör olarak çalıştı. 1949 yılından sonra serbest avukatlık yaptı. A.P. İstanbul İl İdare Kurulu üyeliği , Ankara il Genel Meclisi üyeliği. A.P. Grup Başkanlığı, Milli Eğitim Komisyonu Başkanlığı ve Kadın Kolları Genel Başkanlığı yapan Tokgöz, evlidir (T.K.Ö. 825). Ondördüncü dönem A.P İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir.

5.9.3. Zekiye GÜLSEN (D. 1918-...) (MV. 1969,1973)

1918'de Lapseki'de doğdu. Edirne Öğretmen Okulu'nun ardından Gazi Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. Daha sonra da Münih Üniversitesi Pedagoji Bölümü'nde özel eğitim ihtisası yaptı. Çeşitli okullarda öğretmenlik ve müdürlük yapan Gülsen Almanca bilmektedir. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Birimi Şube Müdürlüğü de yapan Gülsen evlidir (T.K.Ö., 756). Ondördüncü ve onbeşinci dönem A.P. Çanakkale Milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.9.4 Mualla AKARCA (D 1918- ...) (MV. 1969)

1923'te İzmir'de doğdu. Ziraat Fakültesi mezunu olduktan sonra Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. Amerika da Maryland Üniversitesi'nde ihtisas yaparak Tarım Bakanlığı'nda mütehassis müdür ve müşavirlik görevlerinde bulundu (T.K.Ö. . 891). Sağlık ve Sosyal yardım Bakanlığı Sosyal Hizmetler Enstitüsü mütehassısı olarak ta görev yaptı. Türk Kadınları Birliği Genel Başkanlığı yaptı. 15/ 10/ 1961 – 5/ 6/ 1966 tarihleri arasında Cumhuriyet Senatosu Muğla üyesi olarak görev yaptı. Almanca ve İngilizce bilen Akarca ondördüncü dönem CHP Muğla milletvekili olarak seçilmiştir. Evlidir (T.B.M.M.. 1994. 583).

5. 10. 1973 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda TBMM'ne Seçilen Kadın Milletvekiller

Daha önce elde edilen verilere göre onbeşinci dönemi oluşturan 1973 seçimlerinde T.B.M.M.'ne toplam 450 (dört yüzelli) milletvekili seçilmiştir. 450 (dört yüzelli) milletvekilliğinin 6 (altı) tanesini kadınlar kazanmıştır. Bu rakama sahip olan kadınlar % 1.3'lük oranı temsil etmektedirler.

5.10.1. Fatma Feriha ÖZTÜRK (D 1928-...) (MV. 1973)

1928 yılında Ankara'da doğdu. Lise mezunu olan Öztürk, Ankara Belediye Meclisi Azası olarak görev yaptı. Ayrıca Türk Kadınlar Genel Başkanlığı ve Kızılay Yöneticiliği de yapan Öztürk bekardır (T.K.Ö., 982). Onbeşinci dönem CHP Ankara Milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.10.2. Ayşe Aliye KÖKSAL (D1924-Ö. 1987) (MV. 1973)

1924'te Kula'da doğan Köksal, İzmir Kız Enstitüsü mezunu olup az düzeyde İngilizce bilmekteydi (TBMM, 1994, 382).

CHP'ye kayıtlı olarak partinin her kademesinde uzun yıllar çalışmıştır Eskişehir'de CHP Kadınlar Kolunu kurarak başkanlığını yapmıştır. Eskişehir İl Yönetim Kurulu'nda çalışmıştır. Pek çok sosyal yardım vakıflarının yönetim kurullarında başkan ve üye olarak faaliyette bulunan Köksal evliydi (T.K.Ö., 1043). Onbeşinci dönem CHP Eskişehir Milletvekili olarak seçilmiştir.

5.10.3. Fatma Gülhis MANKUT (D 1928-...) (MV. 1973)

1928'de İstanbul'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olduktan sonra serbest avukatlık yaptı. Avukatlığın yanında orta okullarda Türkçe, tarih ve coğrafya öğretmeni olarak görev yaptı. İstanbul Edebiyat Fakültesi Fransız Filoloji Bölümü'ne kaydolmasına rağmen DP'den politikaya atılmasıyla birlikte bu bölümü tamamlayamadı. Orta derecede Fransızca bilen Mankut, D.P'ye uzun yıllar hizmet verdi. İlçe başkanı, il idare kurulu üyeliği, Kadın Kolu Başkanlığı, Bütçe Sözcüsü ve Bütçe Komisyon Başkanlığı görevlerinde bulunan Mankut evlidir. On beşinci dönem A.P İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir (T.K.Ö, 1071).

5.10.4. Şükriye TOK (D. 1927-...) (MV. 1973)

1927'de İstanbul'da doğdu. Lise mezunu olup öğretmen olarak görev yapan Tok, becardır (T.B.M.M., 1994, 386). Onbeşinci dönemde C.H.P İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.11. 1977 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekiller

Daha önce elde edilen verilere göre 1977 seçimlerinde toplam 450 (dört yüz elli) milletvekili içerisinde 4 (dört) tane kadın milletvekili yer almıştır. Bu dönemde kadın milletvekillerin mecliste temsil oranı % 0.9'dur.

5.11.1. Makbule ÇAĞLAYAN EGE (D. 1931-...) (MV. 1977)

1931'de Mesudiye'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden terk olan Ege, az düzeyde Almanca bilmektedir. C.H.P. İstanbul İl Örgütü ve C.H.P. Aydın İl Örgütünde görev alarak siyasi hayata atılmış oldu. Gençlik Kolları ve kadın kollarında görev aldı. Çatalca İlçe Yönetim Kurulu üyeliği, Çatalca Belediye Meclisi ve C.H.P. Grup başkanlığı görevlerinde bulundu. 1968-1977 yılları arasında Çatalca Belediye Başkanlığı ve çeşitli derneklerin başkanlığını yapan Ege, evlidir. Onaltıncı dönem C.H.P. İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir. (T.K.Ö. 1321).

5.11.2. Sevil KORUM (D.1939-...) (MV. 1977)

1939'da İzmir'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu olup İngilizce bilmektedir. İki yıl maliye bakanlığında çalıştıktan sonra DPT İktisadi Planlama Dairesinde Yıllık Program ve Finansman ve Uzun Vadeli Planlar Şubelerinde Uzman Yardımcısı ve Uzman olarak görev yaptı . Michigan Üniversitesi'nde doktora kurslarına devam etti, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde doktorasını tamamlayarak iktisat doktoru olan Korum, evlidir (T.K.Ö. 1331).

Onaltıncı dönem C.H.P. İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.11.3. Aysel UĞURAL (D.1935-...)(MV.1977)

1935'te Alaşehir'de doğdu. Manisa Kız Enstitüsü'nden mezun olan Uğural az düzeyde İngilizce bilmektedir. Restoran işletmeciliğinin yanında A.P. İzmir Kadın Kolları Başkanı olarak görev yapan Uğural, evlidir (T.K.Ö. 1343). Onaltıncı dönem İzmir milletvekili olarak seçildi.

5.12. 1983 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekiller

12 Eylül 1980 Askeri Müdahalesinin ardından yeni bir anayasa hazırlığı içerisine girilmiştir. Hazırlanan 1982 anayasasına göre seçim sisteminde bazı değişiklikler gerçekleştiriliyordu.

1982 Anayasası gereği 1983'te çıkarılan 2839 sayılı "Milletvekili Seçimi Kanunu" temelinde daha önceki sistem olan "Nispi Temsil Seçim Sistemi"ni öngörmesine rağmen bazı maddelerde değişiklik yapmıştır. Şöyle ki; Genel baraj ve bölgesel baraj engelleriyle küçük partilerin parlamentoda temsil edilmesi engellenmiştir (Öztekin; 1993. 161) Bu maddeler çoğulcu ve katılımcı demokrasi yapısıyla uyuşmayan ve engel teşkil eden maddelerdir.

Genel barajda ülke genelindeki geçerli oyların % 10'unu, bölgesel barajda ise bir seçim bölgesinde elde edilen geçerli oyların o bölgeden çıkarılacak toplam milletvekili sayısına bölünmesiyle elde edilecek sayıda oy alamayan siyasi partiler

milletvekili çıkaramıyordu. Durumun böyle olması sonucu alınan oylar parlamento'ya yansımıyor (Öztekin, 1994,164). Küçük partilerin parlamentoda temsil edilememesi sonucu parlamentodaki siyasi parti sayısı oldukça düşmektedir.

1983 yılında yapılan ve onyedinci dönemi oluşturan seçimlerde belki küçük partilerin katılımının sağlanamaması bakımından olumsuz olmuştur. Ama bu dönem kadın milletvekillerin parlamento'ya katılımı bakımından olumlu olmuştur. Çünkü 1943 yılında yapılan seçimlerde kadınlarımız % 3,7 oranında temsil edilmişlerdir. O günden sonra 1983 seçimlerine kadar kadın milletvekillerin oranı çok daha düşük yüzdelerde kalmıştır. Çizelge 2'ye göre 1983 yılında yapılan seçimlerle kadın milletvekillerinin oranı tekrar yükselmiştir. % 3.0'e yükselen oranı temsil eden kadın milletvekillerin sayısı 12 (oniki) olarak belirmiştir.

5.12.1. Neriman ELGİN (D. 1921-...) (MV.1983)

1921 yılında Malatya'da doğdu. Evlilik nedeniyle Erenköy Kız Lisesi son sınıftan ayrıldı. Halkçı Parti (H.P) kurucuları arasında yer aldı. 1973-1980 yılları arasında Ankara Belediye Meclisi Başkan vekili olarak görev yapan Elgin evlidir (T.K.Ö. 1487). Onyedinci dönem Ankara milletvekili olarak Meclis'e girmiştir.

5.12.2. Göksel KALAYCIOĞLU (D. 1936-...)(MV. 1983, 1987)

1936'da Ankara'da doğdu. A.B.D. Virginia İntermont College Eğitim Bölümü mezunu olup İngilizce ve Almanca bilmektedir (T.B.M.M., 1994, 429).

Türkiye'ye döndükten sonra test ve araştırma bürosunda mütercim olarak çalıştı. Ardından Ford Vakfı ve Fen Lisesinde idareci olarak görev yaptı. Daha sonra

Amerika`da Massachussettees İstıtute of Technology`de eğitim ve sosyal bilimler konusunda araştırmacı olarak çalıştı. Ayrıca Almanya`da özel sektörde 9 (dokuz) yıl idareci olarak görev yapan Kalaycıoğlu bekardır (T.K.. 1490). Onyedinci ve onsekizinci dönem Anavatan partisi (ANAP) Ankara milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.12.3. Fatma Rezan şAHİNKAYA (D.1924-...)(MV. 1983)

1924`te İzmit Darıca`da doğan şahinkaya 1945`te Ankara Ziraat Fakültesi`nden mezun oldu. Ertesi yıl aynı fakültede asistan olarak göreve başladı. Asistanlığı sırasında Dil Tarih Coğrafya Fakültesini bitiren şahinkaya evlidir. 1951`de doktor. 1954`de doçent ünvanını aldı. 1955-1957 yılları arasında A.B.D`ne giderek Nebraska niversitesi`nde psikoloji. insan ve aile ilişkileri üzerinde uzmanlık ve araştırma çalışmaları yaptı. Pek çok ülkede kendi uzmanlık alanıyla ilgili incelemeler ve araştırmalar yapmış, kongrelere katılmıştır. İngilizce ve Almanca bilen şahinkaya`nın milletvekili seçilmeden önceki son görevi ise Ankara Üniversitesi Ev Ekonomisi Yüksek Okulu ocuk Gelişimi Anabilim Dalı Başkanlığı`dır (T.K.. 1499). Onyedinci dönem ANAP Ankara milletvekili olarak seçilmiştir. (Coşkun, 1995, 296).

5.12.4. Türkan TURGT ARIKAN (D. 1930-...)(MV. 1983)

1930`de Aydın`ın Köşk ilçesinde doğmuştur. Liseden sonra Trabzon ve İstanbul`da 19 yıl özel sektör sanayi işletmelerinde yönetici olarak çalışmıştır. 1968`de zel Gazetecilik Yüksek Okulu`ndan, 1969`da İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü`nden mezun olmuştur. Oklahoma State Universty İşletme

Fakültesi'nde işletmecilik alanında master derecesi aldı. Türkiye'ye dönerek İstanbul Üniversitesi İktisat ve İşletme Fakültelerinde öğretim üyesi olarak çalıştı. 1975'te İşletme Doktoru, 1980'de İşletme Doçenti ünvanını aldı. Esas görevi İşletme ve İktisat Fakültesinde olmasına rağmen çeşitli fakültelerde ek görevli olarak çalıştı. İngilizce ve Fransızca bilen Arıkan 1983'te emekli oldu. Alanıyla ilgili pek çok kitabı, makalesi ve araştırmaları da bulunan Arıkan bekindir (T.K.Ö. 1573). Vatandaş Partisi Kurucu Üyesi (T.B.M.M., 1994, 438) olan Arıkan onyedinci dönem ANAP Edirne milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.12. 5. Mihriban ERDEN (D.1917-...) (MV.1983)

1917'de Denizli'de doğan Erden, Ankara Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu mezunu olup Fransızca bilmektedir (T.B.M.M., 1994, 444). Pek çok ilde el sanatları öğretmenliği ve müdürlük görevlerinde bulunan Erden, evlidir. Milletvekili seçilmeden önce Ankara Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi Müdürlüğü görevinde bulunuyordu (T.K.Ö., 1621). Onyedinci dönem ANAP Isparta milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.12.6. İmren AYKUT (1940-...)(MV. 1983,1987. 1991)

1940 yılında Adana'da doğdu. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi mezunu olan Aykut, İngilizce bilmektedir. 1964-1975 yılları arasında çeşitli sendikalarda toplu sözleşme ve araştırma büroları müdürlüğü yaptı. Ayrıca sürekli olarak toplu pazarlık görüşmelerini yürütüp iş uyuşmazlıklarında "hakemlik" ve "tarafsız aracılık" yaptı. A.B.D'nde uzlaştırma-arabuluculuk ve tahkim konularında

çalışmalar yaptı. Londra'da İngiliz İşçi Sendikaları Konfederasyonu ve çeşitli işçi sendikalarında işçi-işveren ilişkileri konusunda çeşitli incelemelerde bulundu. 1973-1974 akademik yılında Oxford Üniversitesi'nde "Endüstriyel İlişkiler ve Sendikacılık" konusunda ihtisas yaptı. Norveç'te Oslo Üniversitesi'nde "İşletmelerde Yönetim ve İşçinin Yönetime Katılması" konusunda bir eğitim programını tamamlayıp Brüksel'de de alanıyla ilgili konularda çeşitli araştırmalar yapmıştır (T.K.Ö. 1636). İktisat Doktoru ünvanına sahip olan Aykut, bekardır.

Türkiye Kağıt Sanayi İşverenler Sendikası Genel Sekreterliği yapan Aykut 15.10.1981-6.11.1983 tarihleri arasında Danışma Meclisi Üyesi ve Danışma Meclisi Başkanlık Divanı Katip Üyesi olarak görev yapmıştır (T.B.M.M. 1994. 647). Onyedinci dönem Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) İstanbul (Coşkun. 1995. 296). onsekizinci ve ondokuzuncu dönem ANAP milletvekili olarak seçilen Aykut. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı ve Devlet Bakanı olarak ta görev yaptı.

5.12.7. Leyla YENİAY KÖSEOĞLU (D.1929-...)(MV. 1983, 1987, 1991)

1926'da İstanbul'da doğan Köseoğlu, Amerikan Kız Lisesi mezunu olup İngilizce ve Fransızca bilmektedir. Ev kadını iken ticaret hayatına atıldı. ANAP kurucu üyesi olan Köseoğlu milletvekili seçilinceye kadar tüccarlık yaptı (T.K.Ö. 1650). Onyedinci dönem ANAP İstanbul milletvekili olarak seçilen Köseoğlu onsekizinci ve ondokuzuncu dönemlerde tekrar milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun. 1995. 296).

5.12.8. Tülay ÖNEY (D.1939-...)(MV.1983)

1939'da Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin İktisat-Maliye Bölümü'nden mezun oldu. 1961'de uzman yardımcısı olarak Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'ndi çalışmaya başladı. Burada çalıştığı sırada California Üniversitesi'ne girdi ve ekonomi alanında m̄ster yaptı. 1981'de DPT'de uzman ve grup başkanı olarak çalıştı. 1981 yılının ikinci yarısında Çevre Müsteşarlığı Uluslararası İlişkiler Dairesi Başkanlığı'na atandı (T.K.Ö. 1652).

Yine aynı yıl MGK kontenjanından Danışma Meclisi Üyeliğine seçildi (15.10.1981-6.11.1983). Pek çok araştırma ve incelemeleri bulunan Öney evlidir.

Onyedinci dönem Halkçı Parti (HP) İstanbul Milletvekili olarak seçilmiştir (Coşkun, 1995, 296).

5.12.9. Günseli ÖZKAYA (D. 1931-...)(MV. 1983)

1931 yılında Ankara'da doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Gazetecilik Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. 1956'dan itibaren çeşitli gazete ve dergilerde kadın hakları, sosyal ve siyasal içerikli yazılar yazdı. Uluslararası pek çok toplantı, seminer ve konferanslara katıldı. Türk Kadınlar Birliği İl Başkanlığı'nın ardından 22 (yirmiiki) yıl aralıksız olarak Türk Kadınlar Birliği Genel Başkanlığı'nı yaptı. Ayrıca Dünya Kadınlar Birliği Yönetim Kurulu'na da üst üste seçilerek 9 (dokuz) yıl süreyle bu görevi yürüten Özkaya evlidir (T.K.Ö. 1656). Türk Basın Birliği Konsey Üyesi olan Özkaya, İngilizce bilmektedir.

Halkçı Parti (H.P) kurucu üyelerinden biri olan Özkaya onyedinci dönem H.P İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir (T.B.M.M., 1994, 448).

5.12.10. Işıl Saygın (1946-...)(MV. 1983, 1987, 1991)

1946'da Ankara'da doğan Saygın, Ege Üniversitesi Mimarlık Fakültesi mezunu olup İngilizce bilmektedir. Buca Belediyesi'nde İmar Müdürü olarak görevliken aynı belediyeye 1973 ve 1977 yıllarında iki kez üst üste belediye başkanı olarak hizmet verdi. 12 Eylül 1980 İhtilaliyle açığa alındıktan sonra özel bir şirkette İmar Planlama Danışmanı olarak çalıştı. 1983'te Milliyetçi Demokrasi Partisi (MDP) kurucu il başkanı oldu. Onyedinci dönem MDP İzmir milletvekili olarak seçilen Saygın, MDP'nin feshedilmesi ile ANAP'ne geçti. Onsekizinci dönem ANAP İzmir milletvekili olarak seçilen (T.K.Ö.. 264) Saygın, ondokuzuncu dönem Doğru Yol Partisi (DYP) milletvekili olarak seçilmiştir. T.B.M.M. Başkanlık Divanı Katip Üyeliği'ne de seçilen Saygın Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı olarak ta görev yapmıştır.

5.12.11. Bahriye Üçok (D.1914-1990)(MV 1983)

1919'da Trabzon'da doğdu. Ankara D.T.C.F. Ortaçağ Türk ve İslam Tarihi Bölümü ile Devlet Konservatuarı Opera Bölümü'nü bitiren Üçok, ortaokul ve liselerde tarih, müzik ve Fransızca derslerine girmiştir. 1953'te Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde göreve başlayan Üçok evliydi. Fransızca, orta derecede Farsça ve az derece Arapça bilmekteydi. Üçok, 1961'de doçentliğe yükselmiştir (T.K.Ö. 1773).

Cumhurbaşkanı tarafından Cumhuriyet Senatosu'na seçildi (14.10.1971-14.10.1977). Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanı Katip Üyeliği de yapan Üçok

Halkçı Parti (H.P) kurucu üyeliğini de yapmıştır. Ordu ilinde Halkçı Parti (H.P)'yi kuran Üçok onyedinci dönem Ordu milletvekili olarak seçilmiştir (T.K.Ö. 1774). Kendisine gönderilen bombalı bir paketin patlaması sonucu ölmüştür.

5.13. 1987 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekiller

Daha önceki verilere göre 1983 seçimlerinde % 3.0 lük orana sahip olan kadınların bu başarısı 1987 seçimleriyle gerilemiştir. 1987 yılında toplam milletvekili sayısınının 450 (dört yüz elli) olduğu mecliste kadınların sayısı 6 (altı) ya. temsil ettikleri oran ise % 1.3'e düşmüştür.

5.13.1. Türkan AKYOL (D. 1928-...)(MV. 1987)

1928'de İstanbul'da doğan Akyol, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu olup İngilizce ve Fransızca bilmektedir (T.B.M.M., 1994, 483).

1953 yılında aynı fakültede asistanlığa başlayarak Göğüs Hastalıkları dalında uzman oldu. 1964'te Tıp Doçenti olan Akyol 1969'da Profesörlüğe yükseldi. 1971 yılında Birinci Erim Hükümeti döneminde Parlamento dışından Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na atanan Akyol, Türkiye'nin ilk kadın bakanı ünvanına da sahip olmuştur. Bunun yanında 1980 yılında Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne de seçilerek Türkiye'nin ilk kadın rektörü ünvanına sahip olan Akyol, evlidir. 1982'de YÖK değişikliği ile rektörlükten ayrılarak öğretim üyeliğine geri döndü. Sosyal Demokrasi Partisi (SODEP) kurucu üyesi olan Akyol görevinden istifa etti. Kurucu üyeliği veto edildiğinde emekliliğini istedi. 1982'de tekrar SODEP Genel Başkan Yardımcılığına

seçilerek dört dönem bu görevi sürdürdü. SODEP ile Halkçı Partinin birleşmesiyle Sosyal Demokrat Halkçı Parti (S.H.P) Genel Başkan Yardımcılığına seçildi. 1987 seçimlerinde S.H.P İzmir milletvekili olarak seçilmiştir (T.K.Ö. 2016).

5.13.2. Birgen KELEŞ (D. 1929-...)(MV. 1987)

1939'de Vezirköprü'de doğan Keleş, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi (SBF) mezunu olup İngilizce bilmektedir. Los Angeles UCLA'da master yapan Keleş, dış ekonomik ilişkiler ve kalkınma alanında çalışmıştır. Başbakanlık DPT Uzmanı olarak çalışan Keleş, Sosyal Demokrasi Partisi kurucu üyeleri arasında yer almıştır. Onsekizinci dönem SHP İzmir milletvekili olarak seçilen Keleş, evlidir (T.B.M.M.. 1994. 485).

5.14. 1991 Yılında Yapılan Seçim Sonucunda T.B.M.M.'ne Seçilen Kadın Milletvekiller

1992 yılında yapılması öngörülen ondokuzuncu dönem seçimleri erken seçim olarak 20 Ekim 1991 tarihinde yapılmıştır.

1991 yılı seçimleri için "Milletvekili Seçimi Kanunu"nda iki değişiklik ön görülmüştür. 1983 ve 1987 seçimlerinde ön görülen bölgesel baraj değiştirilerek ülke genelinde geçerli oyların % 10'unu aşarak ülke barajını geçen siyasi partilerin seçim çevrelerinden milletvekili çıkarabilmeleri için 4 (dört) milletvekili çıkaracak seçim çevresinde geçerli oyların % 25'ini, 5 (beş) milletvekili çıkaracak seçim çevresinde ise geçerli oyların % 20'sini geçmesi gereklidir şekline dönüştürülmüştür. 1991 seçimleri için ön görülen ikinci yenilik ise seçmenlere oy verdikleri partinin adayları arasında

istedikleri adayı tercih etme olanağının verilmiş olmasıdır (Öztekin, 1993, 166). Böylece seçmenler oy verdikleri siyasi partiden istemedikleri adayı milletvekili seçmeyip istedikleri adayı meclise gönderme şansına sahip olmuşlardır.

Daha önceki verilere göre ondokuzuncu dönemi oluşturan 1991 seçimleri sonucu 450 (dört yüzelli) milletvekili Meclis'e girmiştir. Bunlar arasında 8 (sekiz) milletvekil yer almıştır. Bu sayıyla Meclis'te temsil ettikleri oran ise % 1.8'dir.

5.14. 1. Tansu ÇİLLER (1946-...) (MV. 1991)

1946 yılında İstanbul'da doğdu. Sırasıyla Robert College, Boğaziçi Üniversitesi, University of New Hampshire'de master, University of Connecticut'ta doktora, Yale University'de Past Doktora'yı bitirdi. Ekonomi Profesörü olan Çiller İngilizce ve Almanca bilmektedir. Boğaziçi Üniversitesinde Ekonomi Profesörü ve bölüm başkanı olarak görev yapan Çiller, Dünya Bankası, Sanayi ve Ticaret Odası Ekonomi Danışmanı olarak görev yapmıştır (T.B.M.M. 1994, 509).

Ondokuzuncu dönemde Doğru Yol Partisi (DYP) İstanbul milletvekili olarak seçilen Çiller Türk kadını adına siyasi hayatta büyük başarılar kazanmıştır. DYP Genel Başkan Yardımcısı olan Çiller, DYP Genel Başkanı olan Süleyman Demirel'in Cumhurbaşkanı seçilmesiyle birlikte DYP Genel Başkanlığı'na seçilmiştir. Bir siyasi parti lideri olması bakımından bir ilke imza atan Çiller Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. Hükümetini kurarak Türkiye'nin ilk kadın başbakanı ünvanına da sahip olmuştur. Evlidir.

5.14.2. Melike TUGAY HASEFE (D. 1933-...)(MV.1991)

1933'te İstanbul'da doğan Hasefe, Rüştü Uzel Kız Lisesi mezunu olup İngilizce bilmektedir. İşletmecilik yapan Hasefe 20 yıl Londra'da yaşamıştır. 1989'da ANAP Beşiktaş Belediye Meclisi üyeliğine seçilen Hasefe evlidir (TK.Ö. 2298). Ondokuzuncu dönem ANAP İstanbul milletvekili olarak seçilmiştir.

5.14.3. Fethiye ÖZVER (D. 1952-...) (MV. 1991)

1952'de Malkara'da doğan Özver, İstanbul Üniversitesi İşletme Maliye Bölümü'nden mezun oldu. Paris 10 Üniversitesi Uluslar Arası Politik ve Ekonomik İlişkiler Bölümünden Yüksek Lisans diploması aldı. Paris 7 Üniversitesi "Connaissance de Tiers Mondes" Bölümü'nde İslam Dünyası üzerine yüksek lisans çalışması yaptı (T.K.Ö. 2429). İngilizce, Fransızca, Almanca ve İspanyolca bilen Özver, Paris'te tekstil firması satış şefliği ve ekonomik danışmanlık görevlerinde bulundu. Aynı zamanda iyi bir sinema eleştirmeni olan Özver, bekardır (T.B.M.M. 1994, 523). Ondokuzuncu dönem DYP Tekirdağ milletvekili olarak seçilmiştir. (Coşkun, 1995, 296).

5.14.4. Güler İLERİ (D. 1948-...) (MV. 1991)

1948'de Zile'de doğan İleri, Ankara Eczacılık Yüksek Okulu'ndan 1972 yılında mezun oldu. Serbest eczacı olarak mesleğini yürüten İleri ondokuzuncu dönem SHP Tokat milletvekili olarak seçilen İleri evlidir (T.B.M.M. 1994, 523).

SHP milletvekili olarak seçilen İleri DYP-SHP koalisyonu döneminde Çocuk Esirgeme ve Kadın Sorunlarından Sorumlu Devlet Bakanı olarak üç ay gibi kısa bir dönem görev yapmıştır (Coşkun, 1995, 60).

5.14.5. Leyla ZANA (D.1961-...) (MV 1991)

1961'de Silvan'da doğan Zana ilk, orta ve lise diplomalarını dışarıdan almıştır. Eşinin cezaevine girmesiyle politik hayatı başlayan Zana. İnsan Hakları Derneği'nde Çalışmalar yapmıştır. Ülke Gazetesi Diyarbakır Bölge Temsilcisi olarak görev yapan Zana, ondokuzuncu dönem SHP Diyarbakır milletvekili olarak seçilmiştir (T.K.Ö. 2243).

Kadın milletvekiller arasında milletvekili dokunulmazlığı kaldırılan ve hapis cezasına çarptırılarak milletvekilliği düşürülen tek kadın milletvekilidir (Coşkun, 1995, 120).

5.15. 6.1.1961-25.10.1961 Temsilciler Meclisi Kadın Üyeleri

27 Mayıs 1960 müdahalesiyle iktidara el koyan Milli Birlik Komitesi (MBK) yeni Anayasanın hazırlanması için Kurucu Meclis oluşturulmasına karar verdi. Kurucu meclis Milli Birlik Komitesi ve Temsilciler Meclisi olmak üzere iki kanattan meydana geliyordu. MBK askeri kanadı, Temsilciler Meclisi ise sivil kanadı oluşturuyordu.

Temsilciler Meclisi genel oy sistemine başvurulmadan oluşturulmuştur. Bu meclis üyeleri arasında siyasi partiler, iller, barolar, esnaf ve gençlik kuruluşları, işçi sendikaları, basın, sanayi ve ticaret odaları, üniversite ve yargı organları temsilcileri, öğretmen kuruluşları ile Devlet Başkanı ve MBK tarafından seçilen üyeler yer almıştır (Gözübüyük, 1995, 119).

6.1.1961-25.10.1961 tarihleri arasında Temsilciler Meclisi'nde dört kadın üye yer almıştır. Hem milletvekili sıfatını taşıyıp hem de Kurucu Meclis'e üye olarak seçilen kadın üyelerimize ait bilgiler milletvekili olarak seçildiği dönemde verilmiştir. Ayrıca bu başlık altında bilgi verilmesine gerek duyulmamıştır.

5.15.1. Ayşe Şukufe EKİTLER (D.1904-Ö.-1987)

1904 yılında İstanbul'da doğan Ekitler İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olup Fransızca, az düzeyde Almanca ve İngilizce bilmekteydi (T.B.M.M.. 1994, 535)

İhtisas alanı Deniz Hukuku ve Sigorta Hukuku olan Ekitler uzun yıllar avukatlık yapmıştır. İstanbul Hazine Avukatlığı, Anadolu ve Ankara Sigorta Şirketler Avukatlığı ve İttihadi Milli Sigorta Şirketi müşavir avukatlığı yapmıştır. İstanbul Barosu İdare Meclisi Üyeliği ve Genel Katipliği de yapan Ekitler, 1961 yılında Kurucu Meclis Devlet Başkanı Temsilcisi olarak görev yapmıştır (T.K.Ö.. 92).

5.15.2. Hermine AGAVNİ KALUSTYAN (D. 1914-...)

1914'te İstanbul'da doğan Kalustyan, Paris Yüksek Kız Öğretmen Okulu mezunu olup İngilizce ve Fransızca bilmektedir (T.B.M.M., 1994, 535).

1936'da öğretmen olarak göreve başladı. Aynı yıl İstanbul Üniversitesi'ne kayıt olarak Yüksek Matematik Bölümü'nü bitirdi. Tez çalışmasını tamamlayarak Fen Doktoru ünvanını elde etti. Öğretmenliğin yanında okul müdürü olarak ta görev yapan Kalustyan, Türk Astronomi Derneği üyeliği de yapmıştır. 1961 yılında Kurucu Meclisi üyeliğine seçilmiştir (T.K.Ö., 150).

5.15.3. Remziye BATIRBAYGİL (D. 1911-...)

1911'de Kayseri'de doğan Batırbaygil, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü mezunu olup İngilizce bilmektedir. Çeşitli liselerde tarih öğretmeni olarak çalıştıktan sonra Milli Eğitim Bakanlığı tarafından görev icabı Londra'ya gönderildi. Türkiye'ye dönüşünde tekrar öğretmen olarak göreve başladı. 1954'te CHP'den Ankara milletvekili olarak adaylığını koydu ama kazanamadı. Eskişehir'e tayininin ardından öğretmenlikten istifa ederek CHP'nin çeşitli kademe ve kollarında görev aldı. 27 Mayıs ihtilalinin ardından öğretmen olarak tekrar görevine döndü (T.K.Ö.. 45).

1961 Kurucu Meclisi'nde Milli Birlik Komitesi Temsilcisi olarak yer aldı (T.B.M.M.. 1994. 536).

5.16. Cumhuriyet Senatosu Kadın Üyeleri

1961 Anayasası'nın getirdiği yeniliklerden biri de parlamentonun ulusal egemenliği kullanan tek organ olmaktan çıkarılmasıdır. T.B.M.M.'nin iki meclisten oluşması öngörülmüştür. Bunlardan biri "Millet Meclisi" diğeri ise "Cumhuriyet Senatosu" adını taşımaktaydı. Böylece yasama yetkisi bu iki meclis arasında bölüştürülmüş oluyordu.

Böyle bir uygulamaya gidilmekle "tek meclisli bir parlamento çoğunluğunun yasama gücüne bir fren konmuş olmaktadır, yasama süresi uzatılmakta. çoğunluğun sınırsız hızlı ve ezici bütünlüğü engellenmektedir" (Soysal, 1992, 93).

Millet Meclisi üyeleri, dört yılda bir yapılan ve genel oyla seçilen milletvekillerinden oluşmaktadır. Cumhuriyet Senatosu üyeleri ise daha farklı yollardan seçilmektedir.

Cumhuriyet Senatosu üyeleri genel oyla ve altı yıllık süre için seçilir ama bu üyelerin üçte biri iki yılda bir yenilenir. Cumhuriyet Senatosu üyeleri genel oyla seçilen yüzelli üye dışında Cumhurbaşkanı tarafından seçilen onbeş üyeden ve tabi üyelerden oluşmaktadır. Tabi üyeler MBK üyeleri ve eski Cumhurbaşkanı tarafından seçilmektedir (Soysal, 1992, 93).

Milletvekili olup ta daha sonra Cumhuriyet Senatosu'na (C.S.) seçilen kadın üyelere ait bilgiler milletvekili olarak seçildiği dönemde verilmiştir. Ayrıca bu başlık altında bilgi verilmemiştir.

5.16.1. Nimet Zerrin TÜZÜN (D. 1917-...)

1917'de İstanbul'da doğan Tüzün, Kız Teknik Öğretmen Okulu mezunu olup Fransızca bilmektedir. Uzun yıllar öğretmen olarak çalıştıktan sonra 1959 yılında Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu Müdürlüğü'ne atandı. 1962 yılına kadar bu görevi yürüten Tüzün 1962 yılında Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne atandı (T.K:Ö., 232).

Cumhurbaşkanlığı Kontenjanından Senatör olarak seçilen Tüzün 9.6.1964-10.10.1971 tarihleri arasında bu görevi sürdürmüştür. Aynı zamanda C.S. Başkanlık Katip üyeliği de yapmıştır (T.B.M.M., 1994, 594).

5.16.2. Hikmet İŞMEN (D.1918-...)

1918 yılında Yanya'da doğan İşmen, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi mezunu olup İngilizce, Almanca ve orta derece Fransızca bilmektedir (T.B.M.M., 1004. 597).

Fakülteyi bitirdikten sonra Tarım Bakanlığına bağlı uzman, Ankara ve Adana'da Zirai Mücadele Enstitülerinde asistan ve başasistan olara çalıştı. 1955 yılında İngiltere'ye giderek bitki virüs hastalıkları laboratuvarlarında çalıştı. 1956'da Kanada'ya giden İşmen, Toronto Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ndeki çalışmaları sonucu Bitki Virüs laboratuvarı şefi olarak çalıştı (T.K.Ö., 254).

5.6.1966-12.10.1975 tarihleri arasında C.S.'nda Kocaeli üyesi olarak görev yaptı (T.B.M.M., 1994. 597).

5.16.3. Solmaz BELÜL (D. 1930-...)

1930 yılında Adana'da doğan Belül, Hukuk Fakültesi mezunu olup serbest avukatlık yapmaktadır. 14.10.1973-14.10.1979 tarihleri arasında C.S.'nda İstanbul üyesi olarak görev yapmıştır (T.B.M.M., 1994, 607).

5.16.4. Adile AYDA (D.1913-Ö.1992)

1913'te Kazan'da doğdu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden ve Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Fransızca Bölümü'nden mezun oldu. Fransızca, İngilizce, Almanca ve İtalyanca bilen Ayda, 1932'de ilk Türk Kadın Diplomat ünvanını kazanmıştır. Fakat kadın olması nedeniyle karşılaştığı güçlükler yüzünden iki yıl sonra bu meslekten ayrılarak öğretim üyeliğine başlamıştır. İstanbul ve Ankara

Üniversitelerinde öğretim üyeliğinde bulunan Ayda, 1957'den sonra Dışişlerine dönerek Lahey, Belgrad ve Roma'da diplomatik görevlerde bulunmuştur. Daha sonra Orta Elçiliğe yükselmiştir. 1966'da Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri Genel Müdür vekilliği yapmıştır (T.K.Ö., 411).

13.7.1976-3.7.1978 tarihleri arasında C.S.'nda cumhurbaşkanı tarafından seçilen üye sıfatıyla görev yapmıştır (T.B.M.M., 1994, 614).

5.16.5. Nermin ABADAN UNAT (D.1921-...)

1921'de Viyana'da doğdu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra ABD Minnesota Üniversitesi'nde Master, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde Doktora yaptı. İngilizce, Fransızca ve Almanca bilen Abadan Unat, Siyasal Davranış Profesörlüğüne yükseldi. SBF Siyasal Davranış Kürsüsü Profesörü ve Başkanı olarak görev yaptı. Basın Yayın Yüksek Okulu Müdürlüğü'nde de bulunan Abadan Unat, 25.7.1978-12.9.1980 tarihleri arasında C.S.'nda görev yaptı (T.B.M.M.,1994, 619).

5.16.6 Özel ŞAHİNGİRAY (D.1916-Ö.1990)

1916'da Üsküdar'da doğdu. Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi (DTCF) Sümeroloji Enstitüsü'nü bitiren Şahingiray İngilizce bilmektedir. 1945 yılında DTCF Sümeroloji Enstitüsüne ilmi yardımcı olarak girdi ve daha sonra okutman kadrosuna geçti. Kendi isteğiyle bu görevden ayrıldı. 1950'de Cumhurbaşkanlığı Kitaplık Memurluğuna atandı. 1950-1060 yılları arasında Cumhurbaşkanlığı Kitaplığını, Atatürk Arşivini ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın özel kitaplığını ve arşivini kurdu. Celal

Bayar'ın bütün ilmi çalışmalarına da katılan Şahingiray, 27 Mayıs Müdahalesinden sonra görevinden ayrıldı (T.K.Ö., 97). 15.10.1961-7.6.1064 tarihleri arasında C.S.'nda İstanbul üyesi olarak görev aldı. (T.B.M.M. 1994, 579).

5.16.7. Aysel BAYKAL (D. 1938-...)

1938'de Ankara'da doğan Baykal. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olup İngilizce bilmektedir. İhtisas alanı Sigortacılık olan Baykal. Ticaret Bakanlığı Sigorta Kontrol Kurulu Uzmanı olarak çalıştı. İstanbul Belediye Meclisi üyeliği de yapmıştır. 14.10.1979-12.9.1980 tarihleri arasında C.S.'nda İstanbul Üyesi olarak görev aldı (T.B.M.M., 1994. 621).

5.17. 15.10.1981-6.12.1983 Danışma Meclisi Kadın Üyeleri

12 Eylül 1980'de Türk Silahlı Kuvvetlerinin müdahalesi gerçekleşmiş ve ülke yönetimine Milli Güvenlik Konseyi (MGK) el koymuştur. MGK yeni bir anayasanın hazırlanması için Kurucu Meclis'i öngörmüştür. Kurucu Meclis MGK ve Danışma Meclisi'nden oluşmuştur.

Danışma Meclisi 160 (yüzaltmış) üyeden oluşmakta ve bu üyeler genel seçim sistemine göre seçilmemektedir. Danışma Meclisi'nin 120 (yüzyirmi) üyesi her il valiliğince saptanan adaylar arasından MGK tarafından, geri kalan 40 (kırk) üyesi ise doğrudan MGK tarafından seçilmiştir (Gözübüyük, 1995. 130). MGK askeri kanadı. Danışma Meclisi ise sivil kanadı oluşturuyordu.

Milletvekili olup ta Danışma Meclisi'ne seçilen üyelere ait bilgiler milletvekili seçildiği dönemde verilmiştir.

5.17.1. Türe TUNÇBAY (D.1929-...)

1929'da Çeşme'de doğan Tunçbay, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu olup İngilizce bilmektedir. İki yıl İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesinde Nöroloji Kürsüsü Fahri asistanı olarak çalıştıktan sonra 1958'de Chicago Ravenswood Hospital'a stajyer doktor olarak gitti. 1960-1965 yılları arasında Northwestern Üniversitesi'nde Nöro-psikiatri asistanlığını tamamladı. Türkiye'ye döndükten sonra Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Kürsüsü'nde baş asistan oldu.1970'de Doçentliğe, 1976'da Profesörlüğe yükseldi. 1979-1980 yılları arasında Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde dekan yardımcısı olarak görevlendirildi. 1980-1981 yılları arasında ise Ege Üniversitesi Rektör yardımcılığına seçildi. Yaptığı çalışmalar sonucu ödüller kazanan Tunçbay, S. Weir Michell ödülünü alan ilk yabancı uyruklu asistan ve ilk bayan doktor olmuştur. (T.K.Ö., 143).

Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Nöroloji Kürsüsü öğretim üyesi ve Rektör yardımcısı iken Danışma Meclisine İzmir üyesi olarak seçilmiştir. 15.10.1981-6.12.1983 tarihleri arasında bu görevi yürütmüştür (T.B.M.M., 1994, 640).

5.17.2. Cavidan TERCAN (D.1937-...)

1937'de Ordu'da doğan Tercan, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu olup İngilizce bilmektedir. Haydar Paşa Numune Hastanesi'nde ihtisasını tamamlayarak 1966 yılında İç Hastalıklar uzmanı oldu. Ordu Devlet Hastanesi'nde görev yapan Tercan, 1970'te Ordu Sosyal Sigortalar Kurumu (SSK) Hastanesi'nde İç

Hastalıklar uzmanı olarak görev yaptı. 1979 yılında aynı hastaneye Başhekim olarak seçildi (T.K.Ö., 139). Danışma Meclisi'ne Ordu ili üyesi olarak seçilmiştir.

5.17.3. Nermin ÖZTUŞ (D.1930-...)

1930 yılında İzmir'de doğdu. Ankara Kız Teknik Öğretmen Okulu Bölümü mezunu olup Fransızca bilmektedir. Çeşitli okullarda öğretmen, müdür yardımcısı ve müdür olarak görev yaptı. Yurt içinde ve yurt dışında "Kadınların Eğitimi" ile ilgili incelemelerde bulundu. MEB Mesleki ve Teknik Öğretim Etüd ve Programlama Dairesi uzmanlığına atandı. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne önce müşavir sonra şube müdürü olarak atandı (T.K.Ö., 118).

1971 yılında MEB Hizmet-içi Eğitim Dairesi'nde görevlendirildi. 1973 yılında kendi isteği ve yönetim kurulu kararıyla Kız Teknik Yüksek Öğretmen Okulu'na müdür yardımcısı olarak atandı. 1974 yılında MEB Teftiş Kurulu'nda müfettiş olarak görev aldı. Daha sonra başmüfettişliğe yükselen Öztuş, MGK Kontenjanından Danışma Meclisine üye olarak seçildi (T.K.Ö., 118).

6. SAYILARLA KADIN MİLLETVEKİLLERİ

Daha önce elde ettiğimiz verilere göre 1935 yılında yapılan milletvekili seçimlerinden 1991 yılında yapılan seçimler dahil olmak üzere T.B.M.M.'ne seçilen toplam milletvekili sayısı 6867'dir. Bu sayının 6741'ünü erkekler oluşturmaktadır. Kadın milletvekillerin bu toplam içindeki sayısı 126 (yüzyirmialtı) olmuştur.

T.B.M.M.'ne seçilen 82 (sekseniki) değişik bayan bazen tek dönem bazen de birkaç dönem milletvekili seçilerek 126 (yüzyirmialtı) rakamına ulaşmışlardır.

Beşinci bölümde verilen 82 (sekseniki) bayan milletvekile ait bilgilerden çıkarılan bazı özellikler bu bölümde sayısal olarak ifade edilmiştir.

Bayan milletvekillerine ait seçilmiş özellikler arasında siyasi partilere göre kadın milletvekili sayısı, eğitim durumları, meslekleri, yerel yönetimlerde görev alıp almadıkları, herhangi bir kurum veya kuruluşta idareci olarak görev yapmış olup olmadıkları, medeni durumları ve tekrar milletvekili seçilip seçilmedikleri, yabancı dil bilip bilmedikleri ve yaşları gibi özellikler yer almaktadır.

Bu incelemelerde bayan milletvekillerin milletvekili olarak seçildikleri ilk siyasi parti dikkate alınmıştır.

Aşağıdaki alt başlıklarda verilen milletvekillerine ait çeşitli bilgiler ve çizelgeler daha önceki bölümlerde verilen bilgilere / verilere dayandırılarak tarafımdan oluşturulmuştur.

6.1. Siyasi Partilere Göre Kadın Milletvekili Sayısı

Bu başlık altında 82 (sekseniki) tane kadın milletvekilimizin siyasi partilere göre dağılımı verilmiştir. Hangi siyasi partinin kaç bayan milletvekili çıkardığı ve diğer partilere göre temsil ettiği oran belirtilmiştir.

Çizelge-3'te araştırma kapsamındaki kadın milletvekillerin siyasi partilere göre dağılımı gösterilmiştir. CHP 44 (kırkört) kadın milletvekili ile birinci sırada yer almaktadır. Öteki siyasi partilerin durumu ise şöyledir: DP 9 (dokuz), AP 7 (yedi), ANAP 6 (altı), HP ve SHP 4 (dört), DYP ve MDP 2 (iki), CKMP, TİP, YTP ve MP 1 bir kadın milletvekile sahiptir.

6.2. Eğitim Durumu

Bu başlık altında araştırma kapsamındaki kadın milletvekillerimizin son sahip bulunduğu diplomaya göre eğitim düzeyleri ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Eğitim düzeyi olarak ilkokul, orta okul, lise, üniversite ve üniversite üstü basamaklar alınmıştır.

Çizelge-4'te araştırma kapsamındaki kadın milletvekillerimizin eğitim durumları verilmiştir. Buna göre kadın milletvekillerinin 37 (otuzyedisi) yani % 45.1'i üniversite mezunudur. İkinci sırayı ise lise mezunu almaktadır. Kadın milletvekillerinin % 25'i yani % 30.4'ü lise mezunudur. Diğer sıralamalar ise şöyledir: Üniversite üstü 13 (% 15.8), ilkokul mezunu 4 (% 4.8), orta okul mezunu 3 (% 3.6)'tür.

6.3. Mesleki Durum

Kadın milletvekillerinin meslekleri ev hanımı, çiftçi, serbest meslek ve memur olmak üzere dört başlık altında toplanmıştır.

Çizelge-5'te araştırma kapsamındaki kadın milletvekillerinin mesleki durumları belirtilmiştir. Buna göre kadın milletvekillerinin 49 (kırkdokuzu) yani %59.7'si memur, 22 (yirmiiki)'si yani % 26.8'i serbest meslek sahibi, 9 (dokuz)'u yani % 10.9'u ev hanımı ve 2 (iki)'si yani % 2.4'ü çiftçidir.

Çizelge-3: Siyasi Partilere Göre Kadın Milletvekili Sayısı (1935 - 1991)

	CHP	DP	AP	CKMP	YTP	TİP	MP	HP	ANAP	MDP	SHP	DYP	Top
Sayı	44	9	7	1	1	1	1	4	6	2	4	2	82
%	53.6	10.9	7.3	1.2	1.2	1.2	1.2	4.8	7.3	2.4	4.8	2.4	%10

Çizelge-4: Eğitim Düzeylerine Göre Kadın Milletvekiller (1935 - 1991)

Eğitim Durumu	Sayı	%
İlkokul	4	4.8
Ortaokul	3	3.6
Lise	25	30.4
Üniversite	37	45.1
Üniversite üstü	13	15.8
Toplam	82	100

Çizelge-5: Mesleki Durumlarına Göre Kadın Milletvekiller (1935 - 1991)

Mesleki Durumu	Sayı	%
Ev hanımı	9	10,9
Çiftçi	2	2,4
Memur	49	59,7
Serbest meslek	22	26,8
Toplam	82	100

6.4. Tekrar Milletvekili Seçilme ve Seçilmeme Durumu

Bu başlık altında kadın milletvekillerinin ilk kez milletvekili seçildiği dönemden sonraki dönemde veya dönemlerde tekrar milletvekili seçilip seçilmediği incelenmiştir.

Kadın milletvekilleri en fazla dört dönem tekrar milletvekili seçilmişlerdir.

Çizelge-6'ya göre kadın milletvekillerinin 50 (elli) si yani % 60,9'u tek dönem milletvekili seçilmişlerdir. Diğer sıralamalar şöyledir: Kadın milletvekillerinin 19 (ondokuz)'u yani % 23,1'i iki dönem, 11 (onbir)'i yani % 13,4'ü üç dönem, 2 (iki)'si yani % 2,4'ü ise dört dönem milletvekili olarak seçilmişlerdir.

6.5. Medeni Durum

Araştırma kapsamındaki kadın milletvekillerinin medeni durumu Çizelge-7'de verilmiştir.

Çizelge-7'ye göre kadın milletvekillerin 64'ü yani % 78'i evlidir. Bekar milletvekillerin sayısı 18 yani % 21,9'dur. Bu da gösteriyor ki kadın milletvekillerinin çoğunluğu evlidir.

6.6. Yabancı Dil

Araştırma kapsamında yer alan kadın milletvekillerinin yabancı dil bilip bilmedikleri bu başlık altında incelenmiştir. Bir milletvekilinin bildiği en fazla yabancı dil 4 (dört)'tür.

Çizelge-8'e göre araştırma kapsamındaki 82 (sekseniki) kadın milletvekilinden yabancı dil bilenlerin sayısı 22 (altmışaltı), yabancı dil bilmeyenlerin sayısı ise 16 (onaltı)'dır. Yabancı dil bilen kadın milletvekiller % 80,4'lük bir paya sahiptirler yabancı dil bilmeyenler ise % 19,5'lik bir paya sahiptirler.

Çizelge-6: Kadın Milletvekillerinin Tekrar Milletvekili Seçilip Seçilmedikleri (1935-1991)

	Sayı	%
1. Dönem	50	60,9
2. Dönem	19	23,1
3. Dönem	11	13,4
4. Dönem	2	2,4
Toplam	82	100

Çizelge-7: Medeni Duruma Göre Kadın Milletvekiller (1935-1991)

Medeni Durumu	Sayı	%
Evli	64	78
Bekar	18	21.9
Toplam	82	100

Çizelge-8: Yabancı Dil Bilip Bilmediklerine Göre Kadın Milletvekiller (1935-1991)

	Sayı	%
1. Yabancı dil	37	56.06
2. Yabancı dil	23	34.84
3. Yabancı dil	3	4.54
4. Yabancı dil	3	4.54
Toplam	82	100

Bir yabancı dil bilen kadın milletvekillerin sayısı 37 (otuzyed) olup % 56.06'lık bir paya sahiptirler. İki yabancı dil bilen kadın milletvekillerin sayısı 23 (yirmitüç) olup. % 34.84'lük bir paya sahiptirler. Üç yabancı dil bilen 3 (üç), dört yabancı dil bilen 3 (üç) kadın milletvekili vardır.

Çizelge-8'den anlaşıldığı gibi milletvekillerinin yarısından fazlası tek bir yabancı dil bilmektedir.

6.7.Yaş Grupları

Kadın milletvekillerimizin siyasete atıldıkları yaşın daha çok hangi yaşlar olduğunu belirleme açısından kadın milletvekillerimizin ilk kez milletvekili olarak seçildikleri yaşı dikkate alarak bir sınıflandırma yapılmıştır.

Çizelge-9'da kadın milletvekillerimize ait yaş dağılımı verilmiştir. Buna göre araştırma kapsamındaki kadın milletvekillerimizin % 41.4'ü 41-50 yaş arasında yer almaktadır. İkinci sırada ise % 36.5'lik oranla 30-40 yaş grubu, üçüncü sırada % 15.8'lik oranla 51-60 yaş grubu ve dördüncü sırada % 6'lık orana sahip olan 61-70 yaş grubu yer almaktadır. Bu da gösteriyor ki kadın milletvekillerimizin çoğu 40 yaşından sonra yaklaşık 10 yıllık bir gecikme sonucu siyasete atılmaktadır.

Çizelge-9: Yaş gruplarına Göre Kadın Milletvekiller (1935-1991)

Yaş Grubu	30-40	41-50	51-60	61-70	Toplam
Sayı	30	34	15	5	82
%	36.5	41.4	15.8	6.0	100

6.8. Yerel Yönetimlerde Görev Alma

Kadın milletvekillerimizden 31(otuzbir)tanesi milletvekili seçilmeden önce yerel yönetimlerde her hangi bir düzeyde görev yapmışlardır. Bu da gösteriyor ki araştırma kapsamındaki kadın milletvekillerin % 38'i yerel yönetimlerin değişik düzeylerinde görev almıştır.

6.9. İdarecilik

Kadın milletvekillerimizin milletvekili seçilmeden önce herhangi bir resmi veya özel kurum yada kuruluşta idareci olarak görev yapıp yapmadıkları incelendiğinde şu sonuç ortaya çıkmaktadır. Herhangi bir resmi yada özel kurum veya kuruluşta idareci olarak çalışan kadın milletvekillerinin sayısı 32 (otuziki)'dir. Yani araştırma kapsamındaki kadın milletvekillerinin % 39'u idarecilik görevini yürütmüştür. Bu da toplam kadın milletvekillerinin yarıya yakın bir kısmını oluşturmaktadır.

7. GENEL DEĞERLENDİRME

Araştırmanın bu bölümü genel değerlendirme niteliğindedir. Üç başlıktan oluşan bu bölümde bulgular, öneriler ve sonuç yer almaktadır.

Araştırmamızdan elde edilen bulgulara yani o konuyu incelemeyi gerekli kılan sorunların çözümüne yönelik olarak getirilen öneriler ikinci başlık altında ortaya koyulmuştur.

Araştırmamızın genel bir değerlendirmesi yani araştırmadan çıkardığımız sonuçlar ise sonuç başlığı altında incelenmiştir.

7.1. Bulgular

B1: Türk kadınları seçme ve seçilme hakkını diğer ülke kadınları gibi yoğun bir mücadele sonucunda kazanmamışlardır. Diğer ülkelerde kadın milletvekilli sayısının çok olmasının nedenlerinden biri olarak bu hakkın zor elde edilmiş olması söylenebilir. Çünkü zor elde edilen bir şey asla kaybedilmek istenmez. Bu yüzden diğer ülke kadınları kadının siyasi hayata daha yoğun katılımı için daha duyarlı davranmaktadır.

B2: Türkiye’de kadın milletvekili sayısının az olmasının tek sorumlusu olarak kadınları göstermek yanlıştır. Bunun ekonomik, siyasal, eğitimsel ve sosyal pek çok nedeni bulunmaktadır.

B3: Türkiye’de kadın eğitimi erkek eğitiminden her zaman geride kalmıştır. Toplumda kadının okula gönderilmesine karşı olan tutum kadını eğitimden

alıkoymakta çoğu zaman okuma-yazma öğrenen kadın için bu durum yeterli görülerek okuldan alınmaktadır. Eğitimsiz kadın toplumda olup biteni anlayamadığı gibi, toplumsal sorunlara da kendince bir çözüm getiremiyor. Eğitimsiz kadın siyasetle ilgilenmeyip, siyaset yapmadığı için siyasetten geri kalıyor. Eğitim düzeyi yüksek olan kadınlar daha başarılı oluyor.

B4: Kadınlarımızın büyük çoğunluğunun iş hayatı evi ve tarlasıyla sınırlıdır. Kadınlarımız maddi yönden eşine bağımlı durumdadır. Çalışan kadın işte ve yolda pek çok insanla bir arada bulunduğundan ve değişik siyasi görüşle karşı karşıya kaldığından siyasete ilgisi daha fazladır.

B5: Türkiye’de siyasi partiler kota konusunda batının kadınlara yönelik kota uygulamaları kadar ağırlık vermemektedirler.

B6: Toplumda kadına yüklenen “iyi bir anne” ve “iyi bir eş” rolü kadının siyasete katılımını engellemektedir. Milletvekilliği gibi bir uğraş karşısında kadın çoğunlukla ailesini tercih etmektedir.

B7: Devlet yönetimi konusunda kadına pek güven duyulmuyor olsa gerek siyaset işi “erkek işi” olarak nitelendiriliyor.

B8: Türkiye’de kadının siyasete katılımı, tartışılması kaçınılmaz hale gelen bir konu olmuştur.

7.2 Öneriler

Ö1: Türkiye’de kadınlar siyaset konusunda daha duyarlı davranmalıdır. Milletvekili seçilmek ve sürdürmek için her türlü zorluğu göz önüne almalıdır. Bu uğurda

hiçbir engel tanımamalıdır. Çünkü kadın milletvekillerinin sayısının giderek azalması kadınlar üzerinde olumsuz bir etki bırakmaktadır. Milletvekili sayısının çok olması kadınlara güven vermekte ve katılımı daha fazla arttırmaktadır.

Ö2: Türkiye'de kadınların da siyasete katılmaları, milletvekili olarak seçilmeleri gerçekten isteniyorsa bu konudaki engelleri ortadan kaldırıcı bir takım çalışmalar yapılmalıdır. Çünkü kadını cesaretsiz kılmakta ve siyasetten uzak bırakmaktadır.

Ö3: Erkek çocukların eğitiminde olduğu gibi kız çocuklarının eğitimine de önem verilmelidir. Eğitim konusunda erkek çocuklarına sunulan olanaklar kız çocuklarına da sunulmalıdır. Bunu gerçekleştirecek olan da ailedir. Kadınların başarılı olması ve yükselmesi eğitimden geçmektedir. Eğitimli kadının toplumsal olaylara bakış açısı, sorunlara getirdiği çözümler daha etkilidir. Eğitimli kadın daha duyarlı ve bilinçlidir. Siyasete olan ilişkisi de katılımı da daha yoğun olmaktadır.

Ö4: Ekonomik bağımsızlık kadınların siyasete katılımını kolaylaştıran ve arttıran bir etkidir. Ekonomik özgürlüğü olan kadının kendine güveni de olacağından siyasete atılma konusunda da pek çelişki yaşamamaktadır. Ayrıca kadın olsun erkek olsun ekonomik yönden çok güçlü olmaları etkeni bile tek başına milletvekili seçilmelerini sağlayabilmektedir.

Ö5: Türkiye'de siyasi partiler kadınlara yönelik kota uygulamasına yer vermelidir. Kota oranları ise yüksek düzeylere çekilmelidir. Bu konuya yönelik yasal çalışmalar yapılmalıdır.

Ö6: Toplumun kadına bakış açısı, kadına yüklediği görevler belki çok uzun zaman sonra değişecek belki de hiç değişmeyecek. Ama sadece topluma göre kendi geleceğini zedelemekte uygun olmasa gerek. Bu güne kadar siyasetle uğraşmış ve çok ağır görevler üstlenmiş kadınlarımız örnek alınmalıdır.

Ö7: Kadınlara siyaset uğraşısının pek yakıştırılmamasının bir nedeni olarak kadınların bu alanda erkeklerden sayıca hep daha az olması gösterilebilir. Kadınlarımızın çeşitli nedenlerle erkekler kadar yoğun olarak siyasette yer alamaması bu işin adeta bir erkek işi olarak görülmesine neden olabiliyor. Yine bunu giderici çözüm kadınlarda bulunmaktadır. Bu konuda hep birlikte daha cesur ve daha kararlı hareket etmek başarıyı da beraberinde getirecektir.

Ö8: Türkiye’de siyasi hayatta yer alan kadınların sayısını artırıcı bir takım önlem ve uygulamalara gerek olduğu apaçık ortadadır. Bu konuda herkes kendiliğinden bir şeylerin olması gerektiğine inanıyor olmalı ki gerekli düzenlemeler yapılmıyor. Oysa bu konuda başta siyasi partiler olmak üzere kamuoyuna önemli görevler düşmektedir. Kamuoyu bu konudaki duyarlılığı ve kararlılığıyla, siyasi partiler ise “kota” gibi uygulamalarıyla siyasete olan kadın katılımını arttırabilirler.

7.3. Sonuç

Çeşitli baskılara maruz kalarak toplumda ikinci sınıf vatandaş muamelesi gören ve adeta erkeğin kölesi haline gelen kadın için kurtuluş yolu cumhuriyet olmuştur. Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte pek çok yenilikler gerçekleştirilmiş ve bu yenilikler toplum hayatına olduğu kadar kadın hayatına da olumlu yönde etki etmiştir.

Yapılan yeniliklerde kadın her türlü eğitim düzeyinden geçmiş ve erkeklerin çalıştığı bütün iş alanlarında görev almıştır. Yine kadını erkekten aşağı gören ve erkek karşısında güçsüz durumda bırakan kurallara son vermeye çalışılarak kadın-erkek eşitsizliği giderilmeye çalışılmıştır.

Kadınlara verilen siyasi haklar sonucu ülke yönetimine katılımı sağlanmıştır. Ama kadınlarımızın ülke nüfusunun yarısını oluşturmalarına rağmen hiçbir zaman mecliste değil % 50'lik paya % 5'lik paya bile sahip olamamışlardır.

Bu sorun sadece kadınlar açısından değil erkekler açısından da sorun haline getirilmelidir. Çünkü ülkelerdeki kanunlar kadın-erkek eşitliğini öngörmüşse ve uygulamada buna rastlanmıyorsa bu ülkede sorun vardır. O sorun da tek bir cinsin sorunu değil tüm ülkenin sorunudur.

Bu düzensizliği gidermede pek çok kişiye iş düşmektedir. Topluma düşen görev kadınlara da bu alanda güvenmek ve destek vermektir. Siyasi partilere, yasalara düşen görev kadının seçilmesini kolaylaştıran uygulamalar ve kurallar koymaktır. Kadına düşen görev ise her şeyi göze alarak bu ülkede söz hakkı olan ikinci cins olduğunu unutmayarak ve yönetimde kadın görüşünün de hakim olmasını amaçlayarak daha cesurca bir katılım da bulunmaktır. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti demokratik bir ülkedir. Demokrasi eşitlik, özgürlüktür. Kadın ve erkeğin eşit olduğu bir ülke oluşturabilmek bu yüzden gereklidir.

KAYNAKÇA

- ABADAN ÜNAT, Nermin (1997), "Atatürk ve Kadın Sorunu".
Kalkınmada Anahtar Dergisi, Sayı: 107, Ankara: MPM Yayınları
- AKALAN, Özlem (1997), "Savulun Kadınlar Geliyor", Sabah, 4 Haziran
- ALTINDAL, Aytunç (1991), **Türkiye'de Kadın**, İstanbul: Anahtar
Kitaplar Yayınevi
- ARAT, Necla (1997), **Susmayan Yazılar: Eğitim, laiklik, kadın ve
siyaset üzerine**. İstanbul: Say Yayınları
- ARSEL, İlhan (1996). **Şeriat ve Kadın**, İstanbul: Dilek Ofset
- **Atatürk Diyor ki** (1990). İstanbul. Milli Eğitim Basımevi
- ATAY, Falih Rıfkı (1971). "Milletlerarası Kadınlar Kongresi Azalarıyla Bir
Sohbet" **Atatürk'ün Sohbetleri**. Der: Utkan Kocatürk. Ankara: Edebiyat
Yayınevi
- BENDASON, Ney, **Başlangıçtan Günümüze Kadın Hakları**. Çev: Şirin
Tekeli, İstanbul: İletişim Yayınları
- BERNARD, Nurdan (1997), "Fransız Kadınların Parlamento Yarışı".
Sabah, 23 Mayıs
- BİRCAN, Osman (1997). **Belge ve Fotoğraflarla Atatürk'ün Hayatı**.
İstanbul: Milli Eğitim Basımevi

- COŞKUN, Süleyman (1995), **Türkiye’de Politika (1920-1995)**, İstanbul: Cem Yayınevi
- ÇAKIR, Serpil (1993), **Osmanlı Kadın Hareketi**, İstanbul: Metis Yayınları
- ÇALIŞLAR, Oral, UÇKAN, Gürhan (1997), **Kadınların İsveç’i**, Ankara: İmge Kitabevi
- ÇAM, Esat (1990), **Siyaset Bilimine Giriş**, İstanbul: Der Yayınları
- DOĞRAMACI, Emel (1997) **Türkiye’de Kadının Dünü ve Bu günü**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları
- DOĞRAMACI, Emel (1992). **“Atatürk ve Kadın Hakları”**, Atatürk Araştırma Merkezi. Cilt VIII. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- EDİZ, Zerrin (1995), **Kadınların Tarihine Giriş: Hititlerden Günümüze**. İstanbul: Adım Yayıncılık
- EROL, Ahmet. (1995). **Demokrasi, Örgütlenme Özgürlüğü ve İsveç Örneği**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları
- EZHERLİ, İhsan (1998). **Türkiye Büyük Millet Meclisi (1920-1998) ve Osmanlı Meclisi Mebusanı (1877-1920)**. Ankara, TBMM Kültür, Sanat ve Yayın Kurulu Yayınları, No: 54
- GENÇOŞMAN, Kemal Zeki (1971). **Türkiye Cumhuriyeti Siyasi Tarihi (Atatürk Ansiklopedisi)** Cilt 10. İstanbul: May Yayınları
- GÖKALP, Ziya (1987). **Türkçülüğün Esasları**. İstanbul: İnkılap Kitabevi
- GÖKSEL, Burhan (1993). **Çağlar Boyunca Türk Kadını ve Atatürk**. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları

- GÖZÜBÜYÜK, Şeref (1995), **Anayasa Hukuku**, Ankara: Turhan Kitabevi
- KIŞLALI, Ahmet Taner (1996), “Ulusal Egemenlik ve Siyasette Kadın”, **Türkiye’de Kadın Olmak**, Der: Necla Arat, İstanbul: Say Yayınları
- KORAY, Meryem (1991), “Günümüzdeki Yaklaşımlar Işığında Kadın ve Siyaset”, **Devlet-Kadın-Siyaset**, Der: Şirin Tekeli, Meryem Koray, İstanbul: TÜSES
- KURNAZ, Şefika (1996), **II. Meşrutiyet Dönemi’nde Türk Kadını**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- KURNAZ, Şefika (1997), **I.Cumhuriyet Öncesinde Türk Kadını (1839-1923)**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi
- OKUTAN, Pınar (1997), “Fransızların Beş Kadın Bakanı. Sabah. 14 Haziran
- ÖZBUDUN, Sibel (1994), **Türkiye’de Kadın Olmak: Bir Toplumsal Dönemeç Üzerine Düşünceler**, İstanbul: Yazın Dergisi Yayınları
- ÖZTEKİN, Ali (1993), **Siyaset Bilimine Giriş**, Malatya: Yeni Malatya Gazetesi. Ofset Tesisleri
- ÖZTÜRK, Ünal (1998), “İki Türk Kadını Hollanda Meclisi’nde”. Hürriyet. 8 Mayıs
- SOYSAL, Mümtaz (1992), **100 Soruda Anayasanın Anlamı**, İstanbul: Gerçek Yayınevi

- TALASLI, Gülay (1996), **Siyaset Çıkmazında Kadın**, Ankara: Ümit Yayıncılık
- **Türkiye Büyük Millet Meclisi Albümü (1920-1991)** (1994), Ankara: T.B.M.M. Genel Sekreterliği Yayınları
- TEKELİ, Şirin (1991). "Kadın-Erkek Eşitliği Politikaları ve Devlet". **Devlet-Kadın-Siyaset**, Der: Şirin Tekeli, Meryem Koray, İstanbul: TÜSES
- TEKELİ, Şirin (1998). "Batılı Kadının Siyasi Eşitlik Mücadelesi". **Kadınlar Olmadan Asla**, Der: Zeynep Göğüş; İstanbul: Sabah Kitapçılık
- T.C. Başbakanlık DİE (1995), İstatistiklerle Kadın 1927-1992, Ankara
- T.C. Başbakanlık DİE (1997), İstatistik Yıllığı, Ankara
- WALTERS, Margaret (1992). "Kadınların Hakları ve Kadınların Uğradığı Haksızlıklar: Mary Wollstonecraft, Harriet Martineau, Simone De Beavoir". **Kadın ve Eşitlik**, Der:J. Mitchell, A. Oakley, Çev. Fatmagül Berkay, İstanbul: Pencere yayınları
- YÜCEL, Yaşar (1987). **Muhteşem Türk Kanuni ile 46 Yıl**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi

Diğer Kaynaklar

- T.B.M.M. Azasının Tercümeihal Kağıdı Örneği
- Sabah (1997). "Sıra Fransız Kadınlarında", 4 Mayıs